

Lördagen den 11 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 och 4 i denna månad.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de uti Stats-Utskottets Memorial N:o 22 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deruti Kamrarne fattat stridiga beslut, samt vidare denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så företogs nu dessa omröstningar enligt berörda propositioner, nemligen:

Första omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 22, punkt 1:o.)

Den som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå endast på det sätt bifalles, att till Kongl. Maj:ts disposition ställes för år 1872 ett extra anslag af 20,000 R:dr, att användas för fullgörande af de uppdrag, som varit i samma nådiga förslag afsedda,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutit: a) att, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga förslag om inrättande af en lagbyrå, i underdänig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillsätta en lagkomité, under namn af "Nya Lagberedningen", med åliggande att, i enlighet med den instruktion, Kongl. Maj:t kan komma att för densamma utfärda, och efter anvisning af Justitie-statsministern, dels öfverse och bearbeta de af förra Lagkomiteén och Lagberedningen författade förslag i de delar, som ännu icke blifvit till lag antagna, dels ock utarbета förslag till de mindre omfattande ändringar och tillägg i någon eller några delar af allmänna lagen, som kunna under tiden ifrågakomma; och b) att till bestridande af kostnaderna för Nya Lagberedningen under år 1872 på extra stat anvisa ett belopp af 20,000 R:dr.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstä-

Femte omröstningen:

(Enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 22, punkt. 7:o.)

Den som vill, att Riksdagen beviljar den af Kongl. Maj:t för befästningarna vid Carlskrona hamn och vid Hvita Krog äskade summa, 3,750,000 R:dr, och deraf anvisar såsom extra anslag att utgå under innevarande år 150,000 R:dr och för år 1872 200,000 R:dr,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anslag till Carlskronas befästande för närvarande icke blifvit af Riksdagen bifallen.

Sedan voteringsredslarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsredslarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 74 ja mot 104 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 108 ja och 5 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster,

eller 74 ja och 104 nej,

sammansräkningen visar 182 ja och 109 nej;

och hade alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattats i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjette omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 22, punkt. 8:o.)

Den som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anslag för uppförande af en kasernbyggnad i Wisby må af Riksdagen endast på det sätt bifallas, att till nämnda ändamål anvisas ett extra anslag af 42,875 R:dr, att utgå med 20,000 R:dr under innevarande år och 22,875 R:dr år 1872, under vilkor att staden Wisby förbinder sig att, efter det staden blifvit från truppens inqvarterande befriad, årligen utgifva en kontant servis-ersättning af 1,150 R:dr,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har det af Kongl. Maj:t för en kasern i Wisby äskade belopp, 42,875 R:dr, icke blifvit af Riksdagen beviljad.

Riksdagen bifallas, att såsom löneförhöjning åt bemälda tjänsteman för år 1872 beviljas ett extra anslag af 600 R:dr,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är den ifrågasatta löneförhöjningen af Riksdagen afslagen.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 35 ja och 136 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 63 ja och 43 nej, hvadan, då dertill läggs Andra Kammarens röster,

eller 35 ja och 136 nej,

sammanräkningen visar 98 ja och 179 nej;

och hade alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattats i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Nionde omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 22, punkt. 11:o.)

Den som vill, att Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att det till utgående från trafikmedlen förslagsvis beräknade anslaget till Statens jernvägstrafik må höjas från 4,200,000 R:dr till 4,500,000 R:dr, eller med 300,000 R:dr,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är Kongl. Maj:ts berörda nådiga framställning endast på det sätt af Riksdagen bifallen, att det till utgående från trafikmedlen förslagsvis beräknade anslaget till Statens jernvägstrafik höjes med 100,000 R:dr eller från 4,200,000 R:dr till 4,300,000 R:dr.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 38 ja och 137 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren

samtidigt anställd, hade utfallit med 91 ja och 18 nej,
 hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster,
 eller 38 ja och 137 nej,
 sammanräkningen visar 129 ja och 155 nej;
 och hade alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattats i öfverensstäm-
 melse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Företogos val af dels tjugofyra valmän för att utse Riksdagens Full-
 mäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret jemte deras suppleanter, äf-
 vensom styrelseledamöter och suppleanter vid Bankens lånekontor, dels
 ock sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valförrättning-
 garnes slut hafva blifvit utsedde till

Valmän:

Herr	Friherre <i>John Ericson</i>	med	159	röster,
"	<i>I. Lyttkens</i>	"	159	"
"	<i>B. Bengtsson</i>	"	102	"
"	<i>Per Nilsson</i> från Christianstads län	"	102	"
"	<i>Magnus Svensson</i>	"	102	"
"	<i>C. I. Bengtsson</i>	"	101	"
"	Friherre <i>K. Bonde</i>	"	101	"
"	<i>J. F. Edström</i>	"	101	"
"	<i>Th. Ekenstam</i>	"	101	"
"	<i>Per Ericson</i>	"	101	"
"	<i>J. E. Eriksson</i>	"	101	"
"	<i>J. F. Fredricson</i>	"	101	"
"	<i>J. G. Granlund</i>	"	101	"
"	<i>P. O. Hörnfeldt</i>	"	101	"
"	<i>J. G. Jansson</i>	"	101	"
"	<i>E. Key</i>	"	101	"
"	Friherre <i>I. Koskull</i>	"	101	"
"	<i>P. C. Lamberg</i>	"	101	"
"	<i>L. Norrby</i>	"	101	"
"	<i>Nils Nilsson</i> från Blekinge län	"	101	"
"	<i>Lars Persson</i>	"	101	"
"	<i>J. Rutberg</i>	"	101	"
"	<i>H. Schmidt</i>	"	101	" och
"	<i>H. A. Witt</i>	"	101	"

Suppleanter:

Herr	<i>J. V. Lundqvist</i>	med	75	röster,
"	<i>Olof Larsson</i>	"	74	"
"	<i>Anders Fetter Andersson</i>	"	74	"
"	<i>Nils Nilsson</i> från Malmöhus län	"	74	"

Herr C. W. Sjögreen med 72 röster och
 „ J. Wedberg „ 72 „

Ordningen mellan de suppleanter, som erhållit lika röstetal, bestämdes genom lottdragning; och blef protokoll om dessa val genast uppsatt och justerat.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 16, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjunde Hufvudtitel.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

Herr Sahlström: Vid genomläsningen af denna punkt i Utskottets betänkande kunde jag icke förbise ett förhållande, som torde böra så snart som möjligt förändras. Jag åsyftar härmed den olägenhet, som drabbar i första hand befolkningen vid norska gränsen och sedermera hela landet, i följd deraf att tullbevakning finnes vid denna gräns. Detta förhållande medför icke blott dröjsmål och obehag i samfärdseln mellan de förenade rikenas innebyggare, utan äfven en eljest icke nödvändig skilnad i prisen på svenska och norska varor. Dertill kommer ock, att vi nödgas utgifva omkring 20,000 R:dr årligen för nämnda tullbevaknings aflöning. Det hinder i varuutbytet, detta förhållande orsakar, blir ännu mera kämbart, då jernvägen till Norge öppnas för den allmänna trafiken. Jag vet väl, att någon möjlighet att indraga tullbevakningen vid norska gränsen icke finnes, så länge de förenade rikenas tullagstiftning är olika, men jag har trott mig böra fästa Kammarens uppmärksamhet å denna olägenhet, synnerligast som jag erfarit, att en förening i detta fall är ifrågasatt, hvilken förening jag för min del önskar måtte med det möjligaste första komma till stånd.

Jag har i öfrigt intet att anmärka mot Utskottets betänkande i denna punkt, synnerligast som förslaget, att till Charlottenbergs tullstation inskränka allt visitations- och förtullningsbestyr med gods och effekter, som, destinerade dit eller till Arvika, ankomme med jernbantåg från Norge, och att i följd deraf indraga tullstationen i Arvika, synés mig särdeles väl öfverensstämma med ortens sanna fördel.

Herr Törnfeldt: Herr Talman! Mine Herrar! Utskottet har å pag. 14 i sitt nu föreliggande betänkande föreslagit en förhöjning af 600 R:dr i aflöningen för den vid Baresund anställda tullbevakning. Då denna station ligger i min hemort och jag således eger kannedom om göromålen derstädes, torde det tillåtas mig att yttra några ord i detta afseende. Vid denna tullstation äro anställda en tulluppsyningsman med 1,100 R:dr och tre vaktmästare med 500 R:dr lön hvardera, och jag vet i sanning

icke hvad dessa tjänstemän hafva att göra. Det väcker stor förargelse i hela orten, att staten underhåller så onyttiga tjänstemän som dessa. Jag får fästa uppmärksamheten derå, att i närheten af Baresunds station är Härads-skärs fyr belägen, och denna måste anlöpas af inkommande fartyg, hvilka här taga lots, som medföljer till Mem. Lotsen kan således öfver fartygen och deras last hafva samma uppsigt som tulluppsyningsmannen. Det är visserligen sannt, att tulluppsyningsmannen här går ombord och förseglar luckorna, och tillförene medföljde en vaktmästare fartyget till Mem, men icke numera, enär sådant anses öfverflödigt. Den allmänna meningen är den, att lotsarne kunna till fullkomlig belåtenhet och trygghet utöfva den tillsyn öfver fartygen, som nu åligger tulltjänstemännen; och lotsarne sjelfva äro äfven af samma tanke, enär det icke är tillåtet att föra något gods från fartyget, medan det står under lotsens kommando. Af detta torde vara uppenbart, att tullbevakningen härstädes kan anförtros åt lotsarne och att särskilda tjänstemän derföre alltså äro öfverflödiga, ett förhållande, som sannolikt eger rum på många andra orter.

Efter dessa yttranden bifölls punkten.

Punkten 5.

Herr Åstrand: Herr Talman! Mine Herrar! Såsom skäl för det slut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit, åberopar Utskottet endast öfverensstämmelse med den åsigt, som förut i likartade frågor gjort sig gällande. Utskottet hänsyftar således på Kamrarnes beslut i fråga om löneförhöjning åt de vid statsdepartementens expeditioner anställda vaktmästare. Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå, att någon öfverensstämmelse mellan sistnämnde vaktmästare och vaktmästaren hos Kongl. Skogs-styrelsen icke förefinnes. Hos nämnda Kongl. Styrelse är nemligen blott en vaktmästare anställd. Styrelsen sammanträder dagligen, men kan icke hos sig anställa en extra vaktmästare, enär dertill erforderliga medel icke äro anslagna. Detta nödgar den ordinarie vaktmästaren att af sina egna löneförmåner afstå en del, såsom bostad, vedanslag och en viss dagspenning, till den extra vaktmästare, han vid förefallande behof måste anlita till sitt biträde. Det torde vara uppenbart, att det är en ren omöjlighet för hvilket embetsverk som helst att vara tillräckligt betjenadt med endast en vaktmästare, då till exempel denne blifvit för någon angelägenhet bortskickad och någon annan betjening icke finnes att tillgå. Utom nödvändigheten för ett embetsverk att hafva flera vaktmästare till sitt förfogande, torde äfven coutumen i detta afseende böra tagas i betraktande. Beträffande ifrågavarande vaktmästare är det sannoligt att, om Riksdagen afslår Kongl. Maj:ts nådiga proposition om löneförhöjning, Skogs-styrelsen, enär en vaktmästare icke är för behofvet tillräcklig och det icke kan anses vara med rättvisa och billighet förenligt att denne af egna medel betalar ett extra biträde, finner sig föranlåten att vid en kommande riksdag begära anslag till arvode åt en extra vaktmästare, hvilket anslag, enligt min öfvertygelse, då icke komme att stadna vid det belopp af 100 R:dr, Kongl. Maj:t nu äskat i förhöjning af den ordinarie vaktmästarens lön. Jag anser det vara en fördel i ekonomiskt

afseende att nu bifalla den ifrågasatta löneförhöjningen och jag är öfvertygad att Utskottet, om det egnat mera uppmärksamhet åt det af mig antydda förhållandet, skulle hafva kommit till samma slut som jag i denna fråga. Jag yrkar att, med afslag å Utskottets hemställan, Kongl. Maj:ts proposition angående denna löneförhöjning måtte af Kammaren bifallas.

Herr Hedin: Då alla de skäl, som af föregående talare anfördes för bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition i denna punkt, äro giltiga, och de skäl, som tillföre i detta afseende förebragts i likartade frågor, synas mig fortfarande ega giltighet, vill jag ej återupprifva detta ämne, som af somliga anses så intrassladt, ehuru det i sjelfva verket är af den mest enkla beskaffenhet; men då denna Kammare visat sig kunna under loppet af några få veckor ändra sin åsigt i dylika frågor, må det icke anses olämpligt, att jag, i motsats till Kammaren, är nog konsekvent att vilja bibehålla den åsigt, jag redan fattat, och af sådan anledning yrkar bifall till den af Kongl. Maj:t äskade löneförhöjning åt denne vaktmästare.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets förslag bifölls.

Punkten 6.

Herr Hierta: Jag tager mig friheten att till Herr Talmannen värd- samt hemställa, huruvida icke, vid behandlingen af den nu föredragna sjette punkten af detta utlåtande, diskussionen äfven måtte få omfatta den efterföljande sjunde punkten, som handlar om Herr Liss Olof Larssons motion angående indragning af anslaget till Kongl. Theatern. Det torde falla af sig sjelft, att härigenom intet hinder uppstår att, såsom sig bör, afgöra hvardera punkten för sig. Då emellertid dessa båda punkter stå i ett sådant samband med hvarandra, att det torde vara svårt att yttra sig om den ena utan att på samma gång vidröra äfven den andra, upprepar jag min anhållan derom, att diskussionen måtte få omfatta både sjette och sjunde punkterna på en gång.

I anledning af denna anhållan hemställde Herr Talmannen att jemväl *7:de punkten* måtte gemensamt med den *6:te* komma under föredragning. Härtill lemnade Kammaren bifall, och sedan *7:de punkten* alltså blifvit uppläst, lemnades ordet åter till

Herr Hierta, som yttrade: Då jag varit den förste, som i detta ämne begärt ordet, så får jag till en början förklara, att orsaken dertill varit, att jag redan under den diskussion, som vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof uppstod, tog mig friheten sätta i fråga, huruvida icke inköpet af den Dramatiska Theatern skett för Hans Maj:t Konungens och icke för statens räkning. Härtill svarade då en af ledamöterna i den theaterkomité, som närmare utredt denna fråga, att detta inköp verkligen skett för Theaterns egen räkning, samt sålunda, då denna är statens egendom, äfven i viss mån just för statens räkning. Med anledning af detta påstående ber jag få uppläsa några rader ur nämnde theaterkomité's betänkande, sidan 6, hvarest det heter: "den 31

December 1862 upprättades köpekontrakt, hvarigenom Theaterdirektören E. Stjernström och hans hustru Louise, född Granberg, till Hans Maj:t Konung Carl XV uppläto och försälde egendomen Mindre Theatern kallad, med allt löst och fast, för en summa af 270,000 R:dr, hvarutaf 220,000 för fastigheten, och 50,000 R:dr för den lösa egendomen. Genom ett under samma dag utfärdadt köpebref fullbordades köpeafhandlingen, och *laga fasta* å egendomen blef genom beslut af borgmästare och råd i Stockholm den 1 Juni 1863 meddelad Hans Maj:t Konungen på begäran af Kongl. Theaterdirektionen. " Häraf torde det vara en afgjord sak, att det är Hans Maj:t Konungen och icke någon annan som Kongl. Theaterdirektionen vid köpet representerat, samt att det är han ensam som är egare af den Dramatiska Theatern. På grund häraf anser jag för min del, att Riksdagen egentligen icke har att befatta sig med denna fråga, så framt nemligen icke Riksdagen kan anse billigt, att genom beviljande af något anslag underlätta Konungens uppoffringar i och för ifrågavarande köp. Men det kan icke förnekas, att denna fråga på sätt och vis berörer civillistan. En annan fråga är, huruvida häri skall ligga tillräckligt skäl för Riksdagen att ikläda sig eller staten det ifrågavarande inköpet. För min del tror jag, att Riksdagen icke på något sätt genom dessa bidrag bör eller kan invecklas i befattningen med en theater, hvilken tillhör Konungen ensam. Staten har upplåtit den Kongl. Operans lokaler och inventarier att af Kongl. Theaterdirektionen användas, på sätt Konungen derom föreskriber, och Riksdagen har så mycket mindre anledning att blanda sig i denna sak, som Konungen sjelf lemnar ett högst betydligt årligt bidrag till denna institution.

Efter hvad jag redan yttrat skulle jag visserligen nu kunna sluta med en enkel proposition om afslag å den föredragna punkten, men jag ber dock få tillägga några skäl, hvarföre jag icke tror det vara så farligt som mången föreställer sig, om den Dramatiska Theatern blefve afsöndrad från den Lyriska eller Kongl. Stora Theatern. Hufvudskälet hvarföre jag önskar, att det begärda anslaget för närvarande icke måtte beviljas, är att jag tror, att det icke skulle saknas tillfälle att, derest man så önskade, öfverlåta den Dramatiska Theatern till en enskild person och dymedelst från Konungens skuldror lyfta en del af den börda, som nu för de Kongl. Theatrarnes underhåll tynger honom. Man har visserligen hört, att anbud i denna riktning blifvit gjorda; huruvida med dessa varit allvarligt menadt är en annan fråga, och just härom torde det nu vara skäl att förvissa sig. Men i hvilken ställning tror man väl att den Kongl. Stora Theatern skulle komma, derest från densamma den Dramatiska Theatern skulle afsöndras? Man har hittills ansett såsom ett faktum, att den Dramatiska Theatern bär sig sjelf, och att det sålunda endast är för upprätthållande af den lyriska scenen som uppoffringar göras. Jag ber att få illustrera detta påstående genom att ytterligare hänvisa till theaterkomitéens betänkande. Först och främst ber jag då att få fästa uppmärksamheten vid åtskilliga uppgifter å sidan 13, hvaraf framgår, att Hans Maj:t Konungens af enskilda medel lemnade bidrag till de Kongl. Theatrarne utgjorde under tiden från 1 Juli 1863 till samma dag 1869 ett sammanräknadt belopp af 547,821 R:dr 64 öre, eller i medeltal för hvarje af dessa sex år 91,307 R:dr 10 öre. Öfvergå vi vidare till sidan 34 i samma betänkande, så finna vi att, med iakttagande af den nyss gjorda medelberäkningen af Ko-

ningens årliga bidrag, de understödsmedel de Kongl. Theatrarne för hvarje år kunnat påräkna, utan att räkna recetterna, gestalta sig sålunda:

Statsanslag	60,000	R:dr.
H. M. Konungens anslag	91,307	”
Kongl. Familjens abonnement	11,860	”
Hyror	24,700	”
	<hr/>	
	Summa 187,867	R:dr.

Om nu, såsom man antager, den Dramatiska Theatern bär sig sjelf utan understöd, så måste alla dessa 187,867 R:dr hafva gått åt endast för att understödja den Stora eller Lyriska Theatern. Antager jag vidare, att de Kongl. Theatrarne speltermin börjar omkring den 24 Augusti och slutar den 20 Juni, blir detta, med antagande af fem representationer i veckan å den lyriska scenen, 215 representationer under hela spelåret, hvilken beräkning äfven temligen öfverensstämmer med de uppgifter som äro att tillgå i Kongl. Theaterns egna journaler. Delas vidare den nyssnämnda årliga understödssumman 187,867 R:dr, med antalet representationer, 215, så finner man, att Kongl. Stora Theatern, utom recettmedlen, för hvarje representation tillgodonjuter ett bidrag af 873 R:dr 8 öre. Det förefaller mig verkligen som om något måste vara i olag i afseende å sjelfva styrelsen af en sådan theater, hvilken, utom recettmedel, icke kan bära sig med ett tillskott af 873 R:dr för hvarje representation. Ehuru det måhända icke vore för- enadt med synnerligen stora svårigheter, att försöka utreda orsakerna till detta missförhållande, vill jag dock ej inlåta mig derpå; men deremot skulle det vara mig kärt, om en annan ledamot af denna Kammare, hvilken sjelf varit direktör för den Kongl. Theatern och hvilken följaktligen eger större sakkunskap än jag i detta ämne, behagade något närmare utreda denna sak. För min egen del har jag velat hålla mig till sifferuppgifter, och af dessa har jag trott mig kunna draga den slutsats, att derest den Dramatiska Theatern komme att fränskiljas från den Lyriska, följden deraf skulle blifva, att en stor del och troligen den förnämsta delen af den Dramatiska Theaterns talanger komme att öfvergå till och utslutande egna sin tjänst åt den Kongl. Stora Theatern. Härigenom skulle åter den dubbla fördelen vinnas, att dels den Stora Theatern icke så ofta som nu nödgades gifva nästan uteslutande lyriska pjeser, dels ock att dessa talanger skulle i betydlig mån bidraga att öka Stora Theaterns inkomster. Man måste nemligen fästa stort afseende vid det förhållande, att den del af Stockholms befolkning som besöker theatern är alltför ringa för att kunna ensam underhålla den lyriska scenen minst fyra och oftast fem gånger i veckan, och detta så mycket mer, som Theaterdirektionen, hvilken vanligen befinner sig i ett finansielt betryck, är ur stånd att tillräckligt ofta omvexla med nya musikstycken. Äfven om sjuetterna äro aldrig så utmärkta, räcker dock befolkningen icke till för att under längre tid fylla theatersalongen, då blott äldre, redan ofta sedda stycken uppföras, och rikedom i Stockholm är för öfrigt icke så stor, att särdeles många familjer anse sig hafva råd att se samma pjes mer än några få gånger. Om deremot den dramatiska scenens förläggande i särskild lokal upphörde och de förnämsta artisterna derifrån återginge till theaterhuset vid Gustaf Adolfs torg, så antager jag att det derigenom blefve möjligt för Theater-

direktionen att hvarje gång erhålla större recettmedel, äfvensom att genom dessa jemte besparingen å det beräknade understödet af 873 R:dr för hvarje representation, Theaterdirektionen skulle blifva i tillfälle att allt emellanåt, och vida oftare än hittills, uppsätta nya operor, som skulle göra theatern mera besökt, utan att derföre underkänna det värde och de förtjenster hos de gamla bekanta, på hvilka repertoiren för närvarande har tillgång. Jag tror att häruti ligger ett verkligen viktigt skäl för den tanken, att man kan våga påyrka afslag å den föredragna punkten, för att se till, huruvida icke vederbörande sjelfva skulle finna sig vid att företaga en sådan förändring, som kunde leda till ett mera hushållsamt och ändamålsenligt handhafvande af denna angelägenhet.

Jag anhåller på dessa grunder att för närvarande icke något statsbidrag måtte beviljas för inlösen af den Dramatiska Theatern, eller för betalandet af denna theaters skuld.

Herr Hjelm: Då Kongl. Maj:ts nädiga proposition om anslag till fullbordande af Carlskronas befestande förevar till afgörande, tillhörde jag dem som vid voteringen stadnade i minoriteten. Orsaken att jag motsatte mig detta anslag härrörde af finansiela betänkligheter. Detta anslag gälde dock en för hela landet viktig angelägenhet. Nu åter — och detta är redan framhållet af en talare med större sakkännedom än jag eger — föreligger frågan om ett anslag af 270,000 R:dr till inköp för statens räkning af dramatiska theaterhuset. Jag må bekänna, att härvid huser jag ännu större betänkligheter än i förut omnämnda fall att med min röst bidraga till beviljandet af ett så stort anslag för sådant ändamål.

Jag tror åtminstone, att frågan vid närmare eftersinnande gestaltar sig på detta sätt, att, då man nödgas upplåna penningar för att ordna försvarsväsendet och tillgodose andra, lika viktiga behof, det icke är skäl att sätta sig i skuld för att köpa theatrar. Då Kammaren beslutat att i sammanhang behandla äfven den sjunde punkten i detta betänkande, må det tillåtas mig att yttra några ord i detta afseende. Jag har ej kunnat komma till någon annan öfvertygelse än den, jag hyste under förra riksdagen och då uttalade till protokollet, nemligen att vi böra så arrangera de Kongl. Theatrarnes affärer, att vi genom att successivt minska det till Theatern utgående statsanslaget slutligen blifva detsamma qvitt.

Det har visserligen förr på detta rum emot en sådan åsigt framhållits att den lyriska scenen är nödvändig för språkets vårdande, de sköna konsternas odlande och vitterhetens hägn. Jag erkänner villigt att Kongl. Theatern haft en sådan viktig mission, men den har det icke vidare, åtminstone icke i lika hög grad som förr. Jag kan sålunda ej föreställa mig, att Theatern är en anstalt af sådan vikt, att den förtjenar ett så betydligt anslag af statsmedel, som den nu åtnjuter. Jag vill deremot, att man skall åtminstone i en viss grad betrakta denna institution såsom en affär och tror derföre att den skulle kunna ställas på en mera affärsmessig fot. Jag bereder mig på att någon skall äfven nu göra det inkastet, att det är samma förhållande med Theatern som med Vetenskaps-akademien, Musikaliska akademien och Akademien för de fria konsterna, och att, då dessa institutioner göra vårt land gagn och heder, hela landet äfven drager nytta af den

den lyriska scenen. Härvid må dock märkas, att dessa akademier sprida i hela landet sitt välgörande inflytande i sina särskilda riktningar: den ena ger oss almanachor, en annan bidrager till kyrkomusikens höjande o. s. v. Detta är dock ej förhållandet med den Kongl. Theatern, långt derifrån. Jag anser därför *icke* rättvist, att hela landets skattdragande befolkning bör åläggas att alltigenom bidra till uppehållandet af en konstanstalt, deraf endast fåtalet kan anses hafva nytta och nöje, och detta föranleder mig att yrka afslag på Utskottets hemställan i sju och sjunde punkterna af detta betänkande samt bifall till den reservation Herr Liss Olof Larsson vid sistnämnda punkt afgifvit.

Herr Kallstenius: Denna fråga är så vidlyftig, att man sannerligen råkar i stor förlägenhet, när man skall välja en utgångspunkt för dess betraktande. Då jag emellertid med något skall börja, vill jag först till bemötande upptaga föregående talares framställningar i de delar, som fordra svar. Sedan Herr Hierta numera ändrat sitt förra yttrande om de Kongl. Theatrarna och Theaterkomitéén, i det anförande nemligen som han vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof afgaf, derhän, att komitéén skulle hafva sagt, att Hans Maj:st Konungen inköpt Dramatiska Theatern för sin räkning, har jag icke så mycket deremot att invända, ehuru komitéén uttryckligen yttrat, att nämnda Theater blifvit inköpt för "Kongl. Theaterinstitutionens" räkning. Hvad jag egentligen ville besvara, då jag förra gången hade ordet i denna fråga, var Herr Hiertas uppgift derom, att komitéén "genom en kuriös deduktion" kommit till den slutsats, att nämnda Theater blifvit inköpt "för *statens* räkning", ty något sådant har komitéén aldrig sagt. Den värde talaren ville dermed påbördta komitéén, att den skulle på visst sätt vara skuld dertill, att från Kongl. Maj:st emanerat till Riksdagen den framställning i ämnet, hvilken nu skall af Kamraren företagas till slutlig pröfning och afgörande. Om förhållandet varit det han sålunda uppgifvit, hade naturligtvis någon proposition som den nu ifrågavarande icke behöft till Riksdagen aflätas, och min erinran då har alltså åstadkommit den rättelse i den värde talarens uppfattning af komitééns utlåtande i denna del, som vi nyss varit i tillfälle att åhöra.

Vidare har Herr Hierta förmenat, att, om de båda scenerna — den lyriska och den dramatiska — återfördes, såsom före köpet var händelsen, till en och samma tilja, Theaterdirektionen skulle blifva i tillfälle att gifva "några eller många" flera nya stycken af lyrisk art, än den nu varande anordningen med dessa skiljda scener medgifver. Jag kan för min del icke rätt fatta ett dylikt resonnement, då ju tydligen är vordet utredt och ådagalagdt, att just derigenom att sång- och talscenerna blifvit åtskiljda från hvarandra, Theaterdirektionen bereds möjlighet att låta lyriska scenens artister mera sysselsätta sig med inöfvandet af nya röler och följaktligen att uppföra flera lyriska stycken nu än förr. Också är det temligen tydligt, att hvad som ändock förhindrat Theaterdirektionen derifrån icke varit eller är den scenernas fördelning, som numera eger rum, utan allenast och helt enkelt den omständigheten, att uppsättningen af nya pjäser, i synnerhet inom det lyriska området, alltid medför kostnader, och det är just *kostnader* Kongl.

Theaterdirektionen i den ställning, hvaruti dess ekonomiska angelägenheter för närvarande sig befinna, framför allt måste söka, så vidt ske kan, att undvika. Theaterdirektionens bemödanden att på ett värdigt sätt upprätthålla den lyriska scenen understödjas åter i icke ringa mån just af den omständigheten, att den Dramatiska Theatern årligen lemnar öfverskott, som kommer den Stora Theatern till godo. Allt detta synes mig utgöra talande skäl för att icke önska någon återförening af de båda scenerna, i all synnerhet som det efter så många år, som allt sedan år 1825, då den fordn Dramatiska Theatern nedbrann, och hvarunder behofvet af en särskild scen för det mindre skådespelet och komedien lifligt känts, nu omsider lyckats att åt dessa konstgrenar anskaffa en lämpligare scen än den, som under denna långa mellantid måst för dem användas. För öfrigt kan jag ej förstå hvad Herr Hierta menar med sitt yttrande, att Kongl. Theaterns artister, genom att gifva färre spektakler, skulle förtjena in mera till Theaterns kassa. För min del föreställer jag mig, att ett motsatt förhållande är det riktiga. Åtminstone har det hittills ansetts så, att ju mera man låter en arbetare arbeta, desto större produkt har man af honom att påräkna, och att således ju flera spektakler gifvas desto större böra äfven inkomsterna blifva.

En annan talare önskade, att Kongl. Theatern skulle skötas mera af försrnessigt. I detta hänseende tror jag mig, utan att gå för långt, sanningsenligt kunna påstå, att värden af denna Theaters angelägenheter med hänsyn till affärsmessigheten redan hunnit till den gräns, som icke får öfverskridas, utan ett fullkomligt åsidosättande af den höga uppgift Kongl. Theatern har. Vill man tvinga Theaterdirektionen att gå ännu längre i dylik riktning, skulle man tvifvelsutan bringa saken derhän, att Kongl. Theatern blefve en inrättning, hvilken uteslutande såge på inkomsterna, och en sådan uppfattning af denna anstalt för skön konst torde icke vara den rätta. Skulle den blifva helt och hållet en spekulation och komma att bedrifvas såsom en ren affär, vore det ock i min tanke onödigt att vi här diskuterade dess angelägenheter. Åtminstone må jag bekänna, att jag icke vore benägen att för en så beskaffad inrättning votera något statsanslag. Men jag tror för min del, att Kongl. Theatern har en högre uppgift, som berättigar den till understöd från statens sida; och härmed kommer jag helt naturligt in på den närvarande frågan. Denna sönderfaller enligt min tanke i tvänne hufvudsakliga delar, nemligen:

1:o) bör staten understödja en konstanstalt, hvilken, afsedd att vara en Nationaltheater, uppfyller en sådans bestämmelse och alla de fordringar, som man på en sådan kan och bör hafva, samt, om så är,

2:o) med hvilket belopp eller på hvad sätt bör staten understödja denna sin Theater.

I afseende å den förra delen af frågan är det naturligtvis icke möjligt att åstadkomma någon logisk och absolut bindande bevisning. Men ett tillfredsställande svar derå torde dock kunna vinnas, om man kastar en blick tillbaka på de äldre kulturfolkens uppfattning om theaterns betydelse och ändamål, om man fäster sin uppmärksamhet på den tid, som ligger oss närmare samt slutligen betraktar förhållandena under den närvarande tiden. Sammanfatta vi då hvad vi derunder inhemta, så framgår deraf

enligt min förmening ett ojäfaktigt vittnesbörd därför, att staten icke bör undandraga sig en sådan omsorg.

Redan hos de äldsta kulturfolken ansågs theatern vara en *hela folkets* angelägenhet. Staten uppförde icke blott de dyrbaraste byggnader, afsedda för theatraliska representationer, utan medborgarne underkastade sig äfven en särskild beskattning för kostnaderna vid desamma. Man gick ännu längre. I Athen fanns en särskild så kallad skådespelsfond, (theorikon), om hvars användning vi kunna erhålla ett tydligt begrepp, om vi tänka oss, att hos oss hvarje politisk, myndig, hederlig och ärlig svensk medborgare egde rätt att gå till Statskontoret och lyfta biljettpenningar till nästa representation på någon af de Kongl. Theatrarne. Den atheniensiske medborgaren behöfde således icke ens sörja för afgiften till sin inträdesbiljett. Staten åtog sig då allt, och skalden såväl som den utöfvande konstnären ansågs, till statens ära och bästa samt å dess vägnar, hafva utöfvat sitt kall. Likaså blef han på enahanda sätt aktad och ansedd äfven af de gamle Romarne, hvilka, om ock ej i lika hög grad som de fint bildade Atheniensarne ansågo den dramatiska konsten vara en det allmännas angelägenhet. Då jag emellertid är öfvertygad, att efter mig skola uppträda i denna fråga flera talare, hvilka äro mera förtrogne med fortidens kulturförhållanden i dette hänseende än jag är och som väl-taligare, än jag förmår, skola framhålla desamma, så har jag endast i förbigående velat nämna detta och öfvergår i stället till att betrakta förhållandena i den tid som är oss närmare.

Man finner då hurusom sedan lång tid tillbaka nästan alla Europas stater understödt sina hufvud- eller nationaltheatrar samt i allmänhet gjort det med särdeles rundliga och frikostiga bidrag. För närvarande torde, så vidt jag har mig bekant — och jag har dock forskat icke så obetydligt i detta ämne — i Europa finnas blott tvänne länder, der theatern hvarken af staten eller regenten åtnjuter något understöd. Om båda dessa länders theatrar vågar jag dock påstå, att, med undantag af några, som finnas inom den folkrikaste staden i vår verldsdel, de i allmänhet sjunkit så djupt som en theater inom civiliserade länder gerna kan få sjunka. Detta är äfven helt naturligt. Då theatern skall vara endast en spekulaton, beroende af dagens smak och tycken, måste den för sin vinnings skuld söka att smickra dessa och nedgår sålunda från den ståndpunkt, som en nationaltheater bör iakttaga, nemligen att i främsta rummet söka höja och förädla smaken och sederna; och jag föreställer mig, att för oss det vore ett nedslående och sorgligt vittnesbörd angående andan i den närvarande tiden, om, då man har lyckan att redan ega en utmärkt theater, man låte den af brist på understöd nedsjunka, om icke till en obetydlighet likväl så, att den sträftrade mera efter vinning än till vinnande af detta sitt höga mål, sedernas och smakens förädling och förfinande. De båda länder jag här afsett äro England och Spanien. I Europas öfriga länder understödjes deremot theatern med frikostighet, och det torde icke vara otjenligt att här söka gifva eder, mine Herrar, en föreställning om, till hvilken grad detta sker. Theaterkomitéen har visserligen härom lemnat några uppgifter, men jag anhåller att nu få meddela några ytterligare och mera fullständiga upplysningar i detta afseende. Sålunda är förhållandet, att de två theatrarna i Wien för

några år sedan hade ett anslag af nära 320,000 gulden om året, hvilket belopp, om jag för vighetens skuld beräknar 1 gulden till en kurs af 1 R:dr 50 öre, motsvarar nära en half million riksdaler svenskt, och jag antager att detta anslag numera blifvit betydligt förökadt, sedan det nya operahuset blifvit färdigt, för hvilket kostnaden uppgått till åtta millioner gulden eller mera än tolf millioner riksdaler riksmünt. Theatrarne i Berlin åtnjuta för närvarande ett årligt statsunderstöd af 457,500 R:dr, men icke destomindre uppstod för år 1868 en brist af mera än 45,000 R:dr. Vidare erhålla i statsbidrag årligen:

Theatern i Dresden cirka	213,300 R:dr;
” i München ”	234,000 ”
” i Darmstadt öfver	150,000 ”
” i Weimar ”	118,000 ”
” i Hannover	338,000 ”
” i Stuttgart	188,000 ”
” i Carlsruhe	150,000 ”
” i Cassel	117,300 ”
samt theatrarne i S:t Petersburg och Moskwa öfver . . .	500,000 Rubel silfver.

I Paris utgå årligen till sex theatrar, af hvilka trenne åtnjuta betydligare anslag, af statsmedel ett understödsbelopp af tillsammans 1,600,000 francs, hvarjemte förre kejsaren af sin civillista lemnade till stora operan ett personligt bidrag af 100,000 francs. Jag nämner detta särskildt, emedan det är märkbart nog, att regenten i ett sådant land som Frankrike kunnat under en följd af år slippa undan med att från sin civillista utgifva en sådan relativ obetydlighet. Beloppet motsvarar omkring 72,000 R:dr R:mt, och vi finna således att regenten i vårt lilla land betalar till samma ändamål för år vida mera än Fransmännens förre kejsare gjorde, och i flera af nu uppräknade länder betalar regenten ej mera än för de platser som han begagnar.

Beträffande theaterförhållanderna i Italien, förekomma i Theaterkomitéens betänkande åtskilliga uppgifter. En sanning är, hvad komitéen äfven omnämner, att staten, åtminstone numera, icke alltid der gifver theatrarne något patronelt skydd. Men i stället lemna dem lärda sällskaper eller lokala myndigheter så tillräckliga bidrag, att ingen theater finnes ens i de italienska småstäderna, som har mindre understöd än vår Kongl. Svenska Theater.

Denna sednare har väl allt sedan sin stiftelse, med undantag af en enda statsregleringsperiod 1841—1845, till befordrande af sitt ändamål: att odla allmänhetens smak och konstsinne, att uppmuntra den inhemska vitterheten och sålunda äfven bidraga till svenska språkets vård, åtnjutit understöd af statsmedel, före år 1809 genom den suveräna monarken och sedan dess genom representationen, men då, och isynnerhet till en början, med högst ringa belopp.

Om man fäster behörigt afseende å de förhållanden jag här omförmält — och det måtte man göra, om man vill vara billig — torde man deraf finna, att sedan länge varit antaget såsom regel, att en national-

theater bör åtnjuta skäligt anslag från statens sida, för så vidt densamma uppfyller den bestämmelse, för hvars befrämjande understödet lemnas.

Erkänner man således statsanslagets behörighet under den af mig nu gifna förutsättning, blir den andra frågan den, *till hvilket belopp* ett sådant understöd bör af staten meddelas. Frågan härom står åter i oskiljaktigt sammanhang med dels det möjliga behovet af understöd och dels i hvad grad staten förmår uppfylla detta behof. Af den utredning Theaterkomiteén meddelat, beträffande de Kongl. Theatrarnes angelägenheter i ekonomiskt och finansielt hänseende, inhemtar man, att under de sednaste sex spelen 1863—1869 Theaterdirektionen icke kunnat fullgöra de skyldigheter den iklädt sig, utan skuldsättning. Denna skuldsättning har i väsendtlig mån uppkommit derigenom, att det länge kända och insedda behovet af en särskild scen för den dramatiska konsten, när tillfälle yppades, fylldes. Redan tillföre, innan den dramatiska scenen sålunda skiljdes ifrån den lyriska, hade Theatern åsamkat sig en skuld af 96,522 R:dr 71 öre R:mt. Då denna nu ökades med köpeskillingen för Dramatiska Theatern, utgörande jemte inventarier och materiel tillsammans 270,000 R:dr, finner man lätt, att häraf blef en skuldsättning, som till och med med det anslag Kongl. Theatern förut uppbar af statsverket, 75,000 R:dr, måste vara rätt kinkig att uppehålla och än mera att amortera. Då nu härtill kom, att Riksdagen nedsatte årsanslaget från 75,000 R:dr till 60,000 R:dr, är det naturligt, att det skulle blifva ännu omöjligare för Theaterdirektionen att uppfylla sina förbindelser, upprätthålla Theaterns verksamhet, på sätt som vederborde, och amortera skulden. Dessutom hade samtidigt inträdt särskildt ofördelaktiga förhållanden i landet till följd af ogynsamma skördar och deraf härflytande mindre fördelaktig ställning i ekonomiskt hänseende, som, inverkan å hvarje affärsgrän, icke kunde undgå att i ej ringa mån utöfva ett menligt inflytande äfven på denna. Sedan den tiden har det visat sig, att anstalten, till följd af omständigheternas tvång, måst bedrifvas så affärsmässigt som möjligt, och att derigenom de Kongl. Theatrarnes skuld väl kunnat något, om ock skenbart, minskas eller från R:mt R:dr 500,453: 64 till R:mt R:dr 468,140. Äfven för innevarande spelår är det antagligt, att någon behållning kommer att uppstå, men med hänsyn till de medel, som måst användas för att vinna ett sådant resultat, har man full rätt att säga, att skulden, ehuru den till siffran nedtvingats, dock icke minskats i verkligheten. Direktionen för de Kongl. Theatrarna har nemligen varit tvungen att till det aldrig nödvändigast inskränka underhållet af den stora och vidlyftiga materiel, hvartill Theatern måste ega tillgång för att kunna utöfva sin verksamhet. Denna materiel var lyckligvis i det goda skick, att den kunde utan synnerligt underhåll slitas under ett par år, men gifvet är, att, om ett dylikt handterande af densamma skulle längre fortsättas, en tid måste komma, då stora summor erfordras för att komplettera den. En sådan hushållning är alltså i själfva verket en misshushållning, och naturligtvis skulle Theaterdirektionen aldrig hafva vidtagit en dylik åtgärd, om den icke varit dertill nödd och tvungen.

Då så är förhållandet och då det sålunda visat sig vara alldeles nödvändigt, att de Kongl. Theatrarna, derest de skola vara i stånd att behörigen uppfylla sina funktioner, fortfarande bibehållas vid det under-

stöd, som för närvarande är dem tilldeladt af staten och Kongl. Maj:t, isynnerhet om de icke skulle, såsom här blifvit föreslaget eller på annat sätt, befrias från den skuldbörda, som nu nedtynger dem och hämmar deras verksamhet, anser jag, att man skulle handla mycket orätt, om man, utan att i hufvudsaken godkänna Kongl. Maj:ts förslag, ändock skulle ytterligare nedsätta det nu utgående årliga statsbidraget. Deremot antager jag, att, om man beviljar ett extra anslag för uppgifna ändamålet och minskar något det ordinarie anslaget, affären torde blifva ställd i lika fördelaktigt skick. Då emellertid vid fattande af ett sådant beslut åtskilliga omständigheter förekomma, hvilka torde böra beaktas samt undanröjas, och bland dem särskildt det oklara förhållande beträffande eganderätten till den Stora Theaterns materiel, samt den svårighet som skulle uppkomma, i händelse, såsom Kongl. Maj:t proponerar, staten väl skulle blifva egare af den mindre materiel, hvilken vid inköpet af Dramatiska theaterhuset är afsedd att åtfölja detta köp, men den öfriga delen af theatermaterielen — samt dertill den större och dyrbarare — således icke skulle komma att tillhöra det allmänna, synes det mig, att man bör såsom ett vilkor för bifall till Kongl. Maj:ts här gjorda framställning fordra, att *båda* Theaternes *hela* materiel skall hädanefter blifva statsegendom. Oberäknadt den vinst, som sålunda skulle uppkomma derigenom, att man befriades från den sålunda antydda nödvändigheten af särskiljandet af de tvänne Theaternes materiel från hvarandra, föreställer jag mig, att Riksdagen, som helt naturligt hyser en viss farhåga, att i en framtid skall återkomma samma framställning om åsamkad skuld med samma begäran om bidrag till dess betäckande, skulle befinna sig i en mera oberoende ställning gent emot hvarje dylikt anspråk. I sådant fall funnes nemligen, så vidt jag kan finna, ingenting som Theaterdirektionen skulle kunna skuldsätta; och om direktionen ändock invecklade sig i dylika svårigheter, kan jag icke inse annat, än att den sjelf eller Kongl. Maj:t då finge se till, att jemnvigten återställdes mellan inkomsterna och utgifterna. En sådan åtgärd, genom hvilken icke blott theaterhusen utan äfven materielen blefve ställd utom området för Theaterdirektionens fria förfogande, innebär enligt min tanke den största garanti mot ett förnyande af den ledsamma framställning, som nu utgör föremål för vår öfverläggning och vårt beslut.

Då jag således anser, att staten bör på något sätt bidraga till undanrödjande af de finansiella svårigheter, som betunga dess för närvarande särdeles utmärkta Theater, tillstyrker jag för min del bifall till Kongl. Maj:ts nädiga proposition, på det sätt och i den ordning min vid Stats-Utskottets förevarande betänkande fogade reservation innehåller i mom. a), eller att "ett anslag för en gång af 270,000 R:dr beviljas till liqviderande af de Kongl. Theaternes gäld, att utgå med en tredjedel eller 90,000 R:dr under hvartera af åren 1871, 1872 och 1873, mot vilkor att så väl den Dramatiska Theaterns fasta egendom som all de båda Kongl. Theaternes tillhörig lösegendom blifver statsegendom." Hela åtgärden blefve följaktligen, om sedan äfven mom. b) af min reservation antages, endast ett förskott af Riksdagen, hvilket väl icke kunde anses blifva synnerligen betungande för statsverket, då detsamma komme att genast erhålla mera än full valuta därför. Genom ett sådant beslut vore ock på förhand bemött

hvarje invändning derom, att Riksdagen skulle hafva lättsinnigt beviljat ett anslag, som under närvarande kritiska tider kunde lämpligare och bättre användas för det stora mål, som ligger oss alla om hjertat, nemligen ett älskadtt fosterlands försvar. Jag anhåller därför hos Herr Talmannen om proposition å det förslag till beslut jag nu afgifvit.

Herr Östman: Det torde icke vara någon af oss obekant, att hos svenska folket tankarne äro ganska mycket delade derom, huruvida staten bör med anslag understödja Kongl. Theatern eller icke. Men om i allmänhet tveksamhet råder i detta hänseende, tror jag för min del det vara utom allt tvifvel, att vi för närvarande hafva andra ändamål att tillgodose, hvilka böra sättas främst bland alla, då de gälla möjligheten att bevara vår frihet och vår sjelfständighet. Och då dertill krävas ofantliga summor, men våra tillgångar äro jemförelsevis ringa och begränsade, anser jag skäl icke vara för handen att bevilja något bidrag af statsmedel till betalande af en theaterskuld. Stats-Ütskottet eller dess majoritet tillstyrker emellertid ett extra anslag för detta ändamål af icke mindre än 270,000 R:dr, fördeladt på tre år. Jag ömmar i sanning mera för statsverket, än att jag skulle vilja se detsamma beröfvadt denna betydliga tillgång i en tid, som, efter hvad jag redan antydt, på detsamma ställer så stora och så berättigade anspråk i och för nödvändigblifna utgifter till vårt försvar. Jag föreställer mig, att man äfven bör något se till, huru landets befolkning skall kunna uthärda med de bördor man vill pålägga dem, likasom att de icke göras större, än behofvet verkligen kräfver. Också skulle naturligtvis det icke kunna undgå att väcka ond blod i landet, om det finge veta, att vi, oaktadt de enorma extraordinära utgifter, som i öfrigt förestå, medgäfvé detta anslag. Jag yrkar således afslag på den nu föreslagna sjetta punkten af betänkanDET, och jag kommer vid den sjunde att instämma uti den der omnämnda motionärens yrkande i hans reservation.

Herr Carl Isak Bengtsson: För min del instämmer jag i Herr Liss Olof Larssons reservation vid nu föredragna punkt af betänkanDET. Jag tror, att ett stort och berättigadt missnöje skulle uppstå i landet, om vi här under nuvarande, allvarliga förhållanden skulle företaga oss att, i ändamål att möjliggöra betalningen af en Kongl. Theatern åkommen gäld, bevilja en jemförelsevis så orimligt stor summa som den här föreslagna. Och då jag tager i betraktande hvad som blifvit begärdt till vårt folkskoleväsendes vidmakthållande och utveckling — denna fosterländska och för oss alla så dyrbara angelägenhet — kan man förvånas, att man ansett sig kunna fordra så mycket till en s. k. konstanstait, af hvilken så få verkligen hafva nytta. Jag yrkar alltså afslag å betänkanDET i denna del och bifall till ofvannämnda reservation.

Herr Jonas Jonasson: Under en tid som den närvarande, då landet oaktadt sin betryckta ställning måste underkasta sig betydliga uppoffringar för ordnandet af sitt försvar, uppoffringar under hvilkas börda landet måhända kommer att digna — i en sådan tidpunkt skulle det efter min öfvertygelse icke kunna annat än väcka mycken ond blod

hos svenska folket, om representationen beviljade ifrågavarande anslag af 270,000 R:dr för ett ändamål, som endast afser enskildes nöjen. Man säger alltid, att theatern bör anses såsom en uppfostrings- eller bildningsanstalt. Detta kan man ock i viss mån medgifva. Dock tror jag ej, att theatern är att betrakta såsom någon nödvändig bildningsanstalt för dem, som besöka den. Men, mine Herrar, här finnas i Stockholm tusentals bettlande och trasiga barn, hvilka dagligen träffas å hufvudstadens gator. Är det så, att theatern skall vara och verka såsom en uppfostringsanstalt, kunde det ju vara skäl att använda den till förmån för dylika olycksbarn, som nu äro i saknad af all omvårdnad. Derigenom skulle det sedliga tillståndet i hufvudstaden kunna förbättras i någon mån och till befrämjande af ett dylikt ändamål kunde Riksdagen möjligen lemna något bidrag.

En talare midt emot mig förklarade, med anledning af en annan talares anmärkning, att Kongl. Theatern drifves affärsmessigt; — och han tillade, att man i detta hänseende redan gått så långt, som man kan. Jag beklagar i sanning hvarje svensk man, som icke förstode att klokare sköta sina affärer, än att hon behöfde ständigt skuldsätta sig för hvarje år, likasom Kongl. Theatern gör. Och om en sådan princip, som den värde talaren velat göra här gällande i afseende å Kongl. Theaterns förvaltning, omhuldades af Riksdagen, skulle det allt blifva många, som på samma grund komme att anlita staten om bidrag till betalning af sin gäld. Samme talare tillkännagaf slutligen, att det rika England är en af de stater, som icke lemna något offentligt understöd till theatern. Skulle då måhända Sverige icke äfven kunna frångå den hittills följda principen att meddela statsanslag till sin Kongl. Theater, då Sverige är ett fattigt land och alltid i behof af lån.

För min del kan jag således icke annat än yrka afslag å nu föredragna punkt.

Herr Anders Johansson: Af den utredning, som genom den så kallade Theaterkomitéen åstadkommits, framgår, att den hufvudsakliga anledningen till den stora skuld, hvarmed Theatern är belastad, blifvit föranledd af inköpet af den så kallade Dramatiska Theatern; och då detta köp af Theaterstyrelsen blifvit uppgjort, utan att Riksdagen derom blifvit tillfrågad samt utan trängande behof för landet, enär det icke lärer kunna förnekas, att Kongl. Theatern äfven före nyssnämnda inköp, lika väl som nu, motsvarade sin tids fordringar, samt då vidare den af Utskottet föreslagna åtgärden att genom extra anslag af statsmedel befria Theatern från sin nuvarande skuld icke utgör någon borgen derfor, att ej Theatern för framtiden åter belastar sig med nya skulder, utan tvärtom erfarenheten visar, att skuldernas förökande hittills tagit nästan jemna steg med de förökade statsanslagen; så får jag på grund häraf och med i öfrigt fästadt afseende å de stora anslag, som för försvarsväsendets ordnande tagas i anspråk, vördsammast yrka afslag å Utskottets betänkande uti förevarande 6:te punkt.

Under förmälan att många ledamöter hade anmält sig till afgifvande af yttranden öfver nu föredragna punkter, föreslog Herr Talmannen, att

sammanträdet nu måtte afbrytas och vidare fortsättas under eftermiddagen. Kammaren lemnade härtill sitt bifall och dess ledamöter åtskiljdes nu kl. $\frac{3}{4}$ 3 eftermiddagen, men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 5.

Vid nu fortsatt behandling af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 16, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens sjunde hufvudtitel yttrade sig öfver de under föredragning varande 6:te och 7:de punkterna nedannämnde ledamöter:

Herr Hierta: Till en början får jag anhålla hos Herr Kallstenius om ursäkt, för det jag läser hafva icke alldeles riktigt uppfattat hans svar på mitt yttrande, då denna fråga förevar vid remissen af den Kongl. propositionen om statsverkets tillstånd, och jag är öfvertygad att han tror mig, då jag försäkrar honom att min missuppfattning varit oafsigtlig. Samme ärade talare har här yttrat många riktiga och vackra ord om theaterns betydelse och höga värde för kulturen. Jag önskar och hoppas också, att dessa ord, så väl framförda, icke måtte i denna Kammare hafva fallit på hälleberget; men i fall någon skulle draga den slutsatsen, att dessa ord voro föranledda af mitt föregående yttrande, tager jag mig friheten anmärka, att den slutsatsen ej håller streck, ithy att jag icke satt i fråga någon indragning af det årliga anslaget till Kongl. Theatern. Jag vill nemligen bibehålla detta till samma belopp som hittills, emedan jag är af samma tanke som den ärade talaren i fråga om den betydelse för samhället som theatern eger i flera afseenden. Jag tror också, att det i ett annat hänseende icke skulle vara synnerligen klokt att indraga detta anslag, emedan det då kunde hända, att Hans Maj:t Konungen, som nu lemnar Theatern ett så betydligt understöd, deraf möjligen kunde finna anledning till att äfven å sin sida i detta afseende beträda sparsamhetens väg; och jag anser att detta skulle lända till men icke blott för hufvudstaden utan äfven för hela landet.

Icke alla torde hafva fullständig kännedom om, hvarifrån den frikostighet, som Konungen visar emot Theatern, egentligen härleder sig. Den har dels ett traditionellt ursprung deruti, att konungarne ansetts böra vara de sköna konsternas högste beskyddare, men dels också en särskild anledning, om hvilken jag tager mig friheten påminna. Då nemligen 1823 års Riksdag beviljade en förhöjning af 100,000 R:dr Banko i Carl XIV Johans civillista, från 325,000 till 425,000 R:dr Banko, så motiverades denna förhöjning på Riddarhuset af den dåvarande Theaterdirektören, som der var ledamot, hufvudsakligast med den förbindelse som Konungen ansåg sig ega att underhålla teatern med en summa, som upptog en betydlig del af anslaget på första hufvudtiteln. Genom någon besynnerlig ödets skickelse kom detta särskilda skäl för förhöjningen väl icke att inflyta i Ridderskapets och Adels tryckta protokoll, men såväl jag som

då gjorde min första lärospån vid Riksdagen i egenskap af extra kanslist, som ock några andra ännu lefvande ledamöter i den Riksdagen kunna åberopas, hvilka ännu erinra sig, att den antydda omständigheten anfördes och antogs såsom ett bland skälen för förhöjningen i civillistan. Den förbindelse, som Konung Carl Johan sålunda moraliter iklädde sig, har också blifvit fullständigt honorerad icke blott af honom utan ock af hans son och sonson; och ehuru ingen anledning förefinnes att förmoda, det vår nuvarande Konung skulle vilja undandraga sig att fortfarande uppfylla densamma, så utgör dock den omständigheten, att konungarne, den ene efter den andre, så frikostigt understödt Theatern, ett skäl för Riksdagen att icke å sin sida ännu en gång göra afprutningar å anslaget.

Men detta är en särskild fråga, och förslaget om inlösande af den Dramatiska Theatern en annan. I afseende på detta förslag ber jag få bemöta ett inkast, som Herr Kallstenius gjorde mot lämpligheten att afskilja den Dramatiska Theatern från den Stora Theatern och att sammanföra de dramatiska och lyriska föreställningarne på sistnämnda scen. Jag har nemligen påstått, att det genom ett sådant arrangement blefve tillfälle för Kongl. Theaterns direktion att uppsätta flera nya operor, än som, till följd af teaterns betryckta ekonomiska ställning, kunnat ske på sednare tider, men detta mitt påstående har den ärade talaren bestridit på den aritmetiska grund, att ju flera gånger det spelas på den lyriska scenen, desto bättre skulle tillfälle gifvas att uppföra nya operor. Detta kan visserligen synas i viss mån riktigt; men om man betänker att Stockholms befolkning icke är tillräckligt stor för att kunna 5 gånger i veckan underhålla en fulltalig publik på den lyriska scenen, så torde det vara gifvet hvad ock erfarenheten visat, att recetterna, vid ett tätare antal representationer, icke för hvardera blifva så stora, att de lemna en behållning som medgifver uppsättande af många nya operor. Deremot, om lyriska föreställningar gifvas endast 3 gånger i veckan och dramatiska tre gånger, så kommer publiken att mera koncentrera sig å dessa aftnar, och som dagkostnaderna för den lyriska scenen inbesparas för tvänne dagar i veckan, men recetterna och behållningen på det hela större. Jag ber att här få erinra om hvad jag på förmiddagen visade, nemligen att den Kongl. Theatern, förutom recettmedel, åtnjuter ett understöd af 873 R:dr för hvar och en af de 215 gånger om året som föreställningar gifvas derstädes; och då med sannolikhet kan antagas, att de dramatiska representationerna komma att bära sig sjelfva, så att för dem icke behöfver anlitas någon del af understödsmedlen, finge dessa medel helt och hållet användas till den lyriska scenens behof. Då, såsom jag förut sagt, föreställningar å denna scen komme att gifvas endast tre gånger i veckan, och understödsmedlen fördelas å detta färre antal representationer, så finner man, att öfver 1,000 R:dr skulle belöpa sig å hvar och en af de aftnar, då lyriska stycken uppföras; och det är klart att denna scen då skall lemna ett bättre resultat i ekonomiskt afseende. Det är visserligen sannt, att det efter ett sådant arrangement måhända icke blir tillfälle för Theaterdirektionen att engagera så många sujetter som nu för två särskilda scener, å hvilka hvardera spelas åtminstone fem dagar i veckan, men deremot kan det icke blifva någon svårighet att när så behöfves rekrytera den dramatiska scenen, emedan hvarje sujett med någon utmärkthet torde

anse det såsom en större heder och fördel att vara engagerad vid den Kongl. Theatern än vid en enskild. På grund af dessa skäl anser jag, att den Kongl. Theatern skulle, derest mitt förslag accepteras, komma i en vida fördelaktigare ekonomisk ställning.

Hvad jag nu vidrört är uteslutande den ekonomiska sidan af saken, och jag tror mig kunna påstå, att hvad jag anfört grundar sig på riktiga beräkningar.

Betraktar man derefter saken från estetisk synpunkt, så tror jag att vi från den tid, då den dramatiska och lyriska scenen inrymdes under samma tak, hafva minnen, som åtminstone för de äldre af hufvudstadens publik och möjligen äfven för en och annan representant äro ganska värdefulla och undanrödja farhågan, att dramatiska stycken icke skulle kunna med framgång gifvas i operahuset. Jag tillåter mig härvid erinra om sådana namn som en Hjortsberg, en Åbergsson, en Sevelin, den äldre Deland, Nils Wilhelm Almlöf, Torsslow och Georg Dahlqvist, samt Fruarne Åbergsson, Torsslow, Eriksson, Frösslind, Hjortsberg sedermera Westerdahl, Demoiselle Emelie Höggqvist med flera, hvilka uppträdt på Kongl. Stora Theatern, alla tillhörande den dramatiska scenen, och hvilka af alla äldre theater-vänner, som sett dem, ännu bevaras i tacksamt minne; och jag har velat erinra om deras namn till bevis på att framgångar kunna skördas på en dramatisk scen äfven i operahuset, utan att vilja på något sätt förringa förtjensten hos de utmärkte artister som nu finnas å den dramatiska scenen.

Om man sålunda sammanfattar hvad jag såväl ur ekonomisk som estetisk synpunkt anfört, skall man finna att ingen våda för Theatern kan uppstå genom att sammanföra den lyriska och dramatiska scenen under samma tak, men väl att detta skulle åstadkomma en betydlig förenkling i administrationen och Theaterdirektionen befrias från många bekymmer. Jag anser det derföre icke vara skäl att bevilja detta anslag, hvarigenom staten skulle på direkt sätt inblandas i Theaterns angelägenheter, och jag är desto mera bestämd för denna åsigt, som det är antagligt att denna sak kan till nästa Riksdag reglera sig sjelf, och man kan vara temligen förvissad om, att ingenting skall behöfva gå sönder under den tiden.

Jag har i dag under mina anföranden i denna fråga icke haft för afsigt att gå in i någon närmare undersökning af orsakerna till det betryckta tillstånd, hvori Theaterns finanser kommit på sednare tider, men jag tror det vara skäl att fästa uppmärksamheten på, att Theaterns ställning var bättre vid den tid, då de särskilda scenerna voro förenade, och att flere Theaterdirektörer då funnos, som icke lemnade någon skuld efter sig, ehuru Theaterns anslag då var mindre. Jag inser icke, hvarföre ej ett sådant förhållande skulle kunna inträffa ännu en gång. Enligt min åsigt — och jag tror den delas af allmänheten -- skall en Theaterdirektör, om de särskilda scenerna sammanföras, bättre blifva i tillfälle att sjelf öfvervaka och kontrollera Theaterns angelägenheter och sålunda slippa att i andras händer öfverlåta en stor del viktiga bestyr, såsom man antager hittills hafva måst ske, och hvilket. om icke ensamt förorsakat, så dock mycket bidragit till att Theaterns ställning allt mer och mer försämrats.

Herr Carlén: Man må betrakta förevarande fråga från hvilken synpunkt som helst, man må ställa sig på samma ståndpunkt som den aktade och mycket aktningsvärde representanten från Rättvik, jag nämner företrädesvis honom, emedan han, åtminstone i denna fråga, är hufvudet högre än allt folket — eller på den ståndpunkt, som här intages af dem, hvilka påstå, att theatern är ett nödvändigt element för utvecklingen af ett lands kultur; så tror jag dock att alla äro ense om det beklagansvärda deri, att administrationen funnit sig nödsakad att väcka denna fråga till lif i en tid, då nationen behöfver sanla alla sina krafter för att skaffa medel till värnande af sitt sjelfbestånd. Emellertid är nu frågan en gång väckt och måste besvaras. Det är visserligen sannt, att det enklaste svaret vore ett nej på den nu framställda propositionen, och jag skulle för min del icke tveka att uttala detta nej, om jag dervid vore förvissad, att saken blefve slut. Men då jag icke hyser en sådan förhoppning, utau tvärtom tror att om vi nu afslå denna framställning, vi riksdag efter riksdag skola få den tillbaka, så anser jag det vara vida bättre att nu lösa frågan än att endast på uppgifna sättet besvara densamma. En sådan lösning synes mig ligga i det förslag, som finnes uttryckt i Herr Kallstenii reservation. I hvad han föreslår, nemligen att man skulle bevilja ett anslag för en gång af 270,000 R:dr, under uttryckligt förbehåll att det årligen utgående statsbidraget bestämmes till den nedsatta summan af 50,000 R:dr, ligger i min tro tillräcklig garanti derför, att Riksdagen för framtiden kommer att befrias från att vidare blifva besvärad med Theaterns angelägenheter. Genom att fatta ett sådant beslut har man afhjelpat de behof som förefinnas och dessutom infriat det slags löfte af representationen, att i någon mån bidraga till redande af Theaterns affärer, som kan anses ligga deruti att, såsom Herrarne torde minnas, för någon tid sedan såväl i denna som i Första Kammaren starkt ifrågasatts att aflåta en skrivelse till regeringen, med begäran om en utredning eller ordnande af theaterförhållandena på annat sätt än hitintills. Förslaget här om föll visserligen, men endast på en röst, och då är det ganska förlätligt, om regeringen ansåg, att frågan slagit så mycket rot, att representationen icke vore ovillig att bidraga till afhjelpande af de behof, hvilka framgått såsom resultatet af den nu verkställda utredningen. Om man nu skulle bevilja ifrågavarande 370,000 R:dr och derjemte fastställa det årliga anslaget till 50,000 R:dr, skulle sjelfva utgiften för staten i sjelfva verket ej blifva större än 70,000 R:dr, ty för de återstående, jemväl utgifna 200,000 R:dr har statsverket godtgörelse derigenom, att räntan å detta belopp motsvaras af de 10,000 R:dr, hvarmed årliga anslaget skulle minskas. För dessa 70,000 R:dr skulle statsverket förvärfva eganderätt icke allenast till den Dramatiska Theatern utan äfven till all de Kongl. Theatrarne tillhörig lösegendom. Det är visserligen sannt, att en sådan uppgörelse som den nu föreslagna, i händelse den antages af den andra statsmakten, icke är något juridiskt bindande kontrakt, men det förefaller mig alldeles klart, att ingen regering skulle kunna dädaneftär begära anslag för betalande af den skuld, som i en framtid möjligen kunde vid Theatern uppkomma, på samma gång jag tager för gifvet, att representationen skulle respektera det gjorda aftalet och icke företaga någon nedsättning i det beviljade årliga anslaget. För hela theaterinrättningen och

de personer, som der äro anställda, är det ju för öfrigt af aldra största vigt, att någon stabilitet finnes, så att de icke år från år nödgas, så att säga, lefva på nåder. Genom detta sätt att lösa frågan tror jag således, att man skulle vinna ett i alla afseende tillfredsställande resultat, och detta emot en uppoffring från statens sida som, åtminstone i förhållande till ändamålet, kan kallas ganska ringa. Frågan om eganderätten till Dramatiska Theatern skulle äfven genom nu föreslagna åtgärder blifva löst. Denna fråga är visserligen, så vidt jag förstår, icke så sväfvande, som man velat göra den till, då man, byggande på en juridisk fiktion, tänkt sig såsom egare en theaterinstitution, bakom hvilken icke någon ansvarig person finnes. Denna uppfattning strider emot de juridiska begreppen i vårt land, enär fasta ej kan erhållas å en fastighet, såvida icke någon ansvarig person uppgifves såsom köpare; och här är verkligen förhållandet att en person finnes, å hvilken både köpebrevet å Dramatiska Theatern är utfärdadt och fastebrevet är stäldt, nemligen Hans Maj:st Konungen. Med de åsigt jag hyser i afseende å teaterns gagnande inflytande på vår kulturutveckling skulle jag icke vara emot att bibehålla det årliga anslaget till Kongl. Theatern vid dess nuvarande belopp, men jag tror dock att, i händelse Theaterns skuld betalas, Theaterdirektionen skall få mycket lättare att röra sig och derigenom äfven kunna så mycket nedsätta Theaterns utgiftsstat, att den föreslagna anslagsminskningen 10,000 R:dr icke behöfver föranleda några synnerliga svårigheter.

Innan jag slutar, ber jag att få yttra några ord med anledning af den utaf Herrar Hörnfeldt, Key och Thorell afgifna reservation, hvilken finnes vidfogad Utskottets betänkande. I egenskap af representant för Stockholms stad anser jag mig nemligen skyldig, att, då samma reservation berör Stockholms intressen, derom uttala mina åsigt. Till en början ber jag få anmärka, att Stockholms kommun icke är i alla stycken jemförlig med andra kommuner. En hufvudstad är allestädes på visst sätt hela landets hjerta. I Stockholm finnes regeringen, en regering icke för denna stad allenast, utan för hela landet. Här finnas under fyra månader af året representanterne från hela landet församlade. Här hafva vi Vetenskaps-akademien, hvilken utbreder öfver hela landet välsignelsebringande frukter af dess verksamhet, här är Teknologiska institutet, hvarifrån de ingenjörer utgå, af hvars hjälp vi betjena oss vid anläggande af våra kommunikationsanstalter vid industriela företag m. m.; och man kan knappt i någon af våra kyrkor höra en orgelton, utan att det erinrar om den härvarande Musikaliska akademien. Jag tror således, att man bra litet inser hufvudstadens betydelse, om man vill likställa den med andra mindre kommuner. Stockholms kommun skiljer sig äfven i ett annat afseende från andra kommuner. Hit samlas nemligen en stor mängd folk från alla landsändar, deribland visserligen finnas många, som tillhöra de mera lyckligt lottade samhällsklasserna, och hvilka blott för sitt nöje besöka Stockholm, men hvaraf dock största delen består af den bottenstats i samhället, för hvilken hvarje kommun gerna vill akta sig. Jag bläddrade för någon tid sedan i en berättelse öfver Stockholms kommuns förvaltning under år 1868 och fann dervid, att antalet bettlare och lösdrivare här i staden, de flesta sannolikt tillhörande andra kommuner, under nämnda år uppgått till icke mindre än 3,640. Detta är en siffra, som

torde tillräckligt tala för, att en sådan kommun som Stockholms har utgifter och bekymmer sådana, som ingen annan kommun ens kan göra sig en föreställning om. Budgeten för fattigvården är stor, men till vida högre belopp uppgå dock de fattigunderstöd, som den enskilda välgörenheten här utgifver. Vid sådant förhållande torde det vara klart, att Stockholms kommun icke kan åtaga sig att med egna medel uppehålla theatern såsom kulturanstalt betraktad. Skulle emellertid det af sistnämnde reservanter väckta förslag vinna anklang inom representationen och Stockholms stad acceptera anbudet, skulle staden derpå sannolikt kunna göra en lysande affär, om den ville så betrakta saken; men då böra Herrar reservanter icke vänta sig att på den Kongl. Theatern få höra Trollhøjten eller andra mästerliga tonskapelser, ej heller Schillers, Goethes och Shakespeares mästerverk, utan "Sköna Helena" och andra dermed jemförliga pjäser. För min del tror jag visserligen, att Sköna Helena ej är så farlig att en och annan gång roa sig åt, men huruvida dylika pjäser äro värddiga att uppföras å vår förnämsta skådebana lemna jag derhän, öfvertygad som jag är att flertalet af åskådare i allt fall snart skulle vämjast vid den lösa maten. Detta har jag velat yttra i anledning af de skyldigheter man vill att Stockholms kommun skall ikläda sig emot härvarande Kongl. Theater.

Jag har redan förut uttalat, det jag delar de åsikter, som finnas uttryckta i första punkten af den utaf Herr Kallstenius i frågan afgifna reservation; men då han i sitt anförande sysselsatte sig blott med denna punkt och således lemnade å sido, huruvida andra punkten af hans reservation skulle antagas eller icke, så ber jag få förklara, att då en proposition icke lämpligen kan göras på bägge punkterna på en gång, jag redan nu anser mig böra tillkännagifva, att jag, då jag bifaller första punkten, gör det under förutsättning, att beviljandet af ifrågakommande anslag, 270,000 R:dr, ovilkorligen bör medföra nedsättandet af det årliga statsbidraget till 50,000 R:dr.

Hvad jag nu i detta ämne yttrat har icke föranledt någon förhoppning att dermed kunna förmå någon att frångå sin en gång fattade åsigt, utan endast varit afsedt såsom en på förhand uttalad reservation; ty utan att derför hafva något egentligt objektigt skäl, tror jag att svaret på Kongl. Maj:ts ifrågakommande framställning i denna Kammare blifver ett ovilkorligt nej. Sker sådant, hoppas jag, att detta nej må uttalas lika allvarligt som det nej, hvilket för några riksdagar sedan gafs på en Kongl. proposition om ett obetydligt tillägg i första hufvudtiteln, ty sedan detta svar gafs, hafva vi icke blifvit besvarade med någon framställning om tillökning i denna hufvudtitel. Denna önskan har jag velat uttrycka, ty något olidligare än den beständigt återkommande diskussionen rörande theaterförhållandena kan knappast vid Riksdagen ifrågakomma.

Herr Jöns Pehrsson: Om man skall sluta till af hvad som inhemtas af Utskottets förevarande betänkande, synes det, som om den Kongl. Theaterns ställning förbättrat sig så till vida, att under det sista spelåret å Theaterns skuld afbetalats icke mindre än 32,000 R:dr; och om man vill tillerkänna någon trovärdighet till en i ämnet utkommen brochyr, så framgår af densamma, att genom tjeusters indragning, minskande

af löner m. m. ganska stora besparingar, uppgående ända till 60,000 R:dr om året, hädanefter komma theaterkassan till godo. Vid sådant förhållande förefaller det mig, som om Kongl. Theaterns affärer snart nog skulle kunna reda sig utan Riksdagens mellankomst, och således om man ser saken från denna synpunkt, tyckes det vara alldeles obehöfligt att bevilja det nu begärda särskilda anslaget. Om man åter ser saken ur en annan synpunkt, så är det ju ostridigt, att Hans Maj:ts Konungen är egare till den Dramatiska Theatern, och om han nu vill, att statsverket skall öfvertaga eganderätten till denna Theater, så framgår deraf, att Konungen anser inköpet af densamma för en mindre god affär, från hvilken han önskar att genom Riksdagens mellankomst blifva befriad; men genom att bifalla Konungens i sådant hänseende gjorda framställning, skulle ju uppstå en indirekt tillökning i utgifterna för första hufvudtiteln, hvilket vore mindre önskligt. Detta finnes dock icke omnämndt, hvarken i Utskottets betänkande eller i den Kongl. propositionen, och Theaterkomitéen har använt alla möjliga konstlade medel för att vända saken så, att man icke skulle erhålla någon klar insigt, huru härmed rätteligen sig förhåller. Under återopande af hvad jag förut anfört, att Theaterns affärer börja blifva bättre, och att således det nu begärda extra anslaget torde för ifrågavarande ändamål vara mindre behöfligt, yrkar jag afslag å hvad Utskottet i sjetten punkten af förevarande betänkande hemställt.

Hvad för öfrigt beträffar den mycket onordade frågan, huruvida theaterinstitutionen medför nytta eller skada, har jag vid mer än ett tillfälle derom uttalat den åsigt, som jag fortfarande vidhåller, att theatern alldeles icke är nödvändig för ett samhälles bestånd, ehuru jag medgifver, att den möjligen kan medföra nytta i månet afseende, men vill jag hafva stadgad den grundsats, att de, som begagna sig af det nöje och den nytta theatern erbjuder, äfven böra ensamme få vidkännas de kostnader, som densammans underhåll kräfva. Den ärade ledamoten i Theaterkomitéen antyde i sitt anförande, att det icke finnes mer än en å två stater i världen, som icke gifva statsanslag åt sina theatrar; och påstod han på samma gång, att moraliteten och bildningen skulle stå på en ganska låg ståndpunkt i dessa länder, samt att de theaterinrättningar, som icke åtnjuta understöd af staten, icke kunna utöfva något välgörande inflytande. Skulle man antaga, att denna sats vore riktig, blefve naturligtvis slutföljden den, att alla enskilda theatrars verksamhet vore skadlig, och att sådana theatrar således borde förbjudas. Jag tror dock icke, att det förhåller sig så med de enskilda theatrarne, och det var ju icke särdeles länge sedan man ganska mycket klagade öfver, att den Kongl. Theatern här i staden vid valet af uppförda theaterstycken visade mindre urskiljning och mindre god smak än härvarande enskilda theatrar. Huru man än ser saken, måste man likväl, såsom jag nyss nämnde, medgifva, att theaterinrättningen icke är nödvändig, men vi böra betänka, att flertalet af landets innevånare icke få se ett enda af de stycken, som der uppföras, och således äro nog beklagansvärda att icke kunna draga någon fördel af en sådan — såsom en talare uttryckte sig — "bildningsanstalt" som theatern, men det oaktadt få de till densamma betala understöd. När man betänker detta, tyckes den önskan vara ganska naturlig, att de, som vilja och kunna njuta af det nöje theatern skänker, äfven böra bekosta hvad till densammans underhåll

åtgår, hvarigenom man så småningom skulle kunna komma derhän, att man i en framtid skulle befrias från det ganska betydliga bidrag, som statskassan årligen för theaterns underhåll lemnar. Jag vill dock för min del icke *nu* yrka någon förändring i det till theatern utgående anslaget. Vi veta alla, att behoven äro stora och att höga anspråk ställas på oss i mångahanda fall; skulle man icke under sådana förhållanden neka till det nu begärda anslaget för inköp af Dramatiska Theatern, så vore det i sanning en bedröflig erfarenhet vi derigenom gjorde. Flere af Utskottets ledamöter hafva i afgifna reservationer uttalat sig emot beviljandet af nämnda anslag, och detta gifver mig hopp om att Utskottets förslag äfven skall i denna Kammare afslås. Hvad deremot en annan del af reservanterne föreslagit synes mig vara ett ingrepp i Hans Maj: Konungens egendomsförvaltning, och det vore sorgligt, om Riksdagen skulle behöfva att i denna förvaltning deltaga. Vi må se saken huru som helst, så är det klart, att Dramatiska Theatern är Konungens tillhörighet, och han har nu genom förevarande proposition, enligt min tanke, sagt rent ut: "Jag har ingen fördel af att behålla denna egendom, utan vill att statsverket skall öfvertaga den." Att på ett sådant sätt blifva qvitt en dålig egendom med ringa afkastning vore ganska beqvämt, och jag tror, att många af landets innevånare skulle önska att dem stode öppet att tillvägagå på samma sätt. Jag vill icke vidare upptaga tiden, utan hoppas, såsom jag förut nämnt, att Utskottets förevarande förslag måtte af Kammaren afslås.

Herr Kolmodin: Den så kallade theaterfrågan har i denna Kam-mare årligen gifvit anledning till mycket långa diskussioner och tyckes komma att framkalla en sådan äfven nu i afton. Man har under dessa theater-debatter fått höra de mest skiljaktiga omdömen, i det att theateru å ena sidan framhållits såsom en rent af vådlig, eller åtminstone helt och hållet gagnlös inrättning, under det man å andra sidan påstått, att den vore en bildningens förpost, att den bidroge till sedernas förmildrande — jag undrar just, i *parenthes* sagdt, om detta sker medelst uppförande af sådana pjäser som det nyligen gifna "Röfvarebandet"; — och under förra Riksdagen sökte man upphöja theaterns förtjenst ända derhän, att man påstod, att der kunde bäst åskådliggöras, huru dygden belönas och lasten bestraffas, samt att theateru i detta afseende stode öfver både kyrka och predikstol: Man har härvid, enligt min åsigt, å båda sidor råkat in i påtagliga öfverdrifter. Medgifver man, att den dramatiska skaldekonstens mästestycken skänka en bildande läsning, så lär det icke heller kunna förnekas, att de, då de uppföras på scenen, kunna utsprida bildningsfrön bland allmänheten. Det torde alltså vara obestriddigt, att theateru i vissa moment af sin verksamhet framträder såsom en bildningsanstalt. Men icke alltid kan publiken serveras med mästerverk. Mästerverken höra till sällsyntheterna här i världen. Man måste derföre slå emellan med produkter af helt annan beskaffenhet, och derigenom kommer scenen rätt ofta att bjuda på stycken, hvilka totalt sakna mästerskapets prägel och således skänka ganska tvetydiga gåfvor åt den allmänna bildningen. Ja, vi hafva här på detta rum hört ännu strängare omdömen om det, theateru understundom erbjuder allmänheten. Dessa omdömen vill jag nu icke

icke upprepa. Min mening är ej att väcka de gamla striderna. Jag vill välja ett lika oskyldigt som alldagligt exempel. Huru ofta hör man icke med anledning af åtskilliga theaters prestationer sägas: "pjesen är i sjelfva verket en bagatell, men den har några lyckade pointer samt gifves mycket väl, så att hvar och en, som älskar ett godt skratt, bör gå och se den". Jag vill ingalunda opponera mig mot "ett godt skratt"; jag vill endast protestera emot att man, begreppsredan till föga fromma, betecknar nyssnämnda naturliga uttryck af eu munter stämning såsom ett vigtigt "kulturarbete".

Summan af hvad jag velat säga är att theaters betydelse å ena sidan blifvit alltför mycket överskattad och å andra sidan alltför mycket förbisedd. Påtagligt är att theatern stundom framträder såsom en bildningsanstalt, men deremellan, rätt ofta kanske under påtryckning af publikens smak, sjunker ned till en ren förlustelseanstalt. Denna theaters dubbla karakter sammanhänger på det närmaste med den tvåfaldiga betydelse, som i Theaterkomitéens betänkande tillägges densamma, då der säges, att theatern är dels en konstanstalt och dels en industriel inrättning.

Staten har, med öppet öga för dessa förhållanden, efter mitt förmenande, städse iakttagit ganska klok ställning gent emot den Kongl. Theatern. Det är nemligen omöjligt för staten att lemna en anstalt, som eger så betydliga bildningskrafter, åt sitt öde, eller låta den gå under, men å andra sidan är det för staten lika omöjligt att uppträda såsom theaters målsman eller kontrollant af dess verksamhet. Statsmakterna äro i allmänhet lika klena i egenskapen af konstdomare som af industriidkare. Därföre har representationen alltid inskränkt sig till att lemna bidrag till theatern. dock utan att framträda såsom förlagsman för eller ledare af dess verksamhet.

Men hvad är det som man nu håller på att göra? Herr Carlén nämnde, att representationen för några år sedan var på väg att till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse med begäran om utredning af Theaterns affärställning. Detta var en betänklig afvikelse från de sunda principer, man dittills följt, och Herr Carlén uttalade den, efter min mening, mycket riktiga åsigten, att detta med knapp majoritet förkastade skrifvelseförslag verksamt bidragit att införa theaterfrågan i dess närvarande föga angenäma ställning. Men jag påstår, att vi skulle råka in uti mycket större avvikelser, om vi beviljade det nu begärda anslaget af 270,000 R:dr. Man har visserligen sagt, att theaters byggnader med hela massan af dess effekter derigenom blefve statens tillhörighet, och att theatern deretter icke hade någonting att skuldsätta. Herr Carlén ville åstadkomma en ännu större trygghet derigenom att vi vid anslagets beviljande skulle uppställa såsom ett oeftergifligt vilkor, att fråga om ytterligare statsbidrag sedermera icke finge framställas. Jag för min del kan dock icke inse, huruledes ett dylikt beslut skulle kunna för framtiden förebygga framställningar i denna syftning. Dessa skulle fastheldre vid inträffande behof framträda liksom af sig sjelfva och beaktas mera då än nu, ty i samma mån Riksdagen sätter in allt större och större summor i denna rörelse — jag begagnar detta uttryck, eftersom Herrar ledamöter i Theaterkomitéen sjelfve sagt, att theatern är en industrianstalt — i samma mån får Riks-

dagen också allt större intresse af theaterns uppehållande. Detta ligger ju i sakens natur. Sedan inträffar det, att theatern icke bär sig, och då vänder den sig till Riksdagen med begäran om hjälp. Skola vi då låta dessa dyrbara hus, och hela denna massa af effekter, som äro värda en half million, ligga obegagnade? Det vore utan tvifvel den sämsta af all hushållning. Och hvad betyder väl det talet, att theatern icke har någonting att skuldsätta? Den kan under sådana förhållanden göra såsom en bortskämd son mot en svag fader: den kan skuldsätta representationen. Den vägen måste det ju gå, och Riksdagen till slut bringas från sin nuvarande ståndpunkt, såsom endast stödjande och hjälpande, till en helt annan, i egenskap af målsman och kontrollant. Riksdagen skulle i annat fall utsätta sig för det rättmätiga klandret, att den utkastade stora summor utan att fråga efter deras användning. Men, mine Herrar, statsmakterna såsom sådana lämpa sig, som förut är antydt, icke till konstdomare, ej heller theatern till ett administrativt embetsverk. Jag undrar just hvad våra allvarsamma Statsrevisorer skulle säga vid granskningen af Kongl. Theaterns kostymer eller det der beryktade skeppet i "Afrikanskan". De skulle helt visst finna de förra alltför prunkande och det sednare alltför dyrt i förhållande till dess sjöduglighet. Ja! jag tager för gifvet, att Kongl. Theaterns sjöförvaltning säkerligen icke skulle kunna undgå en allvarsam anmärkning. Jag vågar därför upprepa, att den ställning Riksdagen i närvarande stund intager till theatern är fullt riktig. Riksdagen bör lemna theatern understöd, men icke ställa sig i något annat och närmare förhållande till densamma.

Det är likväl icke detta skäl ensamt, som bestämt min åsigt i denna fråga, utan det är derjemte någonting helt annat, som har sin grund i de närvarande tidsförhållandena.

Under de sist förflutna månaderna hafva nemligen verldshändelserna väckt upp Europa ur dess fredsdrömmar. Alla angenäma föreställningar derom, att civilisationen med sina silkessnören för alltid lyckats binda det odjur, vi kalla krig, hafva med ens ramlat. Vilddjuret har rest sig midt i den civiliserade verlden, har slitit sina band som dvergsnät och uppfört sitt blodsarbete med samma grymhet, som allt ifrån hedenhös utmärkt dess framfart. Här är i närvarande stund fråga om helt andra vapen än diktens gyllene pilar. Från thronen och från kojan hafva starka meningar utgått till oss, svenska folkets representanter, att förse landet med ett starkt och fullt betryggande försvar. Derom vittna såväl Kongl. Maj:ts framställningar till Riksdagen, som ock mängden af resolutioner från talrika folkmöten; och jag hoppas, att vi, så långt våra förhandlingar hittills fortgått, kunna anses hafva på ett tillfredsställande sätt svarat på dessa upprop. Men vi hafva icke tanklöst beslutat de stora utgifterna; vi hafva fastheldre pröfvat våra krafter, och när fordringarne ansetts öfverstiga dem, hafva vi sagt "nej". Sålunda blef det begärda anslaget till befästningar i Norrland vägradt, och anslaget till Carlskronas befästande minskadt. Då så stora utgifter för försvarsverket i öfrigt voro oafvisligen nödvändiga, ansåg man sig ej kunna bevilja hvad som i dessa fall äskades. Skulle vi, som icke haft råd att lemna medel till så makt-påliggande företag, det oaktadt nu kunna bevilja ett extra anslag af 270,000 R:dr till våra theaternöjen? Skulle vi, som klaga öfver vår flottas obe-

stånd, icke kunna inom Femte Hufvudtitelns område bättre placera dessa penningar, än i huset derborta vid Carl XIII:s torg? Jag påstår att det i en så kritisk tid som vår är bättre att hafva en pansarbåt mera på någon af Stockholms segelleder och ett theaterhus mindre inom dess område, än tvärtom. Man kan möjligen invända mot mig, att detta utgiftsförslag finnes intaget i samma Kongl. proposition, der dessa fordringar på anslag till landets försvar äro framställda. Jag vill därför ärligt och oförstådlt uttala min mening i detta fall. Jag anser att nu ifrågavarande framställning innebär en inkonsequens från regeringens sida; men skulle detta anslag af Riksdagen beviljas, då blefve det från dess sida mer än en inkonsequens: *det blefve ett fel.*

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan uti den första af de nu föredragna punkterna samt bifall till Utskottets förslag i den sednare.

Herr Statsrådet Wærn: Den siste talaren har efter min uppfattning mycket misstagit sig i fråga om den betydelse, man bör tillerkänna en sådan institution som den Kongl. Theatern, likasom om följderna af det beslut, regeringen nu föreslagit representationen att i afseende å Theatern fatta. Och han synes mig äfvenledes hafva misstagit sig beträffande de bevekelsegrunder, som föranlett representationen att pruta på några af de anslag regeringen för andra ändamål begärt, äfvensom i afseende å den nu föreliggande frågans ställning till vårt försvarsväsende och kostnaderna derför.

Hvad först beträffar Theaterns betydelse ansåg talaren densamma ligga deruti, att den borde visa oss stora mästerverk, och trodde, att det vore angeläget för höjandet af vår kultur att få se sådana. Jag vågar likväl tro, att theatern har en annan och vida djupare betydelse. Jag anser nemligen den en gång uttalade satsen, att det främsta studium för människan är människan själf, ligga till grund för theaterns egentliga stora betydelse, i det den för oss åskådliggör våra passioner och känslor, och det icke blott de höga och ädla utan äfven de låga och dåliga. Man vet att begreppet klaras genom åskådning, och theaterns syftemål är just att gifva oss en fullständig och trogen åskådlighet af oss sjelfva, våra dygder och våra förvillelser. Hög är visserligen theaterns betydelse deruti, att den förmår anslå vårt fosterländska sinnelag, framställa för oss fosterländska mästerverk samt dymedelst gifva anledning till författande och publicerande af sådana. Men dess största betydelse ligger i dess förmåga att visa oss våra förtjenster och fel, lära oss hurudan vår menckliga natur verkligen är beskaffad, så att vi erhålla en riktig uppfattning af dess olika skiftningar. Och denna sin stora uppgift fyller theatern icke blott genom uppförande af större pjäser utan äfven genom smärre och kanske mest just genom dem, om hvilka det i dagligt tal heter att man går och ser dem, för att få sig en rolig aften. Dessa sistnämnda hafva nemligen vanligen till syfte att förlöjliga ett eller annat allmännare fel. Och att göra våra fel löjliga är ofta bästa sättet att kurera dem. Derigenom beredes på samma gång publiken ett nöje, som den kan sentera, hvilket icke är utan sin vikt. Ty man måste ihågkomma, att theatern framför allt bör akta sig för att vara tråkig, enär den minst blir i stånd att motsvara sin bestämelse, om ingen besöker densamma.

För vår nation, likasom för hvarje annan, måste det stora syftemålet vara att bringa oss framåt, icke blott i materielt hänseende utan äfven i kultur och odling. De ojemförligt flesta utaf oss lefva mer eller mindre uteslutande för industrien, för våra yrken. Vi se, huru nästan alla våra sträfvanden gå ut på att bringa landet till en ökad rikedom. Men vi böra dock icke glömma, att vi äfven hafva andra intressen än de materiela, att vi måste sträfvä efter utveckling äfven i andligt hänseende. Vi få då icke glömma, att en ej ringa del af nationen lever för detta höga ändamål, och att vi pålägga dem bördor för vår materiela förkofran, för anläggande af jernvägar, kanaler och dylikt. Skulle då *vi* vägra att äfven göra något för dem? Hafva icke *de* ock berättigade anspråk på att blifva ihågkomna af oss, på att hvad som kan leda till *deras* utbildning för sitt sköna kall äfven göres? Besvara vi, såsom vi måste, denna sednare fråga med ja, blir nästa fråga den, om vi i sådant afseende böra göra något, af hvilket vi och hela landet hafva heder, något som tillfredsställer de anspråk, man eger rätt att ställa på oss, eller om vi böra med njughet hålla tillbaka, med likgiltighet åse, huru en sådan institution faller sönder, hvilken hittills så väl motsvarat sitt ändamål. För min del tvekar jag icke att uttala den åsigt, det vi äro skyldiga att göra allt hvad vi kunna för att hålla uppe en anstalt af sådan vigt för vår andliga utveckling som theatern.

Det praktiska skäl man anfört emot bifall till förslaget att inköpa det ifrågavarande huset är, att derigenom statens och Theaterns affärer skulle sammanblandas, hvarigenom man skulle komma att beträda en vådlig bana. Vi se likväl nu, huru Theatern begagnar ett annat hus, som tillhör staten, utan att detta förhållande gifver anledning till någon sammanblandning af affärerna; och jag tillstår, att jag icke förmår inse, hvarför det nu ifrågavarande huset mera skulle åstadkomma en dylik sammanblandning. Icke heller kan jag fatta, huru någon, som lånat penningar till Theatern, kan hemta anledning att säga sig ega anspråk på att staten skall betala dem deraf, att staten eger det hus, som Theatern begagnar. Detta förhållande lärer väl icke kunna gifva anledning till en sådan ansvarsskyldighet för staten, lika litet som en husvärd, såsom sådan, är pliktig att svara för de skulder, hans hyresgäster göra. Jag tror att detta snarare skulle klara affärerna, och ser deruti ett ytterligare skäl för oss att fortgå på den bana, våra konungar med stor frikostighet och äfven sednare tiders Riksdagar, med undantag af den år 1841, genom anslag för ifrågavarande konstanstalt åt oss anvisat. Man har genom detta understöd vant sig vid att ega anspråk på att nationen skall hålla Theatern uppe; och den har derföre fortsatt sin utveckling i alla riktningar, i säker förmodan, att de skulder den derför nödgats göra skulle blifva betäckta. Skulle vi nu lemna den åt sig sjelf i ett tillstånd, gränsande till bankrutt, är det att befara, att vi inveckla förhållandet vida mera än genom att inköpa och lemna den ett hus till begagnande. Jag har svårt att vidare utveckla detta ämne, emedan jag icke kan fatta, huru Dramatiska theaterhusets inköpande och upplåtande för Kongl. Theatern kan komma att förorsaka en sammanblandning af statens och Theaterns affärer.

Det har slutligen blifvit sagdt, att vi icke ens skulle hafva råd att

göra allt hvad vi böra för vårt försvar, och att i en tid, då så starka röster höja sig för försvarets stärkande med alla de medel som stå oss till buds, det vore orätt att framkomma med ett sådant förslag som det om inköpande af ett theaterhus, inkonsequent af regeringen att framlägga förslaget och ett fel af representationen att bifalla detsamma.

För att bemöta denna invändning behöfver jag blott gå tillbaka till den förklaring, hvarmed jag började, att nationen har pligter att uppfylla icke blott mot sina materiela intressen utan äfven mot sina andliga eller sin kultur. Den regering har aldrig funnits och skall säkerligen icke heller komma att finnas, som för omsorgen om de materiela intressena icke tänker på att tillgodose äfven kulturens anspråk. En regering, som det gjorde, skulle sannerligen icke blifva af lång varaktighet och kunde föga räkna på nationens bifall. Efter min öfvertygelse är regeringen skyldig att hafva i minnet både det ena och det andra och efter bästa förmåga söka befrämja dem båda. Jag är så långt ifrån att kunna antaga att det är brist på medel till det ifrågasatta anslaget, att jag är öfvertygad, det den, som uttalat en sådan åsigt, i själfva verket endast hyser den föreställningen, att hvad som nu blifvit af regeringen föreslaget antingen icke är det bästa möjliga eller ock kan uppskjutas till en framtid, men icke att Svenska nationen ej har råd att bevilja det begärda anslaget. Det har af regeringen blifvit ifrågasatt, att bevilningen skulle fördubblas under tolf år, hvarigenom de begärda anslagen skulle komma att betäckas. Är det nu verkligen så att vi icke skulle hafva råd att påtaga oss denna utgift? Om vi gå tillbaka till den tid, då anslaget till Theatern höjdes till 75,000 R:dr, 1856—1858 års riksdag, så finna vi, att så väl fastighetsbevilningen, som den öfriga beskattningen då var betydligt högre än nu, och vi hafva visserligen icke sedan dess gått så tillbaka i välstånd, att hvad som då med villighet kunde bäras nu skulle vara obilligt. För öfrigt har staten många inkomster, som icke bero på den ifrågasatta ökade beskattningen. Den eger åtskilliga fastigheter, som gifva en icke obetydlig afkastning. De äro nationens tillhörighet; och vi skulle icke få använda dem på det sätt, som kan vara lämpligast för en klok hushållning! Dem vill jag kalla allarmister, hvilka ställa oss i en sådan dager af fattigdom, att, Svenska nationen för det ett krigiskt tillstånd i Europa tvingar den att öka sina försvarskrafter, icke skulle hafva råd att bevilja ett jembörelsevis obetydligt belopp till inköp af ett hus, hvarigenom den får full valuta för sina penningar. Jag kan icke tro, att det står så illa till för oss. Men här behöfves dessutom ingen särskild beskattning, för att vi skola kunna åstadkomma den summa, som är i fråga. Sedan den Kongl. propositionen i ämnet afgafs, har nemligen Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt en annan proposition, hvarigenom han föreslagit att sälja flera kronan tillhöriga, men fullkomligt obehöfliga hus i landsorten. Genom bifall till detta förslag skulle vi få igen mera än vi komme att gifva ut för Dramatiska theaterhuset. Jag bestrider fördenskull helt och hållet påståendet, att vi icke hafva råd att inköpa detta hus. Ändamålsenligheten och nyttan af en sådan åtgärd är den, att en institution, som för höjandet af vår kultur är nödvändig, derigenom blir försatt i det skick, att den kan existera. Att det icke skulle vara lämpligt att förlägga Theaterns administration under ett af statsdepartementen, öfverlemnna granskningen af

dess affärer åt de vanliga Revisorerna, hvilka svårligen alltid vore i stånd att bedöma lämpligheten af de utgifter som gjorts, deruti instämmer jag fullkomligt med den siste talaren. Men emedan den Dramatiska Theatern hittills lemnat goda resultat synes det mig vara skäl att fullkomligt klarera dess ställning, hvilket vi ju, då Konungen dertill bidrager med en större summa, kunna göra allenast med inköp af det ifrågavarande huset. Sedan blir Theaterns ställning klar; och den kan med lif och anda fortgå i utveckling.

Hvad beträffar invändningen, att Theatern möjligen frandeles åter skulle råka i skuldsättning samt för att afburda sig den ånyo komma och begära hjälp, så får jag säga att den varning, som mest bör afskräcka den härifrån, torde vara de svårigheter hvori den redan råkat, och hvilkas afhjelpande är förenadt med så mycken möda. Då man ser, huru Theatern på sednaste tiden lyckats i sina bemödanden att upphjelpa sina affärer, torde man emellertid böra vara berättigad att hoppas, det den skall vidare fortgå på den banan. Att den skulle göra representationen till föremål för sitt skämt och, likasom den förlorade sonen, sedan den bortslösat sina tillgångar, ånyo komma och begära understöd, i afseende derå tror jag, att representationen känner sig sjelf för väl, för att verkligen tro det den behöfver befara något sådant. Det är icke i mannaminne att representationen förut betalat theaterskulder, och för min del hoppas jag, att det skall vara för sista gången i vår tid, som ett sådant förslag som det ifrågavarande behöfver framläggas för Riksdagen. Jag hoppas, att Kammarerna måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Jag får i likhet med flera föregående talare förklara, att då jag först såg den Kongl. propositionen i detta ämne, jag ansåg tiden icke vara rätt lyckligt vald till framläggande af ett förslag sådant som detta. Sedermera har jag dock såväl af Theaterkomitéens betänkande som annorledes trott mig finna, att Theaterns ställning är sådan, att, derest man icke vill att Thalias tempel skall stängas, regeringen icke haft frihet att välja någon annan tidpunkt för förslagens framläggande, emedan om den personal, som nu finnes vid Theatern anställd, nödgas lemna densamma, det icke torde blifva så lätt att få den ersatt utan ökade kostnader. Jag tror derföre, att det är af nöden att *nu* göra någonting för Theatern. Väl har jag funnit, att vid det sätt, hvarpå Theaterns affärer blifvit skötta, och särskildt i afseende å inköpet af det mindre theaterhuset många anmärkingar kunna göras, och jag medgifver äfven, att Theatern icke alltid varit skuldfri beträffande valet af de pjäser, som der uppförts. Men å andra sidan tror jag dock, att icke mer än *en* mening finnes derom, att den i allmänhet visat sig vara en konstanstalt, väl förtjent af uppmuntran ifrån statens sida. Från denna åsigt har jag utgått, då jag reserverat mig emot Utskottets förslag. Dock har jag icke velat, att staten skall för detta ändamål uppoffra mera, än som är oundgängligen nödvändigt; och fördenskull har jag föreslagit, att stateu skall förskottera de medel, som behöfvas för Dramatiska Theaterns inköp samt af det årliga anslaget i stället indraga 15,000 R:dr, som motsvara i det närmaste $\frac{5}{2}$ procent å det nu för en gång beviljade anslaget, hvilket derigenom så småningom ersättes. På detta vilkor tror jag, att Riksdagen

kan gå Kongl. Maj:ts önskan till mötes; men derförutan synes det mig icke vara skäl att bifalla Utskottets förslag.

Detta är i korthet hvad jag velat yttra i saken. Då flere talare hafva anmält sig, skulle det blifva för långt att vidare utveckla min åsigt; och jag inskränker mig derfore till att yrka bifall till första punkten i Herr Kallstenii reservation, med vilkor dock att punkten b) i min reservation äfven antages, hvarjemte jag i alla händelser påyrkar, att Kammarren måtte besluta en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t, som jag i punkten c) föreslagit och som jag anser lika nödvändig, som det andra vilkor jag tåstat vid anslagets beviljande.

Jag anhåller att Herr Talmannen behagade framställa proposition & detta mitt yrkande.

Herr Winkrans: Af de många argumenter, som blifvit mot beviljande af anslag åt Kongl. Theatern anförda, ber jag att hufvudsakligen få upptaga ett, som synes mig vara för denna fråga af den mest genomgripande och djupgående betydelse. Man säger nemligen upprepade gånger, att theatern icke är någon uppfostrings- eller bildningsanstalt. Är detta påstående sannt, så handlar man fullt konsekvent, då man icke beviljar något anslag alls; är det åter falskt, så torde vi väl icke befinnas så utarmade, att vi icke skulle hafva råd att uppehålla en anstalt, som vi ärft af våra fäder och om hvilkens vigt för vår kultur vi äro öfvertygade.

Då man i denna mening begagnar ordet bildningsanstalt, menar man tydligen icke en anstalt, som skulle bilda för något visst yrke i lifvet, vare sig köpmannens, industriidkarens eller embetsmannens, utan en sådan, hvars uppgift är att i sin mån sätta människan i stånd att nå det mål, som för henne är nödvändigt och väsendtligt och utan hvilkets uppnående hon sålunda icke kan blifva en sann, en verklig menniska. Hvilket är då detta mål och i hvad mån kan Theatern bidra till detsamma uppnående? För att besvara denna fråga, vill jag icke ingå i några lärda undersökningar, hvartill jag dessutom torde sakna förmåga. Jag vill hålla mig vid det, hvars riktighet man allmänt medgifver. Så vidt jag förstått denna allmänna mening rätt, så försäkrar hon, antingen hon stödjer sig på tron eller vetandet, på uppenbarelsen eller vetenskapen, att människans mål icke kan ligga i det timliga och förgängliga, utan att det måste ligga vida högre, i det eviga och oförgängliga, och då intet annat finnes, som är evigt och oförgängligt än det gudomliga sjelft, så måste människans mål ligga i detta. Hennes mål måste sålunda vara, att söka allt mer och mer, allt fullständigare och fullständigare i sig och sin värld utveckla och förverkliga det gudomliga, att blifva icke endast till anlaget utan till verkligheten hvad bibeln kallar Guds beläte. Är detta sannt, så måste det vara lika sannt, att den enskilda människans mål, såväl som mensklighetens i det hela, ej kan anses vara vunnet derigenom, att hon medgifver uppgiftens riktighet såsom en abstrakt, temligen innehållslös fordran, hvilken hon blott skulle ega att förverkliga i vissa moment eller delar af sin verksamhet, men i vissa andra, och kanske de aldra flesta, icke alls; utan denna sanning måste såsom en ovilkorligt förbindande lag genomgå och besjåla alla hennes handlingar, hela hennes väsende, så att intet mo-

ment af hennes verksamhet blir utan Gud, utan att det blir en sanning, som aposteln uttryckte i orden: "i Honom lefve vi, röras och hafve vår varelse". Den som nu, med tro på en gudomlig verldsordning, en styrande och ledande försyn, betraktar historiens gång, skall otvifvelaktigt finna, isynnerhet efter kristendomens inträdande i världen, att den sanning allt mer och mer arbetat och arbetar sig fram, att uti idealet, eller det menckliga absoluta underkastelse under det gudomliga, bör upptagas allt och alla, alla menniskor och alla menniskans verksamhetsyttringar, samt att menniskan så väl som den menckliga verksamheten har värde i samma grad som hon, med uppoffrande af all egoism, genomtränges af det gudomliga och låter detta blifva det i henne och hennes värld bestämmande. På detta sätt blifva alla menniskor och alla ämnen berättigade. — det blir ej längre ett stånd, en klass, vare sig adel eller prester, som skola anses bildade och hafva dermed förenade rättigheter; alla menniskor och alla sträfvanden blifva berättigade i samma mån och i samma grad som de tjena och vilja tjena det helas mål, i samma mån som de genomträngas af de gudomliga idéerna. Från denna synpunkt sedt blir hela lifvet en bildningsanstalt, så som ock den allmänna meningen, med ett till ordspråk öfvergånget uttryck, försäkrar i de orden: "lifvet är en skola". Men på samma gång hon påstår detta, medgifver hon lika allmänt och enhälligt, att det gifves vissa momenter, vissa yttringar af lifvet, som kunna företrädesvis anses för bildnings- eller uppfostringsanstalter, nemligen de som innehålla en mera medveten verksamhet för de gudomliga idéernas förverkligande, der dessa sålunda hafva framträda i ett klarare och bestämmande ljus. Såsom sådana hafva allmänt ansetts kyrkans, vetenskapens, konstens institutioner, hvilka ju söka och böra söka det goda, sanna och sköna. Att theatern, såsom en konstgren, söker att i sin mån förverkliga det sköna, att vara en estetisk bildningsanstalt, det hafva i dag nästan alla talare medgifvit, då de förordat ett årligt anslag till densamma af 60,000 R:dr; men ingen synes mig hafva på ett enklare och klarare sätt åskådliggjort theaterns kulturhistoriska betydelse än den ärade Chefen för Finans-departementet, hvilken nyss före mig hade ordet, och hvilken derföre gjort det för mig öfverflödigt att belysa denna sida. Den ärade representanten på Gotlands-bänken lyckades, i min tanke, icke vederlägga denna theaterns betydelse genom det påstående, att densamma visserligen uppför dramatiska mästerstycken, men ej sällan alster af ringa värde. Ty nästan samma anmärkning kan göras mot alla institutioner, till och med mot kyrkan, der man stundom får höra framställningar af den mest genomgripande art och af den största inflytelse på hela vårt lif, men ock stundom af temligen obetydligt värde. Samma förhållande råder ju ock inom den kroppsliga organismen, hvilken intager dels synnerligen kraftiga och starka näringsmedel, dels sådana, hvilkas näringskraft är ganska obetydlig. Ännu mindre vigt har den anmärkning, genom hvilken han sökte förlöjliga theatern, i det han frågade, hvad Revisorerne skulle säga vid granskning af Theaterns dekorationer och apparater, om exempelvis det skepp, som förekommer i operan "Afrikanskan", om de skulle anse det sjödugligt. Han glömde härvid den enkla regel, att hvarje sak bör bedömas efter huruvida den motsvarar sitt ändamål eller ej, samt i förra fallet anses god, i sednare dålig. Befunnnes sålunda det granskade skep-

pet, hvars uppgift ju vore att åskådliggöra någon i "Afrikanskan" förekommande scen, aldrig så mycket sjödueligt, men icke passande för sitt uppgifna ändamål. ja, då vore det i sanning odugligt, det må vara än så sjödueligt. Hvad åter angår ett af en Stockholms-representant gjordt uppräknande af de stora mästare, som förr uppträdt och hedrat vårt land; så, då jag fruktar, att någon kunde tolka detta, som om vi icke nu egde skickliga män i denna konstgren, fordrar den enklaste rättvisa att här nämna, hvad de mest kompetente domare äro ense om, eller att den nuvarande theaterpersonalen fullt kan mäta sig med både den förra tidens och samtidens bästa, samt att de i sin mån bidraga att sprida ära och glans öfver det Svenska namnet.

Ett argument mot beviljande af anslag till Theatern har synts mig ega en synnerlig vikt, hvarföre jag ber att med några få ord få vidröra detsamma. Det utgår på att ådagalägga oriktigheten af att bevilja ett anslag till Theatern, då vårt försvarsväsende kräver så stora offer. Ja, deri ligger mycken sanning, ty ingen lär finnas, som icke anser, att detta anslag är det viktigaste och att man icke bör sky några offer för att kunna försvara sitt fosterland. Jag anser det sålunda bevisadt, att vi böra göra offer och att vi voro dåliga medborgare och icke värdiga det Svenska namnet, om vi undandrogo oss dylika offer. Vårt fädernesland har verkligen varit i sådant läge, att våra fäder måst uppoffra äfven det nödvändigaste för att rädda det. Men om så stora offer är det nu icke fråga, utan om vida mindre, och då frågar jag, huruvida, då vi måste offra, vi skola försaka det lägre eller det högre, det som bereder en kroppslig njutning eller en andlig? Är själen mer än kroppen, böra vi otvifvelaktigt heldre försaka den kroppsliga njutningen, heldre göra inskränkingar i t. ex. njutandet af brännvin, tobak, ja, till och med kaffe och socker än i underhållandet af våra bildningsantalter. De sednare äro ett arf af våra förfäder, hvilka ofta med stora uppoffringar åstadkommit detsamma. Hela mensklighetens historia bevisar, huru man, generation efter generation, arbetat på utvecklingen af det menskliga ideal, som jag förut sökt skildra, att allt mer och mer rikta detsamma, så att allt flera och flera klasser, stånd, menniskor, allt flera och flera verksamhetsyttringar i detsamma måtte upptagas. Det vore att söka åstadkomma ett afbrott i denna utveckling och ett tillbakaskridande, om man sökte inskränka idealet, vare sig så att något moment af detsamma bortskäres, eller att någon klass af menniskor, som redan blifvit upptagen i det, derifrån utstöttes, då uppgiften omöjligen kan vara någon annan än att allt och alla skola upptagas, i samma mån som de vilja och kunna tjena detsamma.

Hycande dessa åsigtter ansluter jag mig i 6:te punkten af nu föreliggande Betänkande till Herr Kallstenii reservation, men i 7:de till Utskottets, alldenstund jag icke anser, att Herr Kallstenius anfört tillräckligt talande skäl för en nedsättning af det årliga anslaget.

Herr Key: Vid detta betänkande finnes fogad en reservation af Herrar Hörnfeldt, Thorell och mig, om hvilken man hört åtskilliga omdömen fällas, bland andra att vi vid densammans affattande skulle begagnat oss af en sufflör. Detta är dock icke händelsen, men jag vågar tro att det oakadt vår reservation mycket väl kan försvaras. Dess inne-

håll är att vi, med erkännande af theaterns vikt såsom bildningsmedel, yrka att den dramatiska och lyriska scenen återförenas, att den ekonomiska och estetiska styrelsen öfver Kongl. Theatern helt och hållet frånskiljes hofförvaltningen och uppdrages åt Stockholms stadsfullmäktige, samt att Stockholms kommun, som onekligen skördar den närmaste och mest direkta fördelen af Theatern, för framtiden deltagar i kostnaden för densamma underhåll.

Såsom en orsak till Kongl. Theaterns dåliga ekonomiska ställning hafva vi anfört den omständighet att den står omedelbart under regentens hofförvaltning. Jag vill visst icke förneka, att Kongl. Theatern fordom varit styrd af män, som med namnets glans förenat en lysande administrationsförmåga, och att under deras tid klassiska mästerverk uppförts, som både beredt allmänheten värderika konstnjutningar och tillika varit goda kassapjeser, men andra styresmän hafva också funnits, hvilkas egenskaper närmast påmint om dem, som utmärka befälhafvaren i "Nya garnisonen". Andra theaterchefer åter hafva icke obetydligt erinrat om Kammarherren och Kommendören Adam Homo, när han, såsom Paludan Müller skildrat, granskar dansörernas trikaer och dansösernas smink, låter omplacera skyarne och reformerar — theateråskan. Sådane styresmäns oförmåga hafva, enligt min åsigt, gifvit anledning till det befogade klander, som riktats i estetiskt hänseende mot Theaterns ställning under hofförvaltningen.

Äfven i ett annat, speciellare estetiskt hänseende torde den nuvarande Theaterstyrelsen lida af ett betänkligt fel, visande sig i det sätt, hvarpå pjeser utväljas och antagas till spelning. Vid Kongl. Theatern finnes nämligen en *intendent*, som lärar taga sig god tid att flegmatiskt läsa igenom åtskilliga utländska theaterpjeser, och när han funnit någon, som han anser antaglig, lemnas den till *direktören*, som också på lediga stunder vid sin cigarr läser en akt i sender och, sedan han kanske rådfrågat en och annan framstående skådespelare om den eller den rölen skulle bäst passa honom, lemnar pjesen till *öfversättaren*, från hvilken den vandrar till *bibliotekarien*, som ombesörjer utskrifning af rölerna, hvilka sedan skickas till *bokbindaren*, hvarefter de slutligen återkomma till direktören, som i sakta mak utdelar dem till skådespelarne. Sålunda kunna 6 à 8 månader gå förbi, innan stycket blir färdigt att uppföras, men under tiden hafva småteatrarne gått i förväg och gifva detsamma för fulla hus. Man har exempel på att en pjes, sedan den blifvit antagen till spelning, legat två och ett halft år och väntat på uppförande. På detta sätt kunna icke de estetiska fordringarne ses till godo, ty publiken vill alltid hafva nytt, helst godt, men nöjer sig äfven med dåligt, blott det är nytt.

I ekonomiskt hänseende har den nuvarande Theaterstyrelsen medfört stora olägenheter. Redan vid 1818 års riksdag gjordes framställning om betalning af Kongl. Theaterns skuld, uppgående till 45,750 R:dr. Dessa beviljades, men under det "uttryckliga vilkor och förbehåll att staten härigenom för alltid fritages från all vidare förbindelse eller utgift för Theaterns behof än de från längre tid tillbaka dertill bestådde 4,500 R:dr B:ko samt 1,400 R:dr B:ko för 200 famnar ved."

Så gick det till år 1841, då anslaget helt och hållet indrogs, och tider hafva således funnits, så anspråkslösa, min Herrar, att allt hvad

staten offrade på konstens altare uppgick till 4,500 R:dr och 200 famnar ved! Men oakadt anslaget icke var större, hade vi på den tiden, såsom mången torde erinra sig, en lyrisk scen, på hvilken en Jenny Lind, en Günther, en Beletti uppträdde! Vid 1853 års riksdag höjdes anslaget till 45,000 R:dr, vid Riksdagen 1856—1858 till 75,000 R:dr, hvilket belopp vid 1869 års riksdag nedsattes till 60,000 R:dr. Under tiden hafva Kongl. Theaterns skulder flera gånger blifvit betalda, både af dåvarande Prinsen-Regenten äfvensom af Konung Oscars sterbhus. Detta oakadt, uppgår nu de Kongl. Theatrarnes skuldsumma till inalles öfver 500,000 R:dr. Det torde således hvarken i estetiskt eller ekonomiskt hänseende kunna anses lyckligt, att Theatern varit ställd under hofförvaltningen.

Mot mitt och mina medreservanters påstående, att en återförening af den lyriska och dramatiska scenen skulle vara fördelaktig och önskvärd, hafva flera anmärkningar blifvit riktade. Jag vågar dock påstå, att Stockholm är en alldeles för liten stad, att kunna upprätthålla en alldeles enbart lyrisk scen, och hvad beträffar det påståendet, att dramatiska produkter skulle lida af att uppföras på Kongl. Stora Theatern, så vädjar jag härvid till dem, som, innan Dramatiska Theatern inköptes, sett skådespel uppföras på Stora Theatern af de yppersta konstnärer i denna väg, vi någonsin egt. Det skäl, som blifvit anfördt för Kongl. Stora Theaterns olämplighet för uppförandet af dramatiska produkter, att nemligen dess storlek skulle verka ofördelaktigt på åskådarnes uppfattning af skådespelarnes mimik och röster, har tydligen hemtats från de stora utländska theatrarne, som rymma ända till 8 à 10,000 personer och således både i optiskt och akustiskt hänseende torde vara olämpliga för uppförandet af dramatiska stycken, hvilket deremot ingalunda är förhållandet med vår Kongl. Stora Theater, som endast rymmer något öfver 1,000 åskådare.

Hvad nu beträffar förslaget, att staten skulle inköpa Dramatiska Theatern, så har det förefallit mig och dem, som med mig i denna sak tänka lika, som om en dylik åtgärd skulle vara närmast jemförlig med den man vidtager, då man, för att sauvera en inteckning på t. ex. 10,000 R:dr, för 100,000 R:dr inköper en fastighet, af hvilken man kan vänta föga afkastning. I så fall vore väl bättre att släppa inteckningen och betrakta den som en fond perdu.

Man har sagt, att den theaterdirektör, af hvilken Kongl. Theaterdirektionen inköpt Dramatiska Theatern, under den tid, han egde denna institution, samlat en icke obetydlig vinst. Om så är förhållandet, kan jag ej inse, hvarför icke äfven Kongl. Theaterdirektionen skulle kunna på denna Theater göra goda affärer och hvarför man nu föreslagit att statsverket skulle inköpa Theatern. Har åter sagde theaterföreståndare icke haft någon verklig behållning, hvilket man äfven låtit påskina, så kan jag ännu mindre tro att Kongl. Theaterstyrelsen skall i detta afseende vara lyckligare.

Jag vill nu öfvergå till den del af reservationen, som drabbats af mesta klandret, eller förslaget att Stockholms stadsfullmäktige skulle öfvertaga styrelsen öfver Kongl. Theatern. För att finna, att ett sådant styrelsesätt icke saknar exempel, behöfva vi endast gå till det af Kongl. Theaterkomitéen afgifna betänkande, der vi finna, att San Carlo-Theatern

i Neapel eges af staten, men är upplåten till disposition af municipalitetet, som utnämner en komité att hafva uppsigt öfver theatern; att Pergola-Theatern i Florens tillhör ett sällskap af 32 personer, hvilket i samråd med municipalitetet antager en direktör, som ordnar det hela samt att municipaliteterna i Venedig och Genua lemna årligt understöd åt theatrarna la Fenice och Carlo Fenice i dessa städer. Vi behöfva dock icke gå så långt bort i utlandet. Den strid om anslaget till Kongl. Theatern, som nu pågår hos oss, har sedan 12 à 15 år tillbaka äfven egt rum i vårt grannrike Danmark. Der, liksom hos oss, har förslag blifvit väckt, att allt statsbidrag till Theatern skulle upphöra och representationen har der, liksom vi, diskuterat och voterat om denna fråga. År 1869 indrogs på anslaget till Kongl. Theatern i Köpenhamn 30,000 R:dr, hvilket framkallade en kris. Det Utskott, som hade frågan under behandling, framställde två alternativ. Minoriteten röstade för att Theatern skulle öfverlemnas åt en enskild entreprenör och helt och hållet skiljas från statsverket, som möjligen endast skulle lemna ett litet bidrag för att uppehålla den nationela dramatiken. Majoriteten åter med blott fyra rösters pluralitet yrkade, att Köpenhamns stad skulle tillsläppa 4,000 qvadratalnar tomt att derpå uppföra ett nytt theaterhus, och mot det att staten anslog 600,000 R:dr R:mt skulle Köpenhamn till sagde byggnad, utom nämnde tomt bidraga med 400,000 R:dr, hvilket blef Riksdagens beslut.

Ehuru majoriteten icke förnekade Theaterns vigt och betydelse såsom nationelt bildningsmedel, ansåg den dock, att Köpenhamns stad af Kongl. Theatern hade så direkta fördelar och så specielt intresse, att staden borde lemna detta betydliga bidrag.

Med dessa exempel från Italien och Köpenhamn för ögonen, torde vi icke hafva saknat skäl för vårt yrkande, att Stockholms stad bör bidraga till Kongl. Theaterns underhåll.

Man har sagt att Riksdagen icke borde lemna något anslag till Kongl. Theatern, emedan denna institution helt och hållet skulle vara Stockholms ensak. Så långt vill jag dock icke gå. Vi bevilja ofta medel till arbeten och företag i olika delar af landet, såsom till vägomläggningar, sjösänkningar och dylikt, med vilkor att kommunerna tillskjuta någon del af kostnaden. Gör man nu anspråk på att staten skall lemna medel till sådana företag, så måste väl staten i ännu högre grad hafva skyldighet att bidraga till upprätthållande af en sådan institution som Kongl. Theatern, hvilken onekligen är både ett bildningsmedel och en kulturanstalt, hvaraf hela landet drager fördel.

Min ärade vän på Gotlands-bänken, som nyss hade ordet, sammanblandade denna fråga om anslag till Kongl. Theatern med första frågan för dagen, den om ordnandet af vårt försvar. Illa vore det i sanning om våra kulturanstalter skulle stå i fiendtligt förhållande till våra försvarskrafter. Jag tror att de suppleta hvarandra, och att de penningar, som offras på Theatern, icke äro gagnlöst bortkastade, utan jemväl kunna sägas bidraga till ökandet af våra försvarskrafter. Om man går på Kongl. Theatern en afton, då "Wermländningarne" eller "Engelbrekt och hans dalkarlar" uppföras, får man se fjerde och femte raderna fullsatta med åskådare, som med förtjusning betrakta de fosterländska tatlör, som

upprullas på scenen. Jag vill endast erinra om, huruledes despotiska och skuggrädda styrelser i många länder förbjudit uppförandet af operan "Den Stumma från Portici", emedan de fruktat att den hänförande och frihetsglödande musiken skulle för våldsamt inverka på massan och framkalla revolutionära rörelser. Detta visar att ett starkt samband finnes mellan konsten och det offentliga lifvet och att de på hvarandra utöfva en icke obetydlig vevverkan. Derför tror jag att, då vi offra en skärf åt Theatern, vi äfven bidraga att väcka och underhålla fosterlandskänslan, som i den dramatiska konstens alster finner sitt uttryck lika så väl som i skaldens sånger och målarens taffor. All skön konst har såsom en af sina förnämsta uppgifter att framkalla fosterländska känslor; de bildstoder, vi på våra offentliga platser rest åt hädangångna stora konungar och utmärkta medborgare, tala ett språk, som mäktigt lifvar kärleken till fäderneslandet, och samma stora uppgift har äfven skådebanan att fylla. Förgäfvos säger man, att Theatern saknar allt högre värde, att den endast tjenar till att framkalla ett flyktigt nöje för stunden; dess anor gå dock fjerran tillbaka i forntiden, och långt innan det skrifna ordet fanns till utöfvade sångens och mimikens konst sin underbara kraft på naturmänniskan.

Jag är således långt ifrån att förneka Theaterns stora betydelse såsom bildningsmedel, men jag har påstått, att den Kongl. Theatern icke styres *så*, att den kan motsvara de rättmätiga anspråk, vi hafva på en nationaltheater.

På grund af hvad jag nu anført, får jag afstyrka Utskottets hemställan om beviljande af anslag till inköp af den Dramatiska Theatern och vidhålla det af mig, jemte Herrar Hörnefeldt och Thorell afgifna förslag; — att det icke vinner Kammarens bifall, derom är jag öfvertygad, men det torde dock innehålla tankar, som i en framtid och då kanske äfven i en bättre form skola lefva upp igen.

Herr Peter Andersson: Då fråga om indragning af det årliga anslaget till Kongl. Theateru vid flera föregående riksdagar inom Kammaren behandlats, har jag förenat mig med dem som sådautyrkat. Mina åsikter hafva sedan icke förändrats och deraf synes det äfven att jag icke heller nu kan godkänna Stats-Utskottets föreliggande betänkande, alldräminst som Utskottets förslag går ut på att för en summa af 270,000 R:dr inköpa det Dramatiska theaterhuset för statens räkning och således ännu mera än hittills skett inveckla staten i Kongl. Theaterns trassliga affärer, hvilket jag för min del icke anser tillbörligt. Staten har i denna brydsamma tid ändå tillräckligt att laborera med som fordrar oerhörda anslagssummor, och skattebördorna, som trycka på de fattigare folkklasserna, få icke ytterligare ökas med onödiga utgifter, hvartill man med skäl kan räkna det nu ifrågavarande anslaget.

Jag vill icke tala om Theaterns vigt och betydelse såsom bildningsanstalt. Dertill saknar jag fullkomligt den nödiga kännedomen. Min tid har mera egnats omtanken för egen bergning än besök på Theatern. Det oaktadt tror jag likvisst att Kammaren handlar klokast genom att afslå Utskottets hemställan om inköp af den så kallade Dramatiska Theatern och detta så mycket mera som jag föreställer mig, att en sådan åtgärd

som Utskottet föreslagit skulle föranleda årliga utgifter för Theaterns framtida underhåll. Jag vill, medan jag har ordet, äfven yttra mig om den sednare punkten, nemligen angående det årliga anslaget, som på sednare åren utgått med 60,000 R:dr. Jag tillstår öppet att jag helst skulle se att äfven detta anslag indroges. Men i likhet med en talare på Gotlandsbänken, tror jag dock, att det för närvarande lärers få stå kvar i riksstaten med förändradt belopp.

Herr O. B. Olsson: Jag drager icke i betänkande att uttala min egen och många andras åsigt, att tidpunkten är bra illa vald för att begära ett anslag af 270,000 R:dr till denna s. k. bildningsanstalt, då regeringen på samma gång begär åtskilliga millioner för ändamål, som äro af den mest trängande beskaffenhet. Frågan om detta husköp tyckes mig hade kunnat anstå och åtminstone ej bort väckas på tal under en så brydsam tid som den närvarande.

Meningarne kunna dessutom vara mer och mindre delade, huruvida Theatern är att anse som en bildningsanstalt eller icke, men om man också kan medgifva det förra, så anser jag och mången med mig, att 60,000 R:dr årligt anslag är en fullt tillräcklig summa, som landet uppoffrar såsom understöd åt våra Kongl. Theatrar. Det finnes många andra bildningsanstalter, som jag för min del anser lika mycket, om icke ännu mera ändamålsenliga såsom sådana än Theatern, men dessa hafva ej blifvit tillgodosedda med så stora årsanslag som det Kongl. Theatrarne erhålla.

En talare och representant från Södermanland har anfört, att det bidrag, Sveriges Riksdag lemnar landets förnämsta scen i årsanslag, icke på långt när kan jämföras med de rikliga bidrag främmande staters representationer anslagit för enahanda ändamål. Detta kan jag icke bestrida, då jag icke känner huru dermed förhåller sig. Men jag har hört åtskilliga personer uppgifva att vårt grannland Norge icke genom statsanslag understödjer någon nationaltheater. Jag har så mycket mera anledning tro denna uppgift vara riktig, som den ärade talaren bland den långa rad af stater han uppgaf lemna rikliga bidrag till sina theatrar underlät nämna Norge.

Samme talare yttrade äfven att England och Spanien äro de enda länder, der hvarken staten eller regenterna personligen på något sätt bidraga till den lyriska eller dramatiska konstens omvårdnad, och på samma gång påstod han, att theatrarne i dessa länder äro i ganska bristfälligt skick och hvarken i artistisk fulländning eller i andra hänseenden kunna jämföras med våra Kongl. Theatrar. Detta lemna jag derhän. Men om man betraktar theatern såsom en vigtig bildningsanstalt, så skulle ju vårt folk med dess fulländade theaterväsende stå på högre bildningsgrad än det engelska, med dess outvecklade theatrar. Jag tror ej att ett dylikt resonnement håller sireck, ty ingen vill väl påstå att det engelska folket står det svenska efter uti bildning och intelligens.

Jag har dessutom från statsrådsbänken hört yttras, att år 1858, då Rikets Ständer beviljade förhöjning i anslaget till Kongl. Theatrarne, skatterna voro högre än nu. Visserligen är det sannt att bevilling då utgjordes med 1 R:dr per 1,000 R:drs taxeringsvärde å fastighet, då den nu

deremot utgår med endast 30 öre per 1,000 R:dr, men taxeringsvärdet å fast egendom har sedan dess blifvit förhöjdt till 4 å 5 gånger det belopp som då existerade, hvaraf således framgår att åtminstone beskattningen genom bevilning icke minskats utan tvärtom ökats sedan 1858.

Visserligen skulle jag ännu kunna hafva mycket mera att säga i denna fråga, men vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan slutar med att yrka afslag å 6:te punkten af föreliggande Utskottsbetänkande.

Herr Åke Andersson: Här har blifvit taladt så mycket angående denna fråga, att knappast något torde återstå att orda om, såvida man icke vill idissla eller med andra ord säga om hvad som redan yttrats. Jag har dessutom vid föregående riksdagar, då theaterfrågan varit före i Kammaren, tydligt angifvit min ställning till densamma, och då Kammararen har sig sålunda bekant på hvilken fot jag till frågan står behöfde jag icke nu därför begärt ordet. Men då jag är öfvertygad att denna anslagsfråga kommer att slutligen afgöras i gemensam votering, så anhåller jag att få i protokollet antecknad, att jag icke lemnat min röst till att sätta Svenska folket i skuld för ett onödigt, ja nära nog onyttigt ändamål. Visserligen har jag gjort några anteckningar för att besvara de Herrar ledamöter af Kammaren, som förordat inköp af denna ifrågasvarande Dramatiska Theatern, af hvilka en man här bakom mig har till och med gått så långt att han ansett Kongl. Theatrarne, eller hvad man der kan hemta, såsom en gudomlig idé, men jag öfverlemnar det åt dem som efter mig begärt ordet, som också torde hafva fäst afseende vid ett och annat yttrande. Jag inskränker mig till att yrka rent afslag på Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag skulle icke begärt ordet i denna sak, om jag ej ansett det vara min skyldighet att få min mening derom i protokollet förvarad, isynnerhet då man ej kan förutse slutliga utgången af densamma vid en sannolikt blifvande gemensam votering, samt dessutom. då den förekommer vid ett sådant tillfälle som det närvarande, då för statens andra behof fråga om ganska betydliga anslagssummor uppstått, som måste fyllas, och hvilka på långt bättre sätt än för det ifrågasvarande ändamålet kunna användas på en angelägenhet, som tager alla våra krafter i anspråk. Jag menar vårt försvarsväsende.

En ärad talare har försäkrat oss att det tjenar till intet om vi nu afslå den af Kongl. Maj:t äskade summan 270,000 R:dr. Riksdagen måste ändå, har han sagt, förr eller sednare betala Kongl. Theatrarnes skuld.

Jag tror att man ej här nu behöfver tvista mycket om den saken, huruvida det är Kongl. Maj:t eller Kongl. Theaterdirektionen eller Riksdagen som står i ansvar för denna skuld. Har Riksdagen bemyndigat vederbörande att upptaga ifrågasvarande lån, eller på något sätt varit orsak till skuldens tillkomst, då måste Riksdagen betala detsamma; men har Riksdagen icke på något sätt haft sin hand med i den affären och icke ens haft aning derom, då kan Riksdagen hvarken nu eller framdeles anses skyldig liqvidera hvad som andra upplånat. Intill dess sådant visats, kan jag icke för min del bevilja anslag för betäckande af sagde skuld, detta desto heldre som Rikets Ständer vid 1818 års riksdag temligen tyd-

ligt uti en underdånig skrifvelse i ämnet uttalat den bestämda mening, att några anslag till Kongl. Theatern icke vidare borde hos Riksdagen begäras, än det som från längre tid tillbaka utgått. Uti nämnda skrifvelse heter det nemligen, att Rikets Ständer i underdånighet "öfverlemna till Eders Kongl. Maj:t att utaf öfverskotten af Statsverkets inkomster för nästlidet år i nåder låta utbetala 30,500 R:dr till Theaterns underhåll för innevarande år, *men sådant likväl under det uttryckliga vilkor och förbehåll att staten härigenom för alltid fritages från all vidare förbindelse eller utgift för Theaterns behof*, än de från längre tid tillbaka dertill bestådde 4,500 R:dr samt 1,400 R:dr för 200 famnar ved." Riksdagen kan således på intet sätt anses stå i ansvar för Kongl. Theatrarnes skulder. Och då det är allmänt känt — hvilket ej heller torde förnekas — att Hans Maj:t Konungen är egare af den Dramatiska Theatern, och sålunda äfven måste vara skyldig betala densammas skulder, tror jag att Första Hufvudtiteln för detta ändamål gerna tål vid en åderlåtning för nu ifrågasatta 270,000 R:dr. Man har här äfven mycket talat om Theatern såsom bildningsanstalt. Jag tilltror mig icke kunna uppskatta dess värde som sådan, men om man skulle tillmäta denna anstalt en så vigtig plats bland våra bildningsmedel, som man hört försäkras icke allenast från vissa representanter, utan jemväl från statsrådsbänken, blifver det väl äfven kanhända slutligen ansedt som nödigt, att i hvarje kommun på landsbygden bör inrättas en theater, ty då den vore så nödvändig för bildningen, som man här velat påstå, vore det väl ej lämpligt att endast hafva en theater uti en enda landsända, utan man måste hafva god tillgång på sådana, för att hvar och en skulle kunna inhemta bildning deraf. Jag tror dock, att sådana åtgärder skulle i landet mottagas med den största ovilja, liksom jag äfven tror förhållandet skulle blifva enahanda, om Riksdagen nu beslutar att inköpa den Dramatiska Theatern, och hvilket äfven, efter mitt förmenande, skulle vara det sämsta man kunde göra för statens räkning, emedan fordringar på årliga anslag för densammas underhåll helt säkert skulle blifva ganska betydliga.

För min del yrkar jag därför afslag å 6:te punkten af föreliggande Utskottsbetänkande. Och då jag ej har utsigt för annat, får jag yrka bifall till 7:de punkten.

Herr Forsbeck: Ämnet är visserligen redan uttömdt, men då denna anslagsfråga troligen kommer att afgöras i gemensam votering, är det en folkrepresentants skyldighet att uttala sin tanke.

Gerna erkänner jag, att jag är en varm vän af theatern, men jag tror, att den institution, som kallas "Kongl. Theatrarne", är något "murken" och att den, för att lyckas tillvinna sig svenska folkets sympatier, behöfver en grundlig reparation, en genomgripande reorganisation. Men detta sker icke genom ständigt ökade anslag.

Man har sagt, att Dramatiska Theatern lemnar en behållen, årlig vinst. Så är dock icke egentligen förhållandet. Är det vinst, så är den endast relativ och dragen från Kongl. Stora Theatern. Jag tycker mig deremot hafva funnit af Utskottets argumenter, att en stor del af skulden härleder sig från Dramatiska Theatern; icke blott nu ifrågavarande 270,000 R:dr, utan mycket dertill i räntor och omsättningskostnader m. m.

Detta inköp af en ny theater, som Theaterstyrelsen uppgjort och Kongl. Maj:t nu föreslår Riksdagen att öfvertaga och bevilja medel till, är således, enligt hvad jag kan se, grunden och orsaken till Kongl. Theatrarnes klena ställning.

Flere talare hafva sagt, att om Riksdagen inköper den Dramatiska Theatern, så får staten full valuta i fastighet och inventarier. Dessa inventarier, dessa dekorationer, attributer och kostymer hafva kommit mig att tänka på en viss skola på "Söder", som på sednaste tiden varit mycket omtalad. Det vore verkligen ledsamt, om staten genom ifrågavarande husaffär skulle komma i någon slags paritet med denna skola. Men något annat kan knappast blifva följden, om detta Stats-Utskottets betänkande angående inköp af Dramatiska Theatern blir af Kammaren bifallet.

På grund af hvad jag nu anfört, och då Kongl. Theaterdirektionen, utan att dertill hafva erhållit statsmakternas tillstånd, inledt köpet af denna Theater, kan jag för min del icke annat än yrka afslag å 6:te punkten af föreliggande betänkande. Jag vill deremot gerna bifalla den 7:de punkten, eller det begärda och af Stats-Utskottet tillstyrkta årsanslaget till de Kongl. Theatrarne.

Herr Hæggström: Jag afstår från ordet och yrkar afslag å den 6:te punkten och bifall till den 7:de.

Herr F. Pettersson: Sedan frågan föranledt till en så vidlyftig diskussion, anser jag det öfverflödigt att här yttra mig, och inskränker mig att yrka afslag å båda punkterna.

Herr Carl Ifvarsson: Då jag uppträder för att yttra mig i denna fråga, så är det icke därför, att jag tror mina ord skola inverka på frågans utgång, emedan väl hvar och en nu bestämt sig för huru han kommer att rösta; utan därför att, då jag antecknat mig såsom reservant, utan att närmare angifva skälen därför, jag ansett mig böra med några få ord meddela dessa. Jag ämnar icke egentligen inlåta mig på frågan, huruvida theatern kan betraktas såsom en bildningsanstalt eller ej; jag tillmåter mig icke de kunskaper, som fordras för att i detta afseende kunna afgifva ett rätt omdöme, och detta så mycket mindre som jag högst sällan besöker theatern. Jag för min del tror likväl, att de miss-taga sig lika mycket, hvilka anse att staten bör göra snart sagdt hvilka uppoffringar som helst för theatern, som de hvilka förneka theatern allt värde. Det är med theatern som med de flesta andra anstalter; dess värde beror på huru den skötes i detalj, så väl med afseende på dess egenskap som bildningsanstalt som med afseende å den ekonomiska delen af frågan. I förra hänseendet ämnar jag, såsom sagdt, icke yttra mig, utan jag vill egentligen tala om den sistnämnda delen, eller den ekonomiska sidan af saken, hvilken jag tror mig bättre kunna bedöma än den andra. Hvad sålunda den vidkommer, så har Theaterkomitéen visserligen lemnat en så pass utredning af ställningen, att vi kunna veta, att det Stora Theaterhuset tillhör staten och den Dramatiska Theatern Hans Maj:t Konungen; huruvida inventarierna också tillhöra honom eller icke,

är oklart. Men det kan också göra detsamma, om han är det eller icke, då alla dessa inventarier lära vara belastade med skuld till sitt fulla värde, och det således kan vara likgiltigt hvem som eger dem. Vid sådant förhållande tycker jag det kan vara detsamma för institutionen, om Dramatiska Theatern inköpes af staten, eller om den säljes till enskild person. Det bör blifva sak samma så väl för egaren som för den theaterbesökande allmänheten, och således betyder saken i dessa hänseenden ingenting. Men om nu staten skulle betala Theaterns skuld, såsom reservanternas föreslagit, och minska det årliga anslaget, så blefve staten på sätt och vis Theaterns förläggare, och skulden skulle naturligtvis amorteras genom minskningen i årsanslaget. Om man nu afslår det åskade tillfälliga anslaget och beviljar det årliga, att utgå till oförändradt belopp, så kommer också skulden att amorteras, för hvilket ändamål man beräknat att årligen kunna afsätta 10 à 15,000 R:dr. Då är icke staten förläggare, men resultatet blir i detta hänseende detsamma, skulden kan amorteras i alla fall. Förhållandet skulle emellertid icke blifva helt och hållet detsamma för staten, om man antager, hvad som alls icke är någon omöjlighet, att Theatern, sedan den en gång blifvit ren från den nuvarande skulden, inom kort tid ådrager sig ny skuld. Då blir frågan om hvem som skall betala denna skuld. Sådant skuldsättning bör dock icke kunna komma i fråga, om staten blott ger ett årligt anslag. Med hjälp af detta och med god hushållning bör man då kunna betala skulden. Jag är således af den mening, att anslaget till Theatern bör bibehållas vid sitt nuvarande belopp af 60,000 R:dr; men deremot den för skuldens betäckande åskade summan icke beviljas. Jag tror, att saken, på detta sätt ordnad, komme att gestalta sig bäst för representationen, på samma gång den för den ifrågavarande institutionen sjelf blefve lika tjenlig, som om den ordnades på det andra föreslagna sättet. Då jag sålunda framställer yrkande om afslag å 6:te punkten, så tror jag mig icke, såsom jag hört en talare från Göteborgs-bänken yttra mot andra ledamöter i Kammaren, hafva gjort mig skyldig att icke formulera mitt yrkande; ty att formulera ett rent afslag, kan väl icke vara behöfligt. Måhända fordrar den ärade talaren likväl detta, och i så fall får jag öfverlåta åt honom att framställa ett mera lämpligt förslag; jag tror visserligen det ej behöfs, men det må blifva hans egen sak. Hvad beträffar det gjorda erbjudandet till Stockholms stadsfullmäktige att taga befattning med Theaterns förvaltning, så förefaller det mig icke fullt praktiskt. Ty jag har anledning att tro, att staden kommer att säga nej, såvida icke staten först betalar den betydliga skulden och sedan ger årliga anslag. Man skulle nästan kunna vara tvehgäsen om, huruvida förslaget är framställt på skämt eller allvar. Jag får dock säga, det jag tror det vara allvarligt menadt, ehuru jag befarar, att det komme att tagas på sätt jag nyss antyd, nemligen mera på skämt än allvar, om en sådan framställning till Stockholms kommun gjordes. Något försök i denna riktning får jag sålunda afstyrka. Jag har uttalat min mening, och dermed slut. Jag yrkar afslag å den 6:te och bifall till den 7:de punkten.

Herr Gunnarsson: Sedan jag begärt ordet, hafva så många talare yttrat sig och frågan blifvit så grundligt och sakrikt diskuterad, att

det kunde anses öfverflödigt att vidare orda i saken. Jag ber dock att i korthet få uttala min åsigt om densamma. Jag kan visserligen icke utan tvekan uppträda, vid minnet af hvad jag sistlidna år hörde af en ledamot af denna Kammare, hvilken tycktes förmena, att lasten bättre gisslades på theatern än från predikstolen. Detta uttalande förvånade mig så mycket mer som det kom från honom. Det må nu hafva varit predikstolens fel eller dens, som egt rätt att derifrån yttra sig; men åtminstone har jag för min del inhemtat mera uppbyggelse af hvad jag hört från predikstolen än från theatern. En annan andans man har här uppträdt och citerat dessa apostelns ord: "I Gud röres jag och hafver min varelse." Men att aposteln, då han nedskref dessa ord, hade tanken fästad på theatern, hade jag väl aldrig kunnat föreställa mig. Emellertid vill jag, såsom sagdt, i korthet uttala min mening i frågan. Då statsmakterna måste ställa ovanligt höga anspråk på folket och dess beredvillighet att göra uppföringar för högst angelägna ändamål, så kan jag, i likhet med flere föregående talare, icke finna annat, än att det vore högst oklokt att bevilja det anslag, hvarom nu är fråga. Jag har endast velat yttra detta och anhåller om afslag å 6:te punkten.

Herr C. A. Jönsson: Denna fråga har varit föremål för öfverläggning under så många riksdagar, att det nu icke kan vara mycket att tillägga. Jag har blott velat tillkännagifva min ståndpunkt och få den till protokollet antecknad. Det var visserligen bekant, att Kongl. Maj:t, till följd af de händelser som nyligen timat i vår verldsdel, skulle framkomma med stora anslagsfordringar. Men så stora hade man väl icke trott de skulle blifva, att man äfven skulle begära medel för att inköpa ett theaterhus. Jag för min del anser detta theaterhus vara en kräfte i samhället, eller med andra ord i statskassan. Det är ungefär detsamma, som om jag hade ett sjukt djur i stallet, vore det väl då klokt att jag köpte ett sjukt djur till att få att plåstra med? Något sådant kan väl icke försvaras. Visserligen har en reservant, Herr Kallstenius, i det han föreslagit oss att betala skulden till det nu ifrågavarande theaterhuset, på samma gång lofvat, han åtminstone, att man icke skall komma fram med begäran om ytterligare anslag. Huru detta löfte kommer att hållas lär väl framtiden utvisa. Men det lär väl icke vara Herrarne obekant, såsom ock af föregående talare blifvit påpekadt, huru dylika löften ofta uppfyllas! Här har från statsrådsbänken blifvit sagdt, att någon förhöjd beskattning icke skulle behövas för detta anslag. Jag vet icke huru Finansministern kalkylerar, men jag kan icke få ur min skalle, att vi, om anslaget beviljas, kunna taga medel dertill från annat än skatterna. En talare från Göteborg har sagt, att vi, på samma gång vi neka detta anslag, afgifva ett fattigdomsbevis. Ja! Kan väl vara! Men jag vet icke om det icke vore bäst att först som sist lemna detta fattigdomsbevis; och om vi på detta vis bevilja anslag på anslag, så äro vi tvingade att ytterligare upplägga lån som det heter, och då blir det lånta fjädrar. Jag för min del vill icke, att vi skola pråla med lånta fjädrar. Han har äfven sagt, att theatern är ett arf från våra fäder. I sanning! Ett vackert arf! Ett arf, som fordrar anslag årligen, afstår jag gerna ifrån. Jag yrkar afslag å punkten.

Herr Per Nilsson i Kullhult: Jag afstår och anhåller endast få instämna med de talare, som yrkat afslag å sjetten punkten och bifall till den sjunde.

Herr Granlund: Herr Talman! mine Herrar! Jag tror, i motsats till hvad man här synes vilja påstå, att det finnes ganska få inom denna Kamnare som icke erkänna, att theatern är en bildningsanstalt och till och med af en högre betydelse. Men man bör väl icke derföre — såsom här blifvit yttradt — ställa den så högt, att den anses mer förädla människan än religionens gudomliga idéer och lärdomar till människans förbättring, att man således af dess prestationer skulle inhemta mer visdom och mer beredelse för det eviga lifvet än af de gudomliga sanningar som inom våra tempel uttalas — och följaktligen hafva mer anledning att besöka theatern än kyrkan. Dessa åsigtter tror jag icke delas eller finna genklang hos folket inom landsorten, der mängden icke är eller kan vara så emottaglig för den högre bildning som t. ex. en stor opera lemnar, men som deremot oftast med djup andakt besöker kyrkorna.

Att representationen erkänt theatern som en bildningsanstalt bevisar ju bäst det ganska rika anslag af 75,000 R:dr årligen förr, och de sednare åren 60,000 R:dr, som den lemnat denna institution och hvilket sednare belopp ej heller nu lärers nekas.

Men att i en tidpunkt som denna ytterligare anslå 270,000 R:dr till inköp af Dramatiska Theatern är likväl betänkligt. Och icke bör man väl anses för mindre vän af bildning icke derför att man, med sin röst biträder detta förslag ej heller derför att man icke vill uppskatta denna bildningsanstalt så högt som en ärad talare från Göteborgsbänken.

Man har sagt, att om icke detta anslag beviljas, så förlora vi den Dramatiska Theatern. Måne dess portar i så fall komma att stängas för allmänheten? Troligen icke. Man har enligt Kongl. Theaterkomitéens eget yttrande inköpt den Dramatiska Theatern för att befria den Kongl. Theatern från en skadlig konkurrens.

Men måne icke så väl med theatrarne som med alla industriella företag konkurrensen är nyttig? Och hvad som är säkert är att icke är det allmänheten som förlorar på att konkurrens finnes. Att nu för statens räkning inköpa Dramatiska Theatern skulle väl hafva till följd, att framtida Riksdagar måste när så erfordrades anslå ytterligare medel för dess uppehållande på ett för nationen värdigt sätt, sedan man adopterar den såsom Statens.

På samma gång denna institution är en bildningsanstalt, är den väl ock derjemte en industriell anstalt, och såsom sådan har det dock visat sig att den icke rätt väl bär sig.

Man har sagt att, heldre än att afstå detta anslag, borde man inom alla klasser minska förbrukningen af tobak, kaffe och socker, ehuru detta nu mera genom vanans makt kan anses för nödvändighetsvara. Svaret härpå från allmänhetens sida tror jag icke blifver bifallande.

Man bör icke beskylla svenska nationen att hafva visat liknöjdhet mot eller nekat uppoffringar för sina högre bildningsanstalter — att så icke är förhållandet derom vittna de många storartade byggnader i detta hänseende vi inom hufvudstaden ega såsom Nationalmuseum, Teknologiska

institutet, Musikaliska akademien, Slöjdskolan med många flera, hvilka alla årligen draga ej obetydliga summor dem representationen villigt anslagit.

Jag yrkar afslag på sjette punkten och bifall till den sjunde.

Herr Friherre Bonde: Herr Talman! mine Herrar! Då täta rop på proposition nu höras, så är det icke så synnerligen angenämt att ytterligare behöfva upptaga er tid, mine Herrar! Men då jag indirekt har blifvit interPELLERAD af min vän på Stockholms-bänken, så är det naturligt att jag måste efterkomma denna kallelse, ej blott af aktning för honom och Eder mine Herrar, utan äfven för sakens betydelse. Dessa interpellationer tyckas på sednare tider hafva allt för mycket kommit på modet; men om än äfven vi på grund af vår arbetsordning äro berättigade att vända oss till Konungens rådgifvare rörande frågor af verklig vikt, så måste jag säga, att dylika interpellationer Riksdagens enskilde medlemmar emellan icke af mig kunna gillas. Hvad mig särskildt vidkommer, är det andra gången jag af Herr Hierta haft den äran att blifva uppkallad till ett dylikt svaromål. Den första gången var det då det gällde striden om Sevalla-linien, och då jag hedrades med den utmärkelsen att få besvara: huru den af representanten på Stockholms-bänken benämnda *kompakta opinionen* för Sevallalinien inom Stockholms kommun så hastigt kunde framträda.

Hvad den i dag till mig framställda interpellationen beträffar, har jag verkligen svårt att svara, då någon egentlig fråga icke till mig ställts, och för öfrigt min ärade vän framför mig städe gjort sig känd för ett sällsynt skönhetssinne, som nogsammt ledt honom vid granskningen af theaterförhållandena, vare sig att de tillhöra tilldragelser på *sjelfva scenen* eller bakom kulisserna. Hans yttranden i dag bära också vittne om denna sällsynta sakkännedom. Under sådana förhållanden behöfver jag också icke att mera vidlyftigt yttra mig. Den nu förevarande frågan kan delas i tvänne delar, den ena rörande det årliga anslaget till Theatern, och den andra om Riksdagen bör inköpa den s. k. Dramatiska Theatern eller icke.

Hvad det årliga anslaget beträffar, så har jag icke hört just någon motsätta sig detsamma, äfven Herr Hierta är benägen att bevilja det, och i detta afseende ber jag att få förena mig med honom. Med den erfarenhet, som jag har rörande dylika frågor, tror jag det under nuvarande tidsförhållanden vore bra, om äfven anslaget vore högre. Under den tid jag hade den äran att vara chef för Kongl. Theatern voro naturligtvis prestationerna icke så briljanta som under nuvarande tid; åtminstone tyckte jag mig märka en talare från Göteborgsbänken låta påskina detsamma; men också hade vi, såsom redan är nämnt, endast ett årligt understöd af 6,000 R:dr Banko. Vid 1853 års riksdag begärdes första gången anslag hos Rikets Ständer. Jag tog mig nemligen friheten att derom väcka motion, och vi erhöilo 30,000 R:dr R:mt. Sedermera, vid 1856 års riksdag föreslog Doktor Söderberg anslaget höjande till 75,000 R:dr R:mt, då jag väckte motion om anslag till Musikaliska akademien, emedan vi ansågo, åtminstone den tiden, att dessa två institutioner stodo i ett närmare samband med hvarandra, hvadan det också försöktes att, så att

säga, centralisera det lyriska elementet och icke hafva spridda krafter. Vidkommande åter den dåvarande Mindre Theatern, så föreslogs visserligen under Konung Oscars tid att inköpa densamma. Theatern utbjöds visserligen icke då, utan förslaget framträdde under hand. Men Konungen gillade den åsigt, som jag den tiden uttalade och ännu hyser, nemligen att det icke var staten värdigt att bortköpa en konkurrent, hvarigenom man ock skulle lägga i dagen en fruktan att täfla med en annan konst-institution; och än mindre hade ett sådant köp varit värdigt för Kongl. Theatern, stödjande sig på Konungens handkassas materiela öfvervigt, då vid denna tid i spetsen för Mindre Theatern befann sig vår tids utmärkteste dramatiska konstnär, nemligen: Torslow. Denna tanke, att icke bortköpa en konkurrent, finner jag till min glädje uttalad i den reservation, som afgifvits af en talare midt emot mig, som i denna fråga yttrat sig så innehållsrikt, och hvilken känslor för Svenska namnets heder lika väl som dess intresse för vetenskap och konst, äro så nogsam bekanta, att de ej här behöfva påpekas. Att emellertid män, som ifrigt verka för frihandelsidéerna, icke kunna förlika sig med en konkurrens på de sköna konsternas område, det är för mig öfverraskande, ty om på något gebit dess åsigheter ega odisputabelt sin rätta plats. så är det på konstens område! Sådän är ännu min mening om inköp af denna theater, hvars köp då för tiden jag icke ansåg gagneligt för den dramatiska konsten eller värdigt svenska statsverket. Hvad nu den föreliggande propositionen om inköpet vidkommer, så vill jag hvarken till- eller afstyrka detsamma, ty jag vet i alla fall, att det blifver ganska få af Eder, mine Herrar, som komma att rösta för inköp af denna theater. Jag tror för öfrigt, att de af Eder, mine Herrar, som deltagit i tillstyrkande af de äskade anslagen af 16 å 17 millioner, visserligen för nyttiga ändamål, och vid hemkomsten meddela komitenterna att vi också köpt en theater för 270,000 R:dr, icke skola välkomnas med några glada ansigten! Jag beklagar blott, att denna Riksdag icke är den *sista*, innan nya val skola anställas, ty säkerligen skulle svaret ifvån komitenternes sida icke uteblifva.

Men hvad man deremot för några tiotal år sedan tänkte, var att ombygga det nuvarande Kongl. Theaterhuset och såsom bidrag dertill få ett understöd, visserligen icke af 270,000 R:dr. ty så långt vågade man icke sträcka sina förhoppningar — man var icke van vid dessa många millioner, som på sednare tider tyckas höra till hvardagsutgifterna — utan endast af 100,000 eller 150,000 R:dr. Man ansåg sig derigenom kunna utvidga detta gamla, på sin tid utmärkta theaterhus åt det håll der expositionsannexet hade sin plats, och derigenom söka få salongen, som nu rymmer vid pass 1,500 personer, så stor att omkring 2,500 personer der kunde få plats, eller motsvarande hvad Hamburgs eller Münchens m. fl. theatrar rymma. Man hade derigenom fått en ökad inkomst hvarje afton af minst 700 å 800 R:dr, och detta oaktadt nedsatta entrépriser, och om man då kunde räkna hundra gånger detta belopp, så fluge theaterkassan en ökad årlig inkomst af 70,000 å 80,000 R:dr eller vida mera än det nuvarande årliga statsanslaget. Ty utgifterna för en representation äro nästan lika stora, antingen det är en stor eller liten salong; det är hufvudsakligen ekläreringen och några flera vaktmästare i korridorerna som i någon mån öka kostnaderna. För en operarepresentation räknade man under min tid dagsomkostnaden till 272 R:dr. Och ehuru vissa ar-

tister då för tiden icke voro så väl lönade som nu, kan jag icke fatta, huru min vän här bredvid mig kunnat beräkna hvarje aftons förlust till 700 à 800 R:dr; men han är säker i siffrorna och fullt hemmastadd i kalkylen, således vill jag i denna punkt ej strida med honom. Jag hörde på förmiddagen en talare, som yttrade sig öfver theaterns inflytande på samhället; och samma talare meddelade oss ur Theaterkomitéens utlåtande, att Dramatiska Theatern gått utan förlust. Vi veta också, att under direktör Sjernströms tid den gått med betydlig vinst. Jag anser således den ärade talaren här bredvid mig förfara oriktigt, då han tager den Dramatiska Theatern med i räkningen, på samma gång han anser anslag vara öfverflödiga för upprätthållande af den lyriska scenen. Med denna uppfattning tror jag det vara riktigast att vid den blifvande reorganisationen af Theatern fullfölja den plan, som år 1854 utstakades under Konung Oscars ledning, nemligen att söka förena Theatern med Musikaliska akademien, som på sednare tider gått framåt på ett förvånande sätt, och som har ett konservatorium, så utmärkt att få till och med i Tyskland och Frankrike öfverträffa detsamma. Jag talar icke om Norge, Danmark och Finland, som i detta hänseende icke på något vis kunna jämföras med oss. Men för att bilda musici är det icke nog med theoretisk undervisning; man måste äfven höra, och meningen vore att vid klassiska oprors gifvande, då det någon gång fanns plats på de högre raderna, kunna inbjuda eleverna att åhöra utförandet af sådana kompositioner, som af en Mozart, en Haydn, en Beethoven; naturligtvis skulle de icke bjudas på musik af Offenbach eller dylika. Såsom jag sagt, det var meningen att med ett anslag af 150,000 R:dr utvidga den Kongl. Theatern och åstadkomma en större salong. Det behöfs onekligen flera platser på vår Kongl. Theater, ty Stockholm har en publik af 15,000 à 20,000 teaterbesökande personer. Af den är det visserligen en stor del som går på de mindre theatrarne och dessutom finns det en massa andra förlusteställen, "Café's chantants" och dylikt, som utöfva en högst menlig inverkan på den ungdom, som besöker dem. Allt detta elände, ty så må jag väl kalla det, fanns den tiden icke så mycket; ungdomen besökte då mera theatrarne. Men för att gå dit fordras att prisen äro låga. Herr Hierta har sagt, att man bör vara rik för att med familj besöka theatern. Men det är proportionsvis icke de rika som gå dit, och det är just derföre som prisen ej få vara allt för höga, och det äro de då vi taga *svenska* förhållanden i betraktande. Vi se huru platserna på amphiteatern stå gapande och tomma hvarenda qväll. De som förnämligast besöka theatern, äro den bildade embets- och tjenstemannen med sin obetydliga lön, som måste se på hvad det kostar, vetenskapsmannen och konstnären som på theatern hemtar hvila och ny näring för sina andliga skapelser — dessa äro vanligen ej kapitalister — den mindre industri- och näringsidkaren som måste noga beräkna utgifterna för biljetter för sig, hustru och två à tre barn, samt slutligen arbetaren. För dem äro sålunda platserna för dyra. Man har sålunda genom förhöjning af biljettpreisen icke bidragit dertill, att theatern motsvarar en af sina väsendtliga uppgifter, nemligen att bereda den mindre bemedlade tillfälle att efter sitt för dagen slutade arbete någon gång få njuta af en ädel och bildande förströelse. Jag vet visserligen att prisen i Paris och Berlin äro dyrare. Men vi få icke glömma,

att i Paris det finnes 60,000 à 80,000 resande om dagen. Samma förhållande är det med Berlin. Der samlas dessa småfurstar och durchlauchtigste herrskaper, som icke behöfva se på styfvern; — det skattdragande folket bidrager likväl till deras underhåll och borde således ega rättighet att fordra, att man icke genom för dyra pris hindrar dem att njuta af det nöje theatern erbjuder. Jag upprepar ånyo, att jag vill hvarken uttala mig för eller mot det nu ifrågasatta inköpet af Dramatiska Theatern; jag har blott velat lemna en historik öfver det förflutna, och kommer icke att på något vis motsätta mig det beslut som fattas, om det äfven afsåg att verkställa detta inköp. Hvad åter beträffar det vanliga årliga statsanslaget, så tillåter jag mig att uttala den förhoppning, att detsamma blir af Kammaren beviljadt; ty jag försäkrar, att dessa 60,000 R:dr äro en ganska ringa uppoffring för denna institution, som numera skötes på ett så utmärkt sätt, att den, såsom här en talare i afton har yttrat, verkligen gör heder åt det svenska namnet.

Herr Grefve Posse: Herr Talman! mine Herrar! Jag föreställer mig, att Kammaren redan måste vara temligen uttröttad af den långa diskussion som egt rum, och jag vill derföre icke vara mångordig. Jag vill endast uttrycka den mening, att theatern är en bildningsanstalt och så beskaffad, att den bör af statsmedel understödjas. Men om det också är representationens skyldighet att upprätthålla *en* nationaltheater, så kan den dock icke vara förbunden att upprätthålla två eller tre eller huru många som helst. Med stöd af denna min uppfattning anhåller jag värdigt om afslag på Utskottets tillstyrkan i denna punkt och bifall till den följande.

Herr *Lyttkens* instämde i detta yttrande.

Herr Törnfeldt: Herr Talman! mine Herrar! De sköna konsterna äro civilisationens blomma; och så långt historien går tillbaka hafva alla civiliserade folk sökt utveckla och bevara den blomman. Då theatern ovedersägligen till väsendtlig del är en representant af de sköna konsterna, så kan det icke förnekas, utan måste medgifvas, att den är en esthetisk bildningsanstalt och bör derföre upprätthållas; men den är tillika en moralisk bildningsanstalt.

Det finnes en moralisk bildningsanstalt som vi kalla predikstolen, hvarifrån man får allvarliga bestraffningar genom allvarliga ord. Jag hemställer, hvad kraft de orden hafva haft på Eder, mine Herrar, huruvida de bidragit att hejda och borttaga fel och dårskaper. Det gläder mig in i själen, att de åtminstone verkat på trenne Herrar som nu förut yttrat sig om predikstolen. Men det finnes en annan bildningsanstalt som också är moralisk, nemligen theatern; der talas väl icke det allvarsamma, men der talas löjets ord, och jag tror, att detta många gånger är det mest förkrossande, mest skarpa gissel emot laster och dårskaper. Det ena goda bör icke förskjuta det andra. Om också predikstolen mycket inverkat på de tre herrarne, så böra vi icke förkasta theatern, som också kan göra god verkan.

Men befolkningen i landet säger: "detta är godt och väl, men hvad

rör det oss, vi få ingen uppbyggelse deraf, hvarför skola vi då betala; det är endast Stockholm och de höga herrarne som detta rör." Ja, de höga herrarne! Jag undrar, om icke landets befolkning gerna må gifva sin skärf just åt en anstalt, der de höga herrarne kunna få höra ett sannings ord under satirens bitande form. Jag tror, att detta är ganska nyttigt, och yrkar därför, att anslaget till Theatern må beviljas utan någon nedprutning, men snarare med ytterligare förhöjning. Men jag går icke in på, att vi skola inköpa Dramatiska Theatern. Den dramatiska och den lyriska scenen äro ju systrar, och jag tror, att de skulle kunna trifvas under samma tak. För emellan 40 och 50 år sedan, då jag besökte Theatern, hade den alltid fullt hus, men på de sednare åren är der ofta nästan tomt. Detta kommer sig väl derutaf, att man delat Theatern itu, det vill säga i tvänne olika scener; hvilket också har till följd, att Theatrarne blifva dyrare att underhålla. Derfor tillstyrker jag bifall till den reservation, som blifvit afgifven utaf Herrar Hörnfeldt, Key och Thorell. Jag anser alltså, att man bör försälja Dramatiska Theaterns hus, så att skulden må kunna blifva betald; och det vore väl, om man en gång kunde komma derhän, att Theatern i stället för att stå under hoftoffeln kunde blifva en verklig nationaltheater, ty först då kan den uppfylla sitt rätta ändamål.

Herr Nordenskiöld: Herr Talman! Mine Herrar! Då tiden nog långt framskridit, och jag hör rop om proposition, så vill jag inskränka mig till att förklara, att jag i allo delar den åsigt, som uttalats af en representant här på Stockholms-bänken, hvilken yrkat bifall till Herr Kallstenii reservation, och tillika vill jag begagna tillfället att endast i största korthet protestera emot ett uttalande här i Kammaren, som gått ut på att theatern icke skulle vara någon kulturanstalt eller utgöra ett element i vår bildning. Jag tror, att denna åsigt är fullkomligt oriktig, och den har också blifvit här i dag kraftigt vederlagd.

Herr Kallstenius: Den omständigheten att Kammaren, så att säga, befinner sig på vandrande fot, antyder, enligt min uppfattning, att Kammaren redan hört alldeles tillräckligt om denna fråga, och att således den som hädanefter vill yttra sig öfver densamma bör fatta sig så kort som möjligt. Jag för min del lofvar också, att följa denna anvisning och kan desto heldre göra det, som de fleste af de talare, hvilka sednast haft ordet, om jag så får uttrycka mig, endast begagnat det för att göra sin bekännelse uti frågan, och jag redan under förmiddagens diskussion redogjort för min.

Jag ber endast att få besvara några anmärkningar, hvilka under aftonens diskussion blifvit framställda, men af de föregående talarne, enligt min uppfattning, ej tillräckligt eller ock alls icke besvarade. Så yttrade den förste talaren i afton, att man skulle kunna, om den Dramatiska Theatern återflyttades till sin förra plats, på Stora Theatern uppföra flera nya operor än nu m. m.

Ehuru jag icke tror, att frågan om organisationen inom Theatern lämpar sig för en diskussion inom denna Kammare, och att, vid sådant förhållande, något verkligt gagn kan vara att af densamma förvänta, så

anser jag mig dock böra nämna, att jag för min del icke kan fatta, huru det kan vara möjligt att, om tvänne scener finnas inom ett och samma rum, man der skall kunna uppföra flera nya stycken än man kan göra, om de äro skiljda på två olika rum. Jag föreställer mig, att man, för att komma till denna slutsats, måste utgå från den synpunkten, att medan en del utaf artisterna arbetar på sjelfva scenen, så skulle den andra delen möjligen kunna sysselsättas med inöfvandet af nya pjäser, men när detta inöfvande än måtte ske, så kan det ju icke ske på något annat ställe än på samma tiljor, der representationerna skola gifvas. Mig förefaller det som vore möjligheten att uppföra nya stycken mycket större, då, såsom förhållandet nu är, det finnes tvänne särskilda scener. en för de dramatiska och en för de lyriska föreställningarna. Han har vidare sagt, att, om Theatrarne åter blefve förenade, det skulle blifva lättare för den ena scenen att från den andra bredvid stående rekrytera sitt behof af sujetter. Möjligt är att detta skulle blifva förhållandet, men må det då tillåtas mig att erinra, hvad en förening, sådan som denna, i sjelfva verket skulle medföra. Den skulle medföra det förhållande, som åtminstone icke vore fördelaktigt för Theaterns affärer, att de tvänne olika konkurrerande Theatrarne upprejade för hvarandra lönerna till de artister, hvilka de täflade om att vinna åt sig; och det ändamål, som de ju främst afse, som tala för sammanslagningen, skulle således dermed icke vinnas, eller att Theatern blefve ställd så ekonomiskt som möjligt. Samme talare yttrade också, att han haft tillfälle att se utmärkta dramatiska artister, uppfostrade vid den Kongl. Stora Theatern, såsom en Sevelin, en Torslow, en Hjortsberg med flere. Jag har äfven haft tillfälle att se och beundra dessa utmärkta skådespelare, men jag ber att få erinra derom, att just dessa hafva allesammans blifvit uppfostrade på den fordna, bredvid den Stora Kongl. Theatern belägna, dramatiska scenen, och jag är lifligt öfvertygad derom, att de aldrig skulle hafva vunnit den gunst hos publiken, hvaraf de voro i åtnjutande, om de från första början uppträdt endast på den Stora Theaterns tunga tiljor, och att de aldrig någonsin skulle hafva hunnit till en sådan höjd af artistiskt mästerskap, om de ej fått börja sin bana och redan uppnå sitt mästerskap på en scen, lämpligare för sin konst än den Stora Kongliga. Detta till svar på denne talares anmärkingar.

En annan talare här midt emot har sagt, att, om Theatern är en konstanstalt, så vore det beklagligt, att en så stor mängd af landets barn icke någonsin hade tillfälle att få del utaf densamma. Jag medgifver, att i denna omständighet möjligen kan ligga ett skäl emot, att Theatern af statskassan understödjes, men jag ber att få erinra om förhållandet i detta afseende med alla andra anstalter till befrämjande af konst och lärdom i vårt land. Är icke förhållandet alldeles detsamma med dem som med den Kongl. Theatern? De hafva ju allesammans anslag af staten, ehuru naturligtvis en stor del af landets befolkning aldrig kan af dem draga någon direkt nytta. Så t. ex. Teknologiska institutet, Slöjdskolan, Fria konsternas akademi, Musikaliska akademien, alla våra elementarläroverk m. m. Att inrätta dylika anstalter öfverallt i landet och så, att hvartenda dess barn kunde draga direkt nytta deraf, skulle erfordra alldeles oerhörda anslag och vore för vårt fattiga land alldeles omöjligt.

En annan talare här till venster om mig har också åberopat samma skäl och förmenade att, om Theatern verkligen vore så bildande och förädlande som många ansågo den vara, så borde man icke skygga tillbaka för att inrätta theatrar i de olika landsorterna och våra småstäder. Jag tror visserligen, att det vore godt om så kunde ske, men jag tviflar på att det är möjligt.

En annan talare har förebrått mig, att jag, då jag på förmiddagen uppräknade de länder, hvilka ej hafva någon nationaltheater, icke äfven nämnde vårt grannland Norge. Detta skedde icke af glömska å min sida, utan derföre att jag trodde, att det skulle vara för oss alla temligen bekant, hurudant förhållandet är i detta land. Norrmännen lemna icke något anslag åt theatern i Christiania. Säsom ett bevis på hvilka svårigheter den dramatiska litteraturen och konsten i Norge, till stor del helt visst en följd just af denna njugghet från statsmakternas sida, har att bekämpa, må det tillåtas mig att anföra ett, som jag tror, ganska talande exempel. En af Norges nu lefvande trenne ryktbara dramatiska författare besökte för icke längesedan vårt land. Jag erinrar mig ännu ganska lifligt det svar han gaf en af våra i hufvudstaden bosatte litteratörer, som till honom framställde följande fråga: "Huru står det till hos Eder, Norrmän? Alla pjäser, som komma hit från Eder, afhandla ju icke annat än skurkar och bofvar och skildra ej annat än de nedrigaste karakterer". Ja, svarade han, det kan man väl förstå, hur det står till, då en af oss tre måst gå i landsflykt och den andre måste utomlands söka sitt bröd för att icke blifva, säsom den tredje, tokig; och detta karakteristiska svar samt tillståndet i Norge torde berättiga det uttalande, att norska staten ej skulle förfara ovist, om den använde något penningar på sin theaters upphjelpande.

Talaren, som från Calmar-bänken först hade ordet, är jag mycken tack skyldig för det lifliga och varma föredrag, hvori han förordade den anstalt, hvars affärer det nu är fråga om att reda. Han framdrog visserligen, efter mitt förmenande, skäl och bevis talande mot och icke för hans egen åsigt i denna sak; men jag förmodar, att detta icke skedde med afsigt — jag har derför ett godt stöd i den af honom afgifna reservationen — och vill derföre icke upptaga den till besvarande. Hans förslag går ut på nära nog samma anslag som jag föreslagit, men med den skilnad att staten icke skulle få någon valuta alls för detsamma, utan således endast få utgifva penningar och ej erhålla något för dem, ej ens säkerhet att ändamålet hvarför de utgäfvos uppnåddes. Min reservation återigen innehåller, att man för det der ifrågasatta anslaget skulle till staten förvärfva en egendom af mera än dubbelt så stort värde som anslaget sjelft. Jag tror för min del att detta sätt att gå till väga är försigtigare och klokare, än det Herr Key föreslagit.

En annan talare här nere till venster har med mycken pathos uppläst en skrifvelse utaf 1818 års Ständer, i hvilken de förbehållit sig att Kongl. Maj:t icke vidare skulle besvära dem med några anslag för betalandet af theatersns skuldr. Men jag ber att få erinra, att det nu icke är proponeradt att staten skall betala theatersns skuldr, utan Kongl. Maj:t har endast föreslagit Riksdagen att inköpa en egendom, och har Kongl. Maj:t åtagit sig att, om så skedde, betala theatersns skuldr. Det

är således nu endast fråga om att för statens räkning förvärfva en egendom, ingenting annat.

En talare har påbördat mig det yttrandet, att jag, då jag sist hade ordet, skulle hafva lofvat att, om detta anslag nu beviljades, jag åtminstone icke skulle framkomma med någon begäran om vidare understöd åt theatern. Någoting sådant har jag icke sagt, men om jag hade sagt det, så skulle jag åtminstone kunnat tillfredsställa honom dermed att jag skulle hafva hållit mitt ord.

En annan talare till höger om mig har uttalat mycket bekymmer för huru det skulle gå för oss här i Kammaren, om vi komme hem till våra komitenter och talade om för dem, att vi hade gifvit bort 270,000 R:dr till att köpa en ny theater. Han fruktade högeligen, att vi i sådant fall icke skulle vara särdeles välkomne, och ordade äfven något om dettas inverkan på återvalen. Jag tror dock för min del, att vi icke behöfva bekymra oss för hvarandra, utan att det är bäst att låta hvar och en tänka för sig, och sörje han således för sig sjelf! Samme talare ingick äfven i ett vidlyftigt resonnement om det lämpligaste sättet för theaterns reorganisation. Jag tror, som jag redan sagt, att den plats der vi nu befinna oss icke är rätt lämplig för dylika funderingar. Skulle vi inlåta oss på sådana, så föreställde jag mig, att vi med all säkerhet skulle taga oss vatten öfver hufvudet. Den blomsterbukett, som han i öfrigt hade den artigheten att ricka sig sjelf, vore jag väl i tillfälle att sticka en malörtsqvist uti, men det bästa vi kunna göra är att hålla oss vid hvad som verkligen är för handen, utan att inlåta oss på något annat, och hvad vi nu skola afgöra är ingenting annat än den frågan: "vilja vi eller vilja vi icke till understöd af en konst, som här i dag af så många bland oss blifvit så varmt försvarad, förvärfva en egendom åt staten?"

Jag har nyss fått kännedom om det beslut som Första Kammaren, på förslag af en af dess ledamöter Herr Bergstedt, i frågan fattat. Då detta förslag endast helt obetydligt skiljer sig från det i min reservation framställda, så ber jag att få ändra mitt förra yrkande derhän, att det må blifva likstaldt med Medkammarens beslut. Det förslag jag nu tager mig friheten framställa lyder sålunda: "att ett anslag för en gång af 270,000 R:dr beviljas till liqviderande af de Kongl. Theatrarnes gäld, att utgå med en tredjedel eller 90,000 R:dr under hvardera af åren 1871 och 1872, mot vilkor att såväl den Dramatiska Theaterns fasta egendom som all de Kongl. Theatrarne tillhörig lösegendom blifva statsegendom". Det är således i öfrigt lika med första momentet i min reservation, endast med den skilnad att året "1873", såsom ej föremål för förevarande statsreglering, blifvit uttaget, och härtill yrkar jag nu bifall samt anhåller vördsammast hos Herr Talmannen om proposition derpå.

Herr Dufwa: Då jag inom Utskottet reserverat mig mot det af pluraliteten fattade beslutet att tillstyrka beviljandet af det af Kongl. Maj:t för inköp af den Dramatiska Theatern äskade anslag, men icke varit i tillfälle att i reservationen framställa de grunder för min, från Utskottets afvikande mening, anhåller jag att nu, oaktdt den långt framskridna tiden, få därför i korthet redogöra, helst jag tyckt mig finna, att under den långvariga diskussionen frågan icke blifvit betraktad från den syn-

punkt, som vid dess bedömande för mig varit den i främsta rummet bestämmande. Hela det sätt, hvarpå denna fråga blifvit väckt och framställd för att i densamma ställa anslagsfordringar på representationen, synes mig förtjena, att man deremot inlägger en allvarsam protest. Man har nemligen sökt åt densamma gifva ett annat skick, än den verkligen eger, och dymedelst velat på representationen kasta förpligtelser och åtaganden, hvilka hon aldrig iklädt sig och som ej kunna anses åligga henne. Det sätt, hvarpå saken blifvit inledd och förarbetad, visar sig tydligast af det utaf den så kallade "Kongl. Theaterkomitéen" afgifna och ibland oss utdelade betänkande. Denna komité har icke blott utan synnerligt dröjsmål afslutat sina arbeten, den har derjemte sökt att åstadkomma en skapelse, som det dock bör blifva svårt att hålla vid lif, åtminstone för hvar och en som närmare undersöker hvad rätt till lif den eger. Komitéen har kallat den "Kongl. Theaterinstitutionen", ett namn som genomgår komitéens hela betänkande, i syfte som det synes att framställa saken så, som fråga vore om understöd åt en fristående institution, hvilken det allmänna skulle vara på något sätt förpligtad att understödja. Vill man nu söka att få klart för sig hvad den så kallade Kongl. Theaterinstitutionen egentligen är, så finnes det icke för omdömet någon säkrare ledning än den Kongl. Statskalendern. Den upptager under "Hans Maj:ts Konungens hofstat" äfven "Kongl. Maj:ts Hofkapell och Theatrar", och derigenom är ostridigt visad arten af hela institutionen, nemligen att den är en del af Konungens hof, hvilket grundlagsenligt står under Konungens styrelse och hör till hans enskilda angelägenheter. Vid sådant förhållande kan jag icke inse, hvilka giltiga grunder finnas för sakens framställande, som vore densamma någonting alldeles främmande för den första hufvudtiteln och de förpligtelser, hvilka medfölja innehafvandet af denna. Man har försökt att framställa saken så, som skulle uti de Kongl. Theaternes nuvarande skuldsatta ställning ligga någonting, vare sig att detta uppkommit genom inköpet af den Dramatiska Theatern eller genom af andra förändringar föranledda förhållanden, som skulle innebära en förpligtelse för någon annan att betala theaterns skuld än Konungen, hvilken åtnjuter de förmåner, som på första hufvudtiteln och eljest äro åt honom anslagna, och med hvilka naturligtvis följer förpligtelsen att underhålla hofstaten och fullgöra de förbindelser dess särskilda förvaltningar med Konungens bifall öfvertaga.

För min del får jag förklara, att jag icke kan dela en sådan mening, utan tror, att, likasom Theaterns skulder hittills ansetts vara Konungens enskilda, de af komitéen framlagda upplysningar tydligt och klart visa, att Dramatiska Theatern blifvit för Konungens enskilda räkning inköpt, och att detta theaterhus är Konungens enskilda egendom, samt att således, vare sig att det gäller att betala köpeskillingen för nämnda hus eller annan del af theaterskulden, frågan ytterst reducerar sig till den, huruvida man vill lemna ytterligare anslag till de med första hufvudtiteln afsedda ändamål eller icke.

Jag vill då för min del säga, att, hvilket svar än kunde vara riktigt att lemna på en direkt framställning i detta afseende, en indirekt framställning, så gjord att den, bifallen, kan innebära anledningar till förnyade och förökade framtida anspråk på anslag, icke synes mig böra

bifallas. Men derjemte måste jag anmärka, att i den tid, hvori vi nu befinna oss, då så betydliga uppoftningar för vida viktigare ändamål au-
setts nödvändiga. det icke varit lämpligt att framställa fordringar på till-
skott till första hufvudtiteln.

Men saken torde äfven böra betraktas från en annan synpunkt. Måne det väl är skäl för det allmänna. som redan eger och lemnar sär-
skildt ärligt anslag till en theater, att förvärfa sig ännu en theater och
derigenom — hvilket synes ligga i sakens natur — äfven utsätta sig för an-
språk på anslag för upprätthållande af densamma? Man har i detta af-
seende åberopat — och jag har inom Stats-Utskottet hört detta skäl
ganska lifligt framhållas — att den såkallade Stora Theatern endast vore
lämplig för uppförandet af operor och för det större skådespelet. Jag vill
icke inlåta mig i någon tvist härom, utan antager att detta är förhål-
landet. Men då må det också tillåtas mig att erinra, att just dessa arter
af theaterns verksamhet äro de svåraste för den enskilda företagsamheten
att upprätthålla, och att det derföre just torde vara dessa, som böra af
det allmänna understödjas, samt att det således är ganska lämpligt, att
den Kongl. Theaterns verksamhet, för såvitt direkt understöd af stats-
verket derför ifrågasattes, till dessa inskränkes, och att det anslag, som
hittills gifvits, således äfven för detta ändamål, men ej för något annat,
användes. Af Theaterkomitéens betänkande och de derstädes lemnade
upplysningar synes vidare, att det bestämmande skälet till inköpet af den
nuvarande Dramatiska Theatern varit, att man velat derigenom blifva af
med en besvärlig konkurrent; man köpte derföre, om jag så får säga,
undan honom. Komitéen framhåller visserligen, att vissa arter af skåde-
spel mera lämpa sig för uppförande å den Dramatiska Theatern och an-
gifver denna omständighet såsom en viktig orsak till denna theaters in-
köpande. Jag vill nu ej närmare inlåta mig i någon granskning af detta
skäl — antaget att det vid köpet hade varit det verkligen bestämmande
— utan inskränker mig endast till att i förbigående fästa uppmärksam-
heten på, till hvilka konsekvenser det skulle leda, om man skulle för alla
de olika grenarne af en theaters verksamhetssfer förskaffa sig särskilda
lokaler. Af hela betänkandet framlyser dock ganska oförtydligt, att den
förmämsta orsaken till köpet ej varit någon annan än den först påpekade.
Jag kan sannerligen icke förstå, hvarföre en "kulturanstalt", sådan som
den dåvarande Mindre Theatern, hvilken visat sig ganska väl kunna bära
sig under enskild förvaltning, skulle af staten inköpas för att ställas un-
der en förvaltning, som icke torde visat sig egvad bättre befordra kultur-
ändamålet. Äfven ur denna synpunkt kan jag således icke finna hvad i
Utskottets betänkande och under diskussionen här i Kammaran blifvit för
inköpet af den Dramatiska Theatern anfördt vara tillfyllestgörande. Man
säger visserligen, att det icke är fråga om något annat än en utgift för
en enda gång; men har man väl betalat dessa 270,000 R:dr för att åt
staten förvärfa en ytterligare theater, torde, sedan man förut erkänt att den
Stora Theatern behöfver ett understöd af 60,000 R:dr om året, man nog
snart få höra, att den Dramatiska Theatern också behöfver hjälp, om den
icke skall "slås igen", och att staten således äfven bör hålla den uppe.
Hvarthän detta skulle leda, anser jag mig icke behöfva närmare utveckla.
Att den Stora Theatern och de skådespelsarter, för hvilka den erkännes

förnämligast lämpad, förtjena understöd, är medgifvet, men i afseende på den Dramatiska Theatern är ådagalagdt, att den kan upprätthållas utan statens mellankomst, och då är det också efter eljest framhållna åsigter riktigt att öfverlemna densamma åt den enskilda företagsamheten.

På dessa grunder, hvilka jag i anseende till den långt framskridna tiden icke vill vidare utveckla eller försvara, yrkar jag för min del afslag å den 6:te punkten, likasom bifall till den närmast derpå följande, hvar uti tillstyrkes att anslaget till Kongl. Theatern må med 60,000 R:dr under 1872 fortfarande utgå.

Herr Johan Jönsson: Herr Talman! Jag ber att få till protokollet antecknad, att jag förenar mig med dem, som yrka bifall till 7:de och afslag å 6:te punkten.

Herr Thorell: Jag hade icke ämnat begära ordet, men med anledning af hvad en talare på Stockholms-bänken yttrat angående Herr Keys och min reservation, ber jag få säga några ord. Att jag, då jag underskrifvit reservationen, dermed icke underkänt theaterns värde såsom konstanstalt, kan väl icke förnekas, men sedandess har jag verkligen, med anledning af representantens yttrande, blifvit tvehägs. Han sade nemligen: "derest Stockholms kommun skulle öfvertaga bestyret med theatern, skulle detta för Stockholm blifva en lysande affär, men skulle man der endast komma att uppföra sådana pjäser som Sköna Helena eller Ridder Blåskägg." Ett dylikt påstående är i sanning en skral orlofsedel till Stockholms innevånare. Är det så, att theatern är en bildningsanstalt, så bör det väl slå an på en publik, som i främsta rummet har tillfälle att profitera deraf, men detta skulle icke, enligt Stockholms-representantens påstående, vara förhållandet med Stockholms innebyggare. Men jag har en högre tanke om Stockholms publik än så. Dock, för att icke sätta densamma i tillfälle att visa dålig smak, så afstår jag från min reservation och förenar mig med dem, som yrka afslag på 6:te punkten samt bifall till 7:de. Man har talat om ett arf från våra förfäder; jag anser i likhet med Herr Carl Aron Jönsson att man bör göra sig urarfva vid sådana arf. Man har vidare här i Kammaren hållit mycket vackra föredrag till försvar för Utskottets förslag, men detta har förefallit mig, som om Theaterdirektionen stode bakom och sjönge: "Sötaste mamma kassell" etc. etc.

Herr Asker: Herr Talman! mine Herrar! Den förste representanten på Stockholms-bänken, vår vördade ålderspresident, öppnade förmiddagens öfverläggning i theaterfrågan och yttrade dervid bland annat, att det understöd som de Kongl. Theatrarne åtnjuta uppginge till 873 R:dr 8 öre för hvarje representation. Denna uppgift torde nog i och för sig vara aritmetiskt riktig enligt den af honom uppgjorda kalkyl, men om den ärade talaren hade från detta belopp afräknat biljettpriset för de platser, hvilka vid hvarje representation äro reserverade för Kongl. Maj:ts hof, så skulle han i sin beräkning icke hafva kommit till resultatet af den understöds-siffra han uppgifvit. Derjemte gjorde samme talare den anmärkning mot nuvarande Theaterdirektionen, att den sällan låter uppföra nya operor. Huru

ofta han fordrar nya operors uppförande nämnde han likväl icke. Det vore dock obilligt att icke medgifva, att antalet af de operor, som omvexlande gifves å Stora Theatern är, för år räknadt, rätt betydligt.

Jag vågar till och med påstå, att det knappast finnes någon annan, med den Kongl. jemförlig theater, hvarå man årligen får se så många lyriska stycken gifvas som just på den Svenska Kongl. Theatern; och jag har mången gång — då jag naturligtvis är föga bekant med våra theaterförhållanden — förundrat mig öfver detta förhållande, hvilket fördelaktigt vittnar om Theaterns resurser. Särskildt påminner jag mig från sista riksdagen, hurusom man ganska ofta erbjöds tillfälle att se värdefulla och till och med nya operor. Det är emellertid icke sagdt, att *nya* operor alltid äro de bästa. Det finnes många gamla operor, hvilka musikkännare sätta högre än de nya, som visserligen för tillfället må hafva ropet för sig, men knappast kunna upplefva någon säker framtid.

Efter dessa reflexioner i förbigående vänder jag mig nu till en ärad talare, som med ett tusenårigt namn förenar större sakkännedom i frågan än någon annan ledamot i denna Kammare. Denne talare yttrade, åtminstone till min förundran, att han, under den tid han varit chef för Kongl. Theatern, sökt och äfven gjort gällande den åsigt, att det icke vore Kongl. Maj:ts värdigt att, som han uttryckte sig, bortköpa en konkurrent. Det kan likväl komma an på huru denna konkurrens uppenbarar sig. Visar den sig deruti, att den i Kongl. Theaterns granskning spelande konkurrenten merendels är i tillfälle att emottaga, använda och bättre aflöna missnöjda talanger, som lemnat den scen, hvilken bildat dem — då är en sådan konkurrens både ekonomiskt och moraliskt skadlig, och jag kan då icke finna något ovärdigt deri, att man sammanslår begge Theatrarna till *en* institution, hvilket till och med kan ske på ett sådant sätt, att begge dessa s. k. konkurrenter deraf hafva obestriddliga fördelar. Samme talare yttrade äfven, att man borde söka åstadkomma en verklig nationaltheater, och att man borde med förkärlek välja fosterländska ämnen. Ja, det är just för att kunna erhålla en sjelfständig scen för den fosterländska dramatiska konsten, som vi måste ega en särskild Dramatisk Theater. Den som nitälskar för vårt lands utveckling i kulturhistoriskt hänseende, som vill att det skall intaga en aktad plats äfven i detta fall inom bildade stater, måste intressera sig för hvarje fosterländsk bildningsanstalt och således äfven för dem som äro egnade att främja såväl lyrisk som dramatisk konst, för att äfven på denna väg göra det svenska namnet känt och värderadt, såsom det äfven blifvit icke blott i Europa utan äfven i andra delar af den civiliserade världen.

Samme talare yttrade vidare, att han icke gerna ville möta sina komitenter, derest han skulle hafva talat för bifall till det begärda anslaget af 270,000 R:dr. Jag vill i detta fall icke söka följa hans tankegång; uppfattningen af denna fråga kan vara mycket olika, och jag känner för öfrigt icke talarens ställning till sina komitenter. För min del får jag dock förklara, att huru mina komitenter än uppfatta saken, anser jag mig böra handla i öfverensstämmelse med min öfvertygelse om hvad som är statens sanna fördel.

Kasta vi nu en blick till jemförelse af theaterfrågans ställning förr och

och nu, så är det åtminstone obestriddigt, att i gamla tider fanns en särskild scen för den dramatiska konsten uti De la Gardiska palatset vid Carl XIII:s torg. I följd af den brand, som öfvergick och förhärjade denna monumentala byggnad, inträffade en rubbning i Kongl. Theaterns organisation. Detta störande förhållande har Kongl. Maj:t velat afhjelpa genom att inköpa den nuvarande Dramatiska Theatern. Jag kan således icke finna annat än, att den ställning theaterfrågan nu intagit egentligen icke är annat än en återgång till en bättre och fullständigare ordnad reglering af de begge theatrarne inbördes förhållanden.

Den åsigt har äfven blifvit uttalad, att Kongl. Theatern borde förenas med Musikaliska akademien. För mig må en sådan förening, derest den finnes gagnelig och utförbar, gerna ega rum. Säkert är emellertid, att Musikaliska akademien genom sitt konservatorium bör betraktas såsom en vestibyl för den Kongl. Theatern. Det torde icke böra lemnas obemärkt, huruledes Musikaliska akademien lyckats tillvinna sig sådana sympatier, att enskilde i testamentariska dispositioner till betydliga belopp sökt trygga denna stiftelses framtid. Vid detta förhållande, då den Kongl. Theaterns verksamhet i vissa fall betingas af Musikaliska akademiens, och då enskild välvilja visat sig så frikostig mot sistnämnda konstanstalt, borde väl äfven staten å sin sida ega något intresse uti att upprätthålla Theatern såsom bildnings- och konstanstalt, både i lyriskt och dramatiskt hänseende.

Hvad angår inköpanDET af den Dramatiska Theatern, så vill jag nu betrakta denna fråga ur ekonomisk synpunkt. Äro dessa 270,000 R:dr, som man nu begär, verkligen bortkastade penningar? För min del skall jag icke obetingadt yrka bifall till Utskottets förslag, emedan man derigenom icke löst frågan om eganderätten till en del af den Kongl. Theaterns materiel. Deremot har en af reservanterna framställt ett förslag, som i min tanke förtjenar synnerlig uppmärksamhet. Det är bekant, att eganderätten till den Kongl. Theaterns materiel är ganska obestämd, men genom det af Herr Kallstenius framställda förslag skulle den förmånen vinna, att staten, snart sagdt utan någon uppoffring, förvärfvade eganderätten i nämnda hänseende. Då theateranslaget för många år sedan var en tvistefråga för dagen, företog jag mig att genomgå och taga i betraktande Kongl. Theaterns alla förråd och jag fann då, hvilket ofantligt värde, vida öfverstigande nu begärda 270,000 R:dr, som i dessa förråd finnes nedlagdt. Vill man nu nedsätta det årliga anslaget från 60,000 till 50,000 R:dr, såsom reservanten jemväl föreslagit, och hvilket förslag jag är böjd att antaga, om nyssnämnda anslagssumma för Dramatiska Theaterns inköpande beviljas, då har Riksdagen icke utgifvit ett enda öre för den fördelen att få obestriddig eganderätt till all denna materiel och erhåller derjemte byggnaden till den Dramatiska Theatern, snart sagdt på köpet. Jag hemställer om det kan vara skäl att förkasta ett dylikt förslag. Man måste komma i håg, att i fall sådana som detta, då de begge Theatrarne inbördes förhållanden betingas af ömsesidiga förmåner, bör man icke så behandla frågan, att man genom ett ögonblickligt, absolut afslag ger till spillo hvad man genom ett modifieradt bifall till framställningen skulle kunna vinna. För öfrigt finnes det ännu ett skäl, hvarför jag för min del ansluter mig till reservantens förslag. Theaterfrågan har

redan många riksdagar varit föremål för obehagliga tvister och torde äfven framgent under en eller annan form återkomma, derest man icke beslutar sig för att en gång för alla afgöra den så, att man kan vara försäkrad om, att hon icke vidare med anspråk på framgång kan till Riksdagens behandling framställas.

På grund af allt detta får jag för min del förklara, att jag instämmer i Herr Kallstenii reservation och anhåller om Herr Talmannens proposition på bifall dertill.

Herr Lars Persson: Jag har begärt ordet endast för att i kort-het tillkännagifva, att jag önskar att få till protokollet antecknad det förhållande, hvori jag står till denna fråga. Vi hafva nu under några få dagar, och äfven i dag, icke sparat på millionerna. Ehuru jag härvid hyst stora betänkligheter angående möjligheten för vårt fattiga folk att utbetala alla dessa millioner, så har det dock hittills varit en tröst att veta, att dessa summor i allmänhet och till största delen komma att användas för vårt försvarsväsende, och att de sålunda varit de oundgängliga medlen för att sätta oss i stånd att försvara oss sjelfva mot främmande invasion och skydda vårt fosterlands sjelfständighet. Nu åter föreligger en helt annan fråga. Här gäller det anslag som äro afsedda för helt andra ändamål än landets försvar. Om jag än villigt erkänner, att theatern är en anstalt för bildning och skön konst, så kan dock nyttan af denna institution icke på långt när ställas i paritet med den långt vigtigare nödvändigheten att förskaffa oss erforderlig krigsmateriel och krigsbildning. Jag tror för visso att, om kriget stode för dörren, en hvar af oss måste medgifva, att nödvändigheten af att understödja Theatern ingalunda kan uthärda en jemförelse med de vida mer trängande behofven för krigets konst. Jag är dessutom förvissad derom, att det i landsorterna i allmänhet skulle uppstå stort missnöje och väcka mycken ovilja, om man derstädes finge mottaga den underrättelsen, att Riksdagen beviljat 270,000 R:dr till betalande af Kongl. Theaterns skulder.

Jag skall, som vanligt, icke länge upptaga Kammarens tid, utan inskränker mig till att yrka afslag å den nu föredragna sjetten punkten samt bifall till den sjunde.

Herr Liss Olof Larsson: Det må ursäktas mig, att jag nu för ett ögonblick kommer att upptaga Kammarens tid. Då jag begärde ordet, gjorde jag det icke i afsigt att, såsom åtskillige talare brukat, få genom att uppträda mot slutet af diskussionen i ett ämne behålla sista ordet för att med tyngden af sitt ord afgöra frågan till sin fördel, ty det jag nu har att säga, kommer sannolikt ej att väga mycket i den sak, som föreligger oss till afgörande, utan min afsigt är endast den att till protokollet uttala min åsigt i frågan. Jag har uppskjutit med att begära ordet af en annan anledning, nemligen den att jag hyste den förhoppning att under den långvariga diskussionen få, om möjligt, höra några skäl, som talade för en åsigt, motsatt min egen, och således kunde på sätt och vis möjligen leda till att bibringa mig en annan åsigt. Detta har dock ej blifvit fallet, ty, ehuru åtskilliga lysande skäl anförts för den motsatta åsigten, tror jag likväl, att dessa varit mera skenbara än verk-

liga. Om man än tillägger dem allt värde, de förtjena, och jag vill ej lägga de talare, som hylla den motsatta åsigten, till last att de ej anfört tillräckliga skäl för densamma, hafva de dock icke varit tillräckliga att öfvertyga mig om riktigheten af deras åsigt, och orsaken dertill torde kunna sökas deri, att jag ej förmått uppfatta dessa skäl.

Jag hade ej tänkt att yttra mig i denna fråga, såvida jag icke uppmånats dertill af flera af mina kamrater, hvilka föreställt mig, att det vore min skyldighet såsom motionär och reservant i ämnet att försvara min mening. Jag har äfven hört uppgifvas, att flera personer infunnit sig här i dag i ändamål att få afhöra diskussionen i theaterfrågan och att i denna afsigt dessutom inginge beräkning att få höra äfven mig, det vill med andra ord säga, man har kommit för att erhålla ett nöje på min bekostnad. Då jag kan bereda mina medmenniskor något nöje, gör jag det gerna, och om det nöje, mitt uppträdande kommer att bereda, icke blir så särdeles stort, så är detta icke mitt fel utan deras, som uppskatta min förmåga derutiinnan högre, än den i verkligheten är. Visserligen har jag här hört mycket tal derom, att man nu, för att ej upptaga tiden, utan olägenhet kunde inskränka sitt yttrande till att helt enkelt instämna med en föregående talare, men om man beräknar den tid som här tagits i anspråk af de talare, hvilka sökt visa den stora nödvändigheten och det stora värdet af ifrågavarande anstalt, så tror jag att den tid, som användts för att försvara denna anstalt, är betydligt längre än den, som de talare använt, hvilka äro af en motsatt åsigt, och således torde det äfven från denna synpunkt låta försvara sig, att jag nu tager Kammarens tid och uppmärksamhet i anspråk för mitt yttrande. Jag har antecknat hvad flere föregående talare anfört, i ändamål att vederlägga deras yttranden. En del är redan vederlagd af andra. Något återstår dock, och jag ber att nu få upptaga detta till besvarande.

Jag vänder mig först emot en talare, hvilkens insigter i denna fråga gälla mycket för mig, just derföre att han haft tillfälle att, bättre än de flesta af oss kunnat, sätta sig in i ämnet; jag menar den ledamot af Kamraren, som utgjort en af ledamöterna i Theaterkomitéen. Under sitt anförande begick denne talare ett misstag, ofrivilligt eller ej, det vet jag icke, men sedan han gjorts uppmärksam derå, har han gjort sin ursäkt derför. Han yttrade nemligen, att det är blott två länder i den civiliserade världen, som icke gifva sina theatrar statsanslag, och dessa äro Spanien och England. Jag förmår ej kontrollera uppgiften om Spanien, utan tager den för kontant. I afseende på England anser jag mig blott behöfva erinra att, enligt min tanke, ingen lærer kunna med fog beskylla Engelsmännen för att icke vara ett praktiskt folk, eller påstå att de befinna sig på en låg ståndpunkt i civilisation, derföre att de icke ega theatrar, som åtnjuta understöd af statsmedel. Det förefaller mig besynnerligt, att man i denna fråga, likasom vid många andra tillfällen, "gått", såsom man plägar säga, "öfver än efter vatten", i det man framdrager såsom exempel förhållanden i de från oss mest aflägsna länder och dervid förbiser dem, som äro oss närmast, ja till och med det land som är med vårt förenadt. Derföre har jag antecknat detta såsom en anmärkning mot den ärade talaren, som, såvida han samvetsgrant forskat, icke bör vara okunnig derom att icke heller i Norge statsanslag till theatern

finnes. Den värde talaren har emellertid rättat sin uppgift i detta afseende, och jag har velat endast i förbigående omnämna detta.

En talare på Stockholmsbänken har, såsom skäl för nödvändigheten att ega en theater i Stockholm, anfört den omständighet, att representationen vistas här en tredjedel af året. Jag frågar dock, om Riksdagen samlas här för theaterns skull, eller om det icke är för helt andra ändamål representationen sammankommer. Vidare säger samme talare, att till exempel jernvägsingenjörer och de, som i landsortens kyrkor spela orgel, här erhålla sin bildning. Utan att vilja förneka riktigheten häraf, kan jag dock icke förstå, i hvilket sammanhang dessa personer och theatern stå till hvarandra. Jag har icke alltid varit bland dem, som uttalat det största beröm om Stockholms stad, men jag har dock aldrig yttrat mig så klandrande och förnedrande om Stockholm, som nyssnämnde talare gjorde. Han sade nemligen, att om Riksdagen bifulle reservanternes förslag och öfverlemnade Kongl. Theatern åt Stockholms stad, skulle följden blifva den, att man icke skulle få se andra skådespel uppföras å Theatern än sådana som t. ex. "Sköna Helena". Jag beklagar Stockholms stad, om dess esthetiska bildning är sådan, och om förhållandet är sådant i Theaterns närmaste granskap, väcker det min stora förvåning, att man vill icke blott bibehålla den, vi redan hafva, utan äfven för statens räkning inköpa en ny theater. Vidare har man yttrat, att det ifrågasatta inköpet kunde ske med förbehåll, att Riksdagen icke längre befattade sig med betalandet af de Kongl. Theaternes skulder. Detta är visserligen godt och väl, men jag ber endast att få fästa uppmärksamheten derå, att redan vid 1818 års riksdag anvisades ett belopp af 30,500 R:dr till betäckande af theaterskulden, med vilkor att Riksdagen sedermera icke skulle få något vidare att skaffa med Theatern. Jag tror således, att något afseende icke bör fästas vid dylika vilkor; då de blifvit förut öfverträdade, kunna de äfven nu öfverträdas. Herr Finansministern har äfven yttrat, att någon fara för framtiden genom att nu betala theaterskulden icke komme att för Riksdagen uppstå, enär en sådan skuld icke blifvit af Riksdagen betald i mannaminne och skulle troligen icke i mannaminne återkomma. Jag vet icke huru långt man anser ett mannaminne räcka, men nog tror jag att det räcker längre, än hvad åtminstone jag kan minnas tillbaka. Jag har dock tagit reda på och ber att få erinra att, utom det nämnda anslaget vid 1818 års riksdag, har till Theatern blifvit anvisadt:

1823 års riksdag ett belopp af	18,800 R:dr,
1831 " på grund af Kongl. bref	30,000 "
1832 " "	21,000 "
1837 " "	10,000 "
1838 " "	17,000 " och
1839 " "	80,400 R:dr,

allt banko, oberäknadt det ordinarie anslaget af 6,000 R:dr samma mynt. Jag tror att några af dessa år falla inom gränsen af mannaminne, och att man således härutaf ej kan finna anledning att en blifvande theater-skuld icke skulle i mannaminne återkomma.

Samme talare yttrade äfven, om jag hörde rätt, att då man bygger jernvägar på allmän bekostnad, man äfven bör göra något för dem, som

önska Kongl. Theaterns bibehållande. För mig har dock icke den åsigt gjort sig gällande, att jernvägarne tillkommit endast för särskilda samhällsmedlemmars skull, utan jag tror fast heldre, att jernvägarne trafikeras af medborgare af alla klasser och icke minst af dem, som besöka Theatern eller hafva anställning vid densamma, men att Theatern deremot är till för ett ganska ringa antal samhällsmedlemmar. Han frågade vidare, om vi skola underkasta oss alla möjliga uppoffringar för materiela ändamål, men icke tänka något på vårt folks kultur. Hvad vill detta säga? — så vidt jag kan fatta: att vi icke göra något för vår kultur, utöfver hvad som göres för theatern. Någon vederläggning häraf anser jag obehöflig; men jag har icke kunnat undgå att uttala min förvåning öfver det fallda yttrandet.

Äfvenså har samme ärade talare yttrat, att vi nu kunde och borde bevilja det ifrågasatta anslaget af 270,000 R:dr för inköp af det Dramatiska Theaterhuset, enär detta anslag icke skulle föröka statsutgifterna, derföre att vi genom försäljning af åtskilliga i landsorten belägna Kronans hus, hvarom Kongl. Maj:t gjort framställning till Riksdagen, skulle erhålla en köpeskillning, till beloppet öfverstigande ofvannämnda utgift. Jag deremot anser, att man nu, om någonsin, bör frångå den åsigten, som hittills vanligen blifvit följd, nemligen att så snart man på något håll fått en inkomst, man bör kasta ut densamma på ett annat håll, utan afseende derpå huruvida det ändamål, för hvilket utgiften göres, är nödvändigt eller icke. Jag tror, att den inkomst, som genom försäljning af nämnda hus kan beredas statsverket, mycket väl tages i anspråk för statens ändamål, utan att man behöfver uppsöka ett nytt särskildt föremål för utgifter för att kunna göra utaf med dessa nya inkomster.

Ur ett yttrande af en talare på Göteborgsbänken, som jag med uppmärksamhet åhörde, försökte jag att anteckna något till besvarande, men jag får bekänna, att han i sitt tal flög så högt upp i rymderna, att jag ej förmådde följa honom, jag tappade bort honom helt och hållet, men så började han att orda om tobak, kaffe, socker och bränvin, och då fann jag att han åter sänkt sig ned till oss och talade ett språk, som var begripligt för vanliga människor, ehuru han, måhända till följd af sin utflygt till de högre regionerna, misstog sig och visade jemt upp motsatsen af hvad han skulle bevisa. Han yttrade först, och såvidt jag kunde följa honom, att han ville drifva saken ända derhän, att han påstod, att theatern vore en förberedelse för evigheten; detta var ett djerft påstående, om man tager orden "beredelse för evigheten" i den bemärkelse jag tager dem. Hållbarheten af hans argumentation, då han sade att, om folket förtärde mindre tobak, socker och kaffe samt bränvin, staten nog skulle hafva råd för att bevilja anslag till Theatern, måtte ej vara stor. Jag trodde eljest den satsen vara så till fullo bevisad, att ju mindre af dessa förnödenheter förtäres, desto mindre ökas statens inkomster, enär det just är af dessa varor staten drager sin största inkomst, och att staten följaktligen har mindre att gifva, att något sådant yttrande numera icke skulle låta höra sig, och det var här som jag trodde att talaren bevisade motsatsen af hvad han afsåg. Jag vill nu ej anföra ytterligare skäl för ett afslag å Utskottets hemställan i sjetten punkten. De nu anförda synas mig tillräckliga, och jag hoppas att frågan faller, åtminstone i denna Kamnare

I afseende på det nuvarande statsanslaget till Kongl. Theatern säger man, att detta är så ringa, nemligen blott 60,000 R:dr, men det ligger en villfarelse i denna uppfattning, ty utom detta belopp måste man taga i betraktande, att det är statens egendom, och att icke så obetydlig förlust uppkommer genom att upplåta densamma för detta ändamål, i följd hvaraf ofvannämnda summa betydligt förstoras.

Af hvad jag nu anfört är tydligt, att jag yrkar afslag på Utskottets hemställan i sjette och sjunde punkterna samt bifall till den af mig vid sjunde punkten afgifna reservation.

Jag ber nu att i största korthet få yttra några ord om saken i dess allmänhet. Det är visserligen svårt att anföra mera efter den lifliga diskussion härom, som i dag egt rum, och det återstår ej mycket att säga, då jag jemväl tillförene varit i tillfälle att yttra mig i denna fråga och jag ej vill upprepa hvad jag förut yttrat i saken. Jag vill icke heller upprepa, att det finnes andra skådespel, än de som gifvas på de Kongl. Theatrarne, som på mig gjort ett djupt och smärtsamt intryck, jag menar den scen, då från den fattige utnåtes hans sista bohag till kronoutskyldernas betalande. Jag behöfver hvarken närmare beskrifva dessa skådespel eller upprepa alla de smärtsamma intryck de gifvit mig, utan jag nämner endast, att jag, sedan jag vid 1869 års riksdag yttrade mig i theaterfrågan, sett dessa skådespel ånyo uppföras, och jag önskar innerligt att de talare, som här så varmt förordat ifrågasatta utgift för den Kongl. Theatern, komme i tillfälle att åskåda dylika hjertslitande scener; måhända skulle dessa personer då befinnas mindre beredvillige att yrka på anslag till Theatern, än de nu äro.

Jag kan ej annat än på det högsta beklaga, att denna Kammare en hel dag nödgas upptaga tiden med öfverläggning om en sådan fråga som den om de Kongl. Theatrarne, då så många andra viktiga och stora frågor stå på dagordningen, och då folket fordrar så mycket af oss, och då vi nödgas afspisa flera ganska viktiga frågor af den anledning, att tiden ej räcker till för att taga dem i ompröfning. Det är derföre beklagligt att vi den eua riksdagen efter den andra måste sysselsätta oss med denna fråga, hvilkens art och beskaffenhet är sådan, att den icke borde omröras inom representationen, med mindre än att vi saknade sysselsättning. Mig synes att Riksdagen icke borde bevilja anslag för Theatern förr, än det uppstår ett öfverskott på bugeten, hvilket icke kan användas bättre, och, enligt min tanke, saknas oss icke utväg att bättre använda statsinkomsterna än att bortslösa dem på Theatern och dylika föremål. Jag betraktar nemligen theatern såsom en lyxartikel för ett så fattigt land som vårt. Om det icke är skäl för oss att i dessa betryckta tider bibehålla en lyxartikel, är det ännu mindre skäl att genom inköp af en ny theater fästa en ny lyxartikel vid vårt redan förut så dyra statsmaskineri, som går nog trögt ändå utan att belasta detsamma med detta bihang. Jag tror att den närvarande tidpunkten är särdeles olämplig för framkommandet med ett sådant förslag som detta. Vi veta huru majoriteten i denna Kammar vid två föregående riksdagar yrkat nedsättning i anslaget till den Kongl. Theatern. Vid nästlidna riksdag blef yrkandet om ytterligare nedsättning i detta anslag afslaget, icke derföre att man önskade anslagets bibehållande för beständigt, utan endast emedan man ville afvakta den

utredning af theaterfrågan, den för sådant ändamål tillsatta komitéen skulle lemna. Huru har man nu gått till mötes Riksdagens önskan? Jo, man äskar icke blott det ordinarie anslaget bibehållande, utan äfven ett extra anslag derutöfver, och detta sker på samma gång som man fordrar af oss nya uppoffringar af penningar, i form af lån och skatter, för krigsmateriels anskaffande och försvarsväsendets ordnande, samt af den för oss dyrbara arbetstiden i och för vapenöfningars anställande. Det är således icke obetydliga uppoffringar man begär, och jag tror för min del, att det fordras ett visst mod hos regeringen att framställa sådana yrkanden. Jag högaktar visserligen modet, men, enligt min tanke, hade icke regeringens anseende lidit, om den icke nu framkommit med begäran om anslag till Theatern.

Det finnes ett skäl och som ensamt är tillfyllest afgörande för mig att rösta afslag i denna fråga, nemligen då jag frågar mig sjelf: kan jag stå till svars inför landet och inför mitt eget samvete, om jag med min röst bidrager till denna utgift för de Kongl. Theatrarne, på samma gång som jag pålägger landet förökade skatter, så direkta som indirekta, ett större lån och en långt utsträckt värnepligt med ty åtföljande dryg öfningstid? Man säger att Theatern är en konst- och bildningsanstalt. Jag kan ej bestrida detta, emedan jag ej eger förmåga att bedöma Theaterns värde, men jag tror mig förstå, att Theatern icke är en för staten så nödvändig eller nyttig inrättning, att man under hvilka förhållanden som helst bör bevilja anslag af statsmedel till densammans uppehållande. Men om jag också medgifve, att denna anstalt är af någon nytta, är då just denna anstalt den enda nyttiga? Måste vi icke undvara tusen andra mera nyttiga inrättningar och föremål, derföre att vi icke hafva råd att bekosta oss dem? Om Theatern är af så ofantligt stor nytta, som man påstår, måste den i främsta rummet vara nyttig för Stockholms stad; och då Stockholms stad måste inse vigten af denna institutions upprätthållande, bör staden bidraga till dess upprätthållande. Och jag är så mycket mer förvissad derom att Stockholm icke skall neka ett sådant bidrag, som jag är viss om att Stockholms befolkning vill befrämja bildning och upplysning; svarar Stockholm nej på en sådan framställning, då hafva vi det bästa beviset på, att denna anstalt icke befordrar det mål, som man påstår vara dess uppgift, och då bör den icke heller understödjas af staten. Jag hoppas således att Kammaren bifaller min reservation vid sjunde punkten i Utskottets betänkande, som afser en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i syfte att få veta om Stockholm vill lemna sådant bidrag.

Antager man att staten eger tillgångar att användas på anstalter för bildning och upplysning, månne man icke då skulle kunna finna andra föremål, vid hvilka man kunde fästa ett säkrare hopp om välsignelserika frukter för landet än en theater? Om jag sammanlägger det ordinarie anslaget 60,000 R:dr med räntan på det begärda extra anslaget 270,000 R:dr, tror jag att man med den sålunda erhållna summan skulle kunna afföna nära 200 folkskolelärare. Jag frågar om man icke af dessa lärares verksamhet skulle kunna, med mera säkerhet vänta välsignelsebringande frukter än af den Kongl. Theatern? Man säger visserligen, att vi gjort så mycket för våra folkskolor, att vi borde kunna bevilja ifrågavarande anslag. Jag kan medgifva detta, men måste på samma gång erkänna att

mycket ännu återstår att göra för folkskoleväsendets vidare utveckling och befrämjande. Man säger att här är fråga om anslag till en högre bildningsanstalt, men en högre bildningsanstalt begagnas blott af de mera bemedlade, och jag tror att då Theatern äfven mest besökes af de mera förnögna, det ligger en orättvisa deruti att dessa skola beredas ett nöje på det öfriga landets bekostnad.

Ni, mine Herrar, som anse theatern ega ett så stort värde såsom konst- och bildningsanstalt, och derföre med en sådan värma förorda anslagen för densamma, Ni besöka väl ofta denna anstalt, för att njuta af det goda den har att erbjuda. Jag tillåter mig göra en fråga till Er. Hafva icke någon gång under det I tjusats af all den lyx, all den prakt, som der presteras, edra tankar ilat ut till dessa fattiga bygder, der folket står nedtryckt under skattebördorna, och der det måste underkasta sig det hårdaste arbete och de svåraste försakelser för att kunna utgöra sina kontributioner, och hvaraf en del användes för att bereda er detta theaternöje för något billigare pris? Skulle icke detta nöje blifva renare, mera odeladt, om I hadn den tillfredsställelsen att veta det I sjelfva bekostaden Er detsamma? Jag har sjelf någon gång besökt den Kongl. Theatern, men jag får säga, att det nöje, jag der väntade mig, har jag icke kunnat finna, ty då jag ser all den utomordentliga lyx, som der utvecklas, föres min tanke ovilkorligen på det fattiga folket, som måste bidraga till denna lyx. Jag skulle måhända oftare besöka denna s. k. bildningsanstalt, om jag sjelf finge betala det nöje jag der kan hafva, men då jag icke är bland dem som tycka om att göra sig ett nöje på andras bekostnad, så måste jag i de flesta fall afstå från det nöje theatern har att erbjuda. Jag missunnar visst ingen det nöje och den uppbyggelse som han tror sig henta genom besök å Kongl. Theatern, men man torde ursäktat att jag tror, att den som väljer detta ställe för att odla smaken och i synnerhet sederna, i theatern väljer ett ganska vanskligt mönster, ty såväl historiens vittnesbörd som den dagliga erfarenheten ådagalägger, hurusom smakens och sedernas förfinande icke alltid varit dess renande förädling och sanna förbättring.

Må opartiskheten döma hvarest de enklaste, renaste och de mest okonstlade seder finnas, antingen i stora städer, der spektakler dagligen gifvas, eller i den mest bortgömda vrå af landet, der allmogen icke vet hvad en theater vill säga, mycket mindre sett någon sådan. Må dessa nöjen på theatern förnöja och förtjusa sinnena, må de om de kunna det förädla och förfina sina dyrkare och vänner, men jag fordrar att dessa nöjen skola betala sig sjelfva, och att staten ej må betungas med denna anstalt.

Jag förnyar mitt förut gjorda yrkande.

Herr Carlén: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att, sedan Herr Kallstenius numera förändrat sitt yrkande derhän, att utur hans förslag utgått orden "och 1873", jag med honom instämmer. Hans yrkande är väl ännu i grunden detsamma som förut, men skilnaden ligger blott deri, att, enligt det nu modifierade förslaget, Riksdagen icke söker tillvälla sig rättighet att disponera på 1873 års budget. Medan jag har ordet ber jag äfven få bemöta ett yttrande af den sednaste ta-

laren. Han beskyllde mig nemligen för att hafva sagt, att, derest Kongl. Theaterns skötsel öfverlemnades till Stockholms kommun, så skulle man hädanefter endast få se sådana pjäser som "Den sköna Helena" och dylika uppföras å denna scen. Detta har jag icke sagt, men deremot yttrade jag, att, om den åsigt, som Herr Liss Olof Larsson och de med honom liktänkande förfakta, gör sig gällande, nemligen att Kongl. Theatern icke vore någon bildningsanstalt, så skulle Stockholms kommun, derest den accepterade en sådan åsigt, göra en briljant affär genom att inköpa denna theater och å densamma låta uppföra just sådana pjäser som den nyss omnämnda.

Herr Kallstenius: Jag anhåller endast att få bemöta en uppgift, som en talare straxt nedanför mig gjorde under sitt anförande. Han yttrade nemligen "att inköpet af den Dramatiska Theatern skedde endast för att undanköpa en för sig (den Kongl. Theatern) skadlig konkurrent", och han hentade, som jag tyckte mig finna, stöd för detta antagande ifrån en, af en annan min motståndare åberopad, brochyr, "några ord om theatern", utgifven af förre egaren till den Dramatiska Theatern, Herr Stjernström.

Jag har hittills med flit undvikit att vidröra denna brochyr; men då mina motståndare använda densamma för sina påståenden, så kan jag naturligtvis icke tillåta, att derutur hentade skäl få åtnjuta större giltighet, än som de verkligen förtjena; och då jag är i tillfälle att upplysa om, huru pass farlig den ifrågavarande konkurrensen vid köpetillfället var för köparen, så anhåller jag nu att få göra det.

På sid. 5 i sin brochyr uppgifver Herr Stjernström sin kassabehållning eller vinst för de tre spelår, som närmast föregingo försäljningen, eller för spelåren:

1860—1861 till	R:dr 30,215: 45.
1861—1862 "	" 14,203: 21.
1862—1863 "	" 22,181: 13.

således tillsammans R:dr 66,599: 79,

för alla tre åren. Då Kongl. Theaterdirektionen, dertill bemyndigad af Hans Maj:t Konungen, inköpte Mindre Theatern, den nuvarande Dramatiska, lemnade säljaren, samme Herr Stjernström, en specificerad uppgift om Theaterns ekonomiska resultat för de år densamma stått under hans ledning. Af densamma framgår, att behållningen under dessa nämnda trenne spelår varit respektive R:dr 27,215: 45.

" 11,203: 21.

" 19,181: 13.

eller tillsammans R:dr 57,599: 79.

således inalles 9,000 R:dr eller för hvarje år 3,000 R:dr mindre, än som han i sin brochyr uppgifvit. Angelägen om, att i densamma få sin tablå så blomstrande som möjligt, har han nemligen till hvarje års inkomst lagt 3,000 R:dr infutna hyresmedel, och derom kunde väl intet vara att säga; men Herr Stjernström har deremot icke belastat sin affär med någon ränteberäkning för det kapitalvärde, som hans Theater borde anses hafva, och som han sjelf uppskattat till 270,000 R:dr, och med hvilken summa

han ock höll till godo. Beräknas då räntan efter samma procent, som han äfven betingade sig för den oguldna delen af köpeskillingen, eller 6 procent å detta kapitalvärde, så gör den per år 16,200 R:dr, eller för alla tre åren 48,600 R:dr, hvilken summa skall afdragas från den i meranämnda brochyr uppgifna behållningen, då den verkliga vinsten skulle blifva 17,999 R:dr 79 öre. Spelåret 1861—1862 visar då en brist af R:dr 1,996 R:dr 79 öre, och öfverskottet för alla tre åren, eller cirka 6,000 R:dr om året, kan icke anses öfverstiga den ersättning, som bör tillkomma Theaterns styresman, för hvilken ingen särskild lön finnes upptagen, i hvilket fall åter behållningen blifver = 0. Men icke nog härmed! för att åstadkomma detta alls icke lysande resultat har Herr Stjernström under meranämnda trenne år nödgats inskränka underhållet af såväl den fasta som lösa egendomen till det minsta möjliga eller det rent utaf outhärligaste, och hvilken uraktlåtenhet också, omedelbart efter försäljningen, nödgade köparen att på det sålunda försummade nedläggga ganska stora kostnader.

Genom denna enkla beräkning erhålles den kännedom om Mindre Theaterns ställning, hvilken Herr Stjernström, i sin oftanämnda brochyr pag. 7, beklagar, "att ledamöterna uti Theaterkomitéen icke tilllegnat sig"; men deraf torde ock framgå, att det var i en för Herr Stjernström lycklig stund, som han fick sälja sin theater, och att det öfvervägande eller enda skälet för köparen att ingå köpet åtminstone ej kunnat vara "en skadlig konkurrens", i den mening som det ordet vanligen förstås.

Herr Anders Peter Andersson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag, i likhet med flere föregående talare, på det bestämdaste motsätter mig det förevarande anslaget beviljande.

Det finnes intet statsanslag, som öfverallt i landsorten möter så stark motvilja som just anslaget till Kongl. Theatern, jag hörde visst förlidet år att en af Kammarrens ärade ledamöter trodde sig veta att det ej funnes någon ovilja mot det ifrågavarande anslaget, men jag tror mig veta, att inom ifrågavarande ledamots komitentskap nio tiondedelar af landets befolkning som betalar bevilling skulle rösta nej i denna fråga, om de dertill egde rättighet.

Jag yrkar helt enkelt afslag å den föredragna punkten.

Herr Dufwa: Då Herr Kallstenius nyss gjort några anmärkingar mot mitt påstående, att Dramatiska Theatern blifvit inköpt för att befria Kongl. Theatern från en skadlig konkurrens, så ber jag att till stöd för denna min åsigt endast få uppläsa ett par rader utur Theaterkomitéens betänkande, sidan 9, hvarest det heter: "Af hvad sålunda blifvit rörande inköpet af den tillförene s. k. Mindre Theatern framställt, finna komiterade vara ådagalagdt: att Kongl. Direktionen i underdånighet föreslagit köpet såväl för att befria Kongl. Theatern från en *skadlig konkurrens*, som etc." Det må förlätas mig, om jag, vid sådant förhållande, åtminstone icke hade väntat att i detta fall röna motsägelse från en ledamot af Theaterkomitéen. För öfrigt har jag aldrig sett den af Herr Stjernström utgifna brochyr i ämnet, hvilken af Herr Kallstenius omnämnes, utan jag har endast hentat mina upplysningar i saken från

Theaterkomitéens betänkande, äfvensom från den diskussion som inom Stats-Utskottet förevar vid ärendets behandling derstädes. Under denna diskussion omnämndes såsom ett känt förhållande, att i köpekontraktet om Theatern ingått det uttryckliga vilkor, att Herr Stjernström under de närmaste 15 åren efter köpets afslutande ej skulle få för egen räkning befatta sig med några theaterföretag. Jag hemställer till en hvar, huruvida icke detta står i full öfverensstämmelse med mitt påstående, att den Dramatiska Theatern blifvit inköpt för att hindra en skadlig konkurrens. En annan fråga blir dock, på hvad sätt man inom detta område befordrar kulturutvecklingen, då man lägger hinder i vägen för en af de dugligaste personer landet eger att egna sin verksamhet åt dylik kulturutveckling.

Herr Asker: Jag skall med undergifvenhet foga mig i Kammararens högt uttalade önskan att snart få slut på denna långa diskussion. Men då jag sällan deltagar i öfverläggningarne, hoppas jag att Kammararen icke skall misstycka, om jag ännu en gång för några minuter ber att få taga dess tid och uppmärksamhet i anspråk. En värd talare på Stockholmsbänken uppställde den frågan, huruvida det kan vara rätt att på representationen ställa förpligtelser, som icke tillhöra densamma. Enligt min tanke är det representationens pligt att söka åvägabringa allt, som står i förening med landets kultur samt upprätthållandet af dess konst- och bildningsanstalter, och som är egnadt att föra svenska namnet utom landets gränser och gifva aktning åt detsamma. Samme talare yttrade vidare, att, då Kongl. Theatern är en anstalt, som finnes upptagen i statskalendern, så är den att hänföra till Kongl. Maj:ts hof, och representationen har följaktligen icke något att skaffa med densamma. För min del skulle jag icke vilja påyrka, att Kongl. Theatern måtte lyda under något visst statsdepartement, ty detta skulle jag ej anse vara något lyckligt sätt att lösa frågan. Men skulle statskalendern i detta hänseende läggas till grund, så finnes ofantligt mycket i den, som skulle kunna tagas i beräkning och göras till föremål för begrundande vid en sådan indelning, och jag beklagar första hufvudtiteln, om på den skulle uppföras allt, som i statskalendern står tillsammans med konungadömets begrepp i en konstitutionel stat.

Vidare påstod samme talare, att anslaget till Kongl. Theatern vore ett understöd till första hufvudtiteln. Detta bestrider jag på det högsta, så länge Sveriges konung ur sin egen kassa till Kongl. Theatern årligen betalar mer än 90,000 R:dr, eller ett vida högre belopp än det, hvarmed Frankrikes f. d. kejsare hittills understödt de förnämsta theatrarne i Paris. Den ärade talaren framställde derjemte den frågan: är det väl skäl att nu, utom den Kongl. Theater vi redan ega, köpa en till? Hårtill svarar jag ja, i fall nemligen denna Theater är så beskaffad, att derigenom en ren ekonomisk fördel tillskyndas staten, och om theaterfrågan härigenom på ett ändamålsenligt sätt organiseras, så att representationen för framtiden slipper att taga vidare i ompröfning denna fråga. I sådant fall må vi väl anses ega fullt skäl att så handla, och detta desto heldre som erfarenheten visat, att Dramatiska Theatern, långt ifrån att gå med

förlust, tvärtom lemna behållning. Är det väl då skäl att nu kasta bort den och bibehålla endast den lyriska scenen, hvilken under nu antydda förhållanden skall lemna ett mindre fördelaktigt resultat, än om begge Theatrarne stödjå hvarandra till ömsesidig fördel. Samme talare nämnde vidare, att, enligt hvad äfven i Theaterkomitéens betänkande finnes anfördt, den Dramatiska Theatern blifvit inköpt för att undvika en skadlig konkurrens. Detta skäl, som talaren förkastat, finner jag deremot ganska antagligt just derföre, att en i många hänseenden skadlig konkurrens undvikes derigenom, att man på ett sådant sätt organiserar de Kongl. Theatrarne som under förra tider visat sig vara erforderligt, och för min del kan jag ej finna att häri något skäl ligger för att mot-sätta sig den förståndiga anordning, som nu är i fråga, och hvarigenom man kan hoppas att komma till ett ändamålsenligt resultat. Slutligen förmodar samme talare, att, derest den Dramatiska Theatern nu inköptes för statens räkning, så skulle Riksdagen snart ånyo nödgas bevilja förökade anslag till densamma. Jag förstår icke denna hans farhåga; erfarenheten har ju hittills visat, att Dramatiska Theatern lemnat årlig behållning och icke förlust. Hvarföre skulle det just då, vid sådant förhållande, behöfva uppstå fråga om nya anslag till en Theater, som bär sig sjelf?

För min del må jag förklara, att jag önskar och hoppas, att denna fråga nu en gång för alla må blifva löst på ett sätt, som öfverensstämmer med landets värdighet och sanna intresse. Önska vi verkligen, att hädanefter undvika sådana debatter som den nuvarande, må vi då bestämman oss för att bevilja det nu begärda anslaget, hvarigenom staten obestriddligen tillskyndas stora fördelar äfven i statsekonomiskt hänseende.

Jag förnyar mitt förra yrkande om bifall till Herr Kallstenii reservation.

Öfverläggningen rörande sjetta och sjunde punkterna förklarades slutad. I afseende å sjetta punkten hade, med afslag å Utskottets hemställan, yrkats bifall till Herr Kallstenii vid utlåttandet fogade reservation, dock med den ändring deri, som Herr Kallstenius sjelf ifrågasatt, vidare afslag å Utskottets hemställan jemte bifall till Herr Keys reservation och slutligen afslag å Utskottets hemställan utan något bifogadt motförslag. I nu angifna ordning framställdes propositioner å dessa yrkanden; och fann Herr Talmannen ja öfvervägande för afslag å Utskottets hemställan. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf, och då äfven i fråga om kontrapropositionen meningarne voro delade och votering begärdes, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i hafvudvoteringen öfver sjetta punkten af Stats-Utskottets utlåttande N:o 16, antager deras mening, som yrka, att Riksdagen, till liqviderande af de Kongl. Theatrarne gäld, skall bevilja ett extra anslag af 270,000 R:dr och deraf anvisa 180,000 R:dr att utgå med 90,000 R:dr under hvartdera af åren 1871 och 1872, med vil-

kor att så väl den Dramatiska Theaterns fasta egendom som all de båda Theatrarne tillhörig lösegendom blifver statsegendom,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är till kontraposition antaget följande yrkande: att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts förevarande nådiga proposition, ville tillförbinda sig att betala den del af Theaterstyrelsens nuvarande skuld, som, efter verkställd utredning, kommer att återstå, sedan nämnda theaterhus med dertill hörande behöfliga inventarier blifvit försäldt, med vilkor dock såväl att den ekonomiska och esthetiska styrelsen öfver Kongl. Theatern af Kongl. Maj:t helt och hållet fränskiljes hofförvaltningen, för att på ofvan antydda eller annat ändamålsenligt sätt ordnas, som äfven att Stockholms stad för framtiden med en fjerdedel deltagar i det årliga anslag, som för sagda Theater fortfarande, och lämpligast för en tidsperiod af fem år i sender, kan komma att af statsmedel beviljas.

Då denna votering utföll med 57 ja mot 105 nej, erhöll den nu uppsatta omröstningspropositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som aflår hvad Stats-Utskottet hemställt i sjetten punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, i anledning af Utskottets hemställan i denna punkt beslutit, att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts förevarande nådiga proposition, ville tillförbinda sig att betala den del af Theaterstyrelsens nuvarande skuld, som, efter verkställd utredning, kommer att återstå, sedan nämnda theaterhus med dertill hörande behöfliga inventarier blifvit försäldt, med vilkor dock såväl att den ekonomiska och esthetiska styrelsen öfver Kongl. Theatern af Kongl. Maj:t helt och hållet fränskiljes hofförvaltningen, för att på ofvan antydda eller annat ändamålsenligt sätt ordnas, som äfven att Stockholms stad för framtiden med en fjerdedel deltagar i det årliga anslag, som för sagda Theater fortfarande, och lämpligast för en tidsperiod af fem år i sender, kan komma att af statsmedel beviljas.

Sedan denna proposition blifvit justerad och anslagen, företogs omröstningen, hvilken visade 140 ja mot 7 nej, och hade alltså Utskottets hemställan rörande sjetten punkten blifvit af denna Kammare afslagen.

Herr Talmannen upptog härefter de i afseende å sjunde punkten framställda yrkanden och afgaf derå propositioner, af hvilka den på bi-

fall till Utskottets hemställan besvarades med öfvervägande ja. Utskottets förslag i denna punkt var alltså af Kammaren bifallet.

Punkten 8.

Grefve Posse: Sedan Utskottets betänkande blef expedieradt, har Riksdagen fått mottaga Kongl. Maj:ts nådiga proposition om upphörande af Statsverkets magasins-, spanmåls- och brödbakningsrörelse i landsorten; och om denna proposition kommer att vinna Kammarens bifall, så skall deraf följa en del förändringar uti siffrorna äfven å den nu förevarande hufvudtiteln. Under detta förhållande kan det icke vara lämpligt att bifalla Utskottets hemställan i sist föredragna åttonde punkten, utan anhåller jag att Kammaren i stället ville, på sätt äfven redan skett i Medkammaren, återremittera denna punkt till Stats-Utskottet, för att den der må blifva omredigerad såsom omständigheterna komma att föranleda, sedan nyssnämnda Kongl. proposition blifvit af Riksdagen behandlad.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda yrkats blef denna punkt till Utskottet återförvisad.

Punkterna 9—11.

Biföllos.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 17, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Åttonde Hufvudtitel;

N:o 18, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel:

N:o 23, i anledning af Riksdagens år 1870 församlade Revisorers berättelse angående verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel;

N:o 24, angående medgifvande för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att godtgöra beloppet af några vid eldsvåda förkomna premieobligationer;

N:o 25, angående erbjuden slutliqvid för lånet till aftappning af vattendränkta trakten Slödjan i Wermlands län;

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om afskrifning ur Kronans jordebok och räkenskaper af Böle bys skattelaxfiske;

N:o 27, i anledning af Riksdagens år 1870 församlade Revisorers berättelse, angående granskning af statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1868;

N:o 28, i anledning af erhållna återremisser i andra och tjugonde punkterna af Stats-Utskottets utlåtande N:o 13 a); och

N:o 29, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;
samt Banko-Utskottets memorial N:o 9, i anledning af Kamrarnes beslut rörande användandet af bankovinsten för år 1870.

På Herr Talmannens hemställen beslöts, att dessa nu för första gången bordlagda ärenden skulle sättas främst till föredragning i nästa sammanträde.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
Herr *Ola Lasson* från den 12 Mars under 14 dagar,
Herr *Johannes Jonsson* från den 13 Mars under 6 dagar, och
Herr *Anders Andersson* från Kopparbergs län från den 16 dennes under 14 dagar.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag rörande de vid detta sammanträde fattade beslut.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. half 12 på natten.

In fidem
H. Husberg.